

**POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY
V PRAZE**

**Fakulta bezpečnostně právní
Katedra společenských věd**

Dětská výslechová místnost

Diplomová práce

Children's interrogation room

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Ludmila Fonferová, Ph. D.

AUTORKA PRÁCE

Bc. Terezie Janíková

PRAHA

2022

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci „Dětská výslechová místnost“ vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Praze dne

.....

Bc. Terezie Janíková

Poděkování:

Ráda bych úvodem poděkovala zejména Mgr. Ludmile Fonferové, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce, za velmi vstřícné jednání, vedení, podporu, věcné podněty a rady při zpracování této práce. Stejně tak si dovoluji poděkovat PhDr. Aleně Kolářové, PhDr. Štěpánu Vymětalovi, PhDr. Alexandře Machkové a Mgr. et Mgr. Simoně Müllerové, kteří mi poskytli cenné podklady a informace při zpracování praktické části mé diplomové práce.

Děkuji také rodině, přátelům a kolegům, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá tématem dětské výslechové místnosti z pohledu psychologie se zaměřením na výslech dítěte. Práce je složena z teoretické a praktické část. Teoretická část je složena ze sedmi kapitol, které se věnují nejdůležitějším oblastem v daném tématu. Počínaje vysvětlením pojmu, až po prostory, kde lze výslech provádět. Praktickou část kvalitativní výzkum, který se skládá, ze čtyř nestandardizovaných rozhovorů ze kterých následným kódováním je cílem se dopracovat se k výzkumnému cíli diplomové práce za pomoci výzkumných otázek.

KLÍČOVÁ SLOVA: výslech, osobnost dítěte, specifika výslechu dítěte, viktimizace, faktory ovlivňující výslech, výslechová místnost.

ANNOTATION

The diploma thesis deals with the topic of the children's interrogation room from the point of view of psychology with a focus on the interrogation of the child. The work consists of theoretical and practical part. The theoretical part consists of seven chapters, which deal with the most important areas in the topic. From the explanation of the term to the areas where the interrogation can take place. The practical part of qualitative research, which consists of four non-standardized interviews, the subsequent coding of which is to achieve the research goal of the thesis with the help of research questions.

KEYWORDS: interrogation room, child's personality, specifics of child interrogation, factors influencing interrogation.

I. Teoretická část

Úvod	7-8
1. Pojem výslechu, jeho cíl a jeho pojetí	9
1.1 Obecné vymezení pojmu	9-11
1.2 Výslech z hlediska trestního	12-14
1.3 Výslech z hlediska kriminalistického	14-15
1.4 Výslech z hlediska psychologického	15-17
1.5 Výslech z hlediska sociálního	17-21
2. Vybrané aspekty vývojových období dětí a mladistvých	21-22
2.1 Předškolní věk	23-24
2.2 Mladší školní věk	24
2.3 Starší školní věk	25
2.4 Pubertální věk	25-27
2.5 Adolescentní věk	27-28
3. Zvláště zranitelné osoby	29
3.1 Výslech dětí a mladistvých	30-32
3.2 Výslech dětského svědka	32-33
3.3 Sociálně-psychologická specifika výslechu dítěte	33-35
3.4 Navázání kontaktu s dítětem	36-38
3.5 Viktimizace	38-39
4. Kognitivní charakteristiky	39
4.1 Vnímání dětí	40
4.2 Reprodukce informací dětmi	40-41
4.3 Lhavost dětí	41-43
5. Stádia výslechu	43-45
5.1 Úvodní stadium	45
5.2 Monolog	45-46

5.3 Dialog	46-47
6. Vnější faktory ovlivňující výslech dětí	47-48
6.1 Osoba vyslýchající	48-51
6.2 Policejní kancelář	51-52
6.2 Speciální výslechová místnost	52-54
7. Výslechové místnosti v České republice	54-57

II. Praktická část

8. Výzkumné šetření	58
9. Kvalitativní výzkum	58-59
9.1 Výzkumný problém a cíle výzkumu	59-60
9.2 Výzkumné otázky	60
9.3 Výběr respondentů	60-61
9.4 Rozhovor	62-63
9.5 Analýza dat výzkumné části	63-64
10. Rozhovory s respondenty	65
10.1 Rozhovor s respondentkou č. 1	65-68
10.2 Rozhovor s respondentem č. 2	69-72
10.3 Rozhovor s respondentkou č. 3	73-77
10.4 Rozhovor s respondentkou č. 4	78-82
11. Otevřené kódování	83
12. Axiální kódování	84
13. Vyhodnocení	85-88
14. Závěr	89-91
15. Seznam použité literatury	92-95
16. Přílohy	96-107

Úvod

Přístup České republiky při budování specializovaných výslechových místností je celkově možné chápat jako posun správným směrem. Počet těchto místností se rok od roku zvyšuje, avšak stále nedosahuje dostatečného počtu, aby byla místnost na každém územním odborovém celku Policie. Větší počet těchto místností by mohl přispět k rozšíření jejich užívání. A to i proto, že v těchto místnostech se mohou vyslýchat i děti. V případě takto provedeného úkonu je větší pravděpodobnost získání informací z takto provedeného výslechu dítěte a snížení rizika jeho dalšího traumatizování. Podstatným bodem celého postupu je přístup osoby, která výslech vede a jeho sebevzdělávání v této problematice.

Výslech je považován za jeden z nejvíce užívaných prostředků, který patří k spolehlivým důkazním zdrojům informací. Odhalení a objasnění trestného činu, kde jsou svědkem nebo poškozeným děti je velmi obtížné. Souvisí to s ostychem dětí cokoli oznámit s ohledem na to, že se takovéto případy často dějí v blízkém okruhu. Dále také, že můžou mít obavu z přístupu policie a neznalost toho, co by se mohlo nebo mělo dít. V případě ale, kdy svědectví může podat dítě, je zvolení výslechové místnosti považováno za nejvhodnější formu výslechu. A to především z důvodu dalších dopadů na dítě a i pro lepší navázání kontaktu s vyslychajícím. V neposlední řadě hraje velkou roli i prostředí, ve kterém se dítě může cítit klidněji a ztratit tak ostych mluvit. Na vyslychající osobu to klade ale zvýšené požadavky. Ty se týkají nejen jeho charakterních vlastností, ale také znalostí dětského vyspívání a projevování, proto aby dokázal vzbudit v dítěti pocit bezpečí a jistoty, který ho uklidní, namotivuje a může tím zvýšit pravděpodobnost, že získá potřebné informace.

V poslední době se zvyšuje počet takto provedených úkonů ve specializované výslechové místnosti. Důvody jsou nejen snížení sekundární viktimizace dítěte, ale také celkové zachycení neverbálního projevu dítěte, které můžou zachytit a podtrhnout celkový obraz popisovaných informací. V neposlední řadě i podtrhnout celkovou věrohodnost dítěte.

Toto téma jsem si vybrala, jelikož se problematice věnuji již několik let a to proto, že sloužím u policie na oddělení kriminální policie, které je zaměřeno na

mravnostní trestné činy, a protiprávní jednání ve vztahu k mládeži a dětem. Při některých úkonech tak využíváme speciální výslechovou místnost. Uvědomuji si jak náročný tento úkon je pro přípravu a správně zvolený postup, ale také jak může takto provedených úkon z mnoha důvodů prospěšný.

Moje práce se skládá z teoretické části a praktické části. V teoretické části se zaměřuji na popis výslechu především z psychologického hlediska dítěte, jeho kognitivních schopností a rozdílnosti ve vývojových fázích dítěte. Dále vysvětlím důležitost prostředí, kde se výslech odehrává a hlavně přístup osoby, která výslech vede. Jelikož nároky na výslech dítěte je oproti dospělým zcela odlišný z důvodů rozdílnosti vnímání, myšlení a vyjadřování. Tímto se na vyslychajícího kladou poměrně vysoké nároky. Dále jsem definovala klíčové části výslechu, a jaké faktory mohou ovlivňovat celkový výsledek výslechu.

Hlavním cílem této práce je poukázat na specifičnost a náročnost tohoto úkonu. Tak stejně poukázat, že nedostatečná zkušenost policistů, kteří tento úkon provádí a nedostatečná příprava. Ačkoli nelze provést takový úkon vždy stejně, měl by mít určité body, které by policista neměl opomenout, aby provedl výslech právně a profesně správně. Z taktického hlediska nedošlo k chybám, které by měly dopad na vyslychanou osobu, která často bývá v pozici zvláště zranitelné oběti. Takže být skvěle připraven, mít dobrý přehled o psychice vyslychaného dítěte, mít empatický přístup a být dostatečně proškolen jelikož dopady takového výslechu můžou být pro dítě následky, kterých se nikdy nemusí zbavit.

Cílem praktické části je sběr dat, který probíhal pomocí nestandardizovaných rozhovorů. Výběr respondentů reprezentuje osoby, které pracují, nebo pracovali s dítětem, které bylo svědkem nebo zažilo nějaké protiprávní jednání a také stále nějakým způsobem úzce spolupracují s policií při výslechu dítěte. Data byla analyzována a vyhodnocena tak, aby došlo k ověření výzkumných cílů za pomoci výzkumných otázek.

Veškerá použitá literatura a další zdroje byly citovány s využitím webové stránky www.citace.com.

I. Teoretická část

1. Pojem, cíl výslechu a jeho hlediska

Základem správného pochopení předmětného tématu je vymezení pojmů a jejich pochopení, jelikož definic a pohledů je mnoho. Definovat tyto pojmy do jedné definice je proto nemožné. V této práci je pojem výslech zaměřen z pohledu psychologie, interakce mezi osobou vyslýchající a vyslýchanou. Výsledek tohoto vzájemného působení je výpověď. Můžeme to chápat z psychologického hlediska jako vytvořený jev, který je subjektivní a výsledkem jsou informace o skutečnostech, které si osoba zapamatovala a opětovným vybavením a reprodukováním to také dokázala říct osobě, která ho vyslýchá.

Podstatou je tedy získání informací, které se týkají vyšetřovaného trestného činu i za pomoci správných psychologických vlivů. Tímto se zabývá zejména forenzní psychologie. Ta se zaměřuje, na prožívání a chování osob, které jsou aktéry výslechu. Vyplní tak hledisko taktiky i právního pojetí výslechu, aby se správným postupem a tím i pozitivním dopadem dosáhlo získání důležitých informací. Výslech je také definován jako forma interpersonálního jednání, ve kterém probíhá záměrný a organizovaný rozhovor a postavení účastníků je nerovnocenné a direktivní¹, jako forma sociálního styku.

1.1 Obecné vymezení pojmu

Psychologie nahlíží na výslech z více pohledů. Jedním z nich je pohled na výpověď samotnou. A to jakým způsobem se vytváří, co jí ovlivňuje, co může snížit nebo zvýšit kvalitu získaných informací, ale také co se týká její úplnosti a nějaké důvěryhodnosti či autenticity. A také, zda osoba, která podává výpověď je považována jako důvěryhodnou a její vyjádření lze považovat za věrohodné.

Soubor subjektivně vnímaných poznatků, které následně tvoří výpověď, mohou vyjasnit nebo nasměrovat k objasnění daného případu. Na tom, jak hodnotná

¹ Kolektiv autorů. Základy soudní psychiatrie a psychologie. Brno: Masarykova univerzita, 1999, ISBN 80-210-2066-0. s. 59

výpověď bude má vliv řada souvislosti. Mezi nimi je vnímání osoby, jak si dokázala věc zapamatovat a také i to, jak dokáže všechny skutečnosti popsat. Dalším z pohledů je faktor navázání spojení mezi osobou vyslychající a vyslychanou. Psychologie může vyjasnit různé jevy, se kterými se můžeme potkat.

Výpovědi rozumíme sdělení vyslychané osoby učiněné v průběhu výslechu a zadokumentované podle příslušných právních předpisů. Za základní psychologické faktory, které mají vliv na výpověď, bývají z hlediska kriminalistiky, považované: vnímání, paměť, myšlení a reprodukce.² Ve forenzní psychologii je tak sledován proces utváření výpovědi od samotného počátku, tj. okamžiku, kdy došlo ke vnímání a prožívání kritické události až po její reprodukování v situaci výslechu.³

Další aspekty, které mohou značně ovlivnit celý průběh výslechu a jeho výstupu jsou osobnosti a sociální rysy vyslychaného. Jaký je charakter člověka, jak je inteligentní, jaké má sociální schopnosti a dovednosti nebo to, zda je unavený. Také to, zda je v postavení podezřelého, poškozeného, svědka apod. Mimo jiné samozřejmě pro jaký trestný čin se celý tento úkon provádí. Jedinečnost každého výslechu je tedy více než jasná a proto nelze jednoznačně říct nebo standardizovat jednotný postupy. Psychologie může poskytnout ale důležité rady, které následně lze upravit v konkrétních případech.

Hlavní okolnost, která je zásadní pro průběh výslechu a jeho výsledek, je bezesporu dobrá atmosféra. Tím se může zvýšit ochota osoby vyslychající vypovídat, uvolnit se, vzájemná lepší interakce a snížit nervozitu a napětí, které by mohlo mít za následek špatné rozpomínání. Asi nejvýznamnější úlohu ztvárňuje ale sám vyslychající. Způsob, jakým vystupuje, co svými gesty a mimikou dává najevo, i jeho trpělivost zásadně ovlivňují pocity vyslychaného.⁴

² STRAUS, Jiří. Kriminalistická taktika. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6., str. 104

³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Kriminální psychologie. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3., str. 174

⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Policejní psychologie. 2., rozšířené vydání. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-931-3., str. 257

Pojem výslech definuje v České legislativě několik zákonů. Na tento úkon lze nahlížet nejen z roviny trestního řízení, to znamená jako důkazní prostředek na policii, ale také jako možnost se k dané věci vyjádřit v rovině občanského řízení ano i správního. (trestním⁵, občanským⁶, správním⁷). Můj pohled na toto téma, nebo procesní úkon, je zejména zaměřen na rovinu trestně právní a v ještě specifitějším pohledu na úkon zabývající se správným zvládnutí výslechu dětského svědka ve specializované místnosti.

Výslech je samostatná metoda kriminalistické praktické činnosti a trestně procesním úkonem, který je určován aktivní činností vyslychajícího a je zaměřen k tomu, aby výpovědi vyslychaného byly získány úplné a věrohodné poznatky o vyšetřované události.⁸

Výslech jako takový mají lidé často spojený s policejním postupem, anebo také metodou, při které jsou jisté pravidla a jsou hlavním důkazem pro policisty, aby odhalili, zda se jisté protiprávní jednání stalo nebo nestalo. Kriminalista nebo policista postupuje tak, aby získal dostatek informací proto, aby prokázal okolnosti tohoto jednání, ale také potřebuje dosáhnout toho, aby daný získaný výslech byl natolik prokazatelný a zákonně správně zaznamenány, aby následně mohly takto získané informace být použity jako důkazní prostředek u soudu a nemohly být nikterak znevěhodněné, tyto úkony vedou orgány činné v trestním řízení.⁹ Je to tedy řízený rozhovor, pohybující se v rámci trestního řádu.

⁵ § 91 a násl. zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen trestní řád)

⁶ Např. § 126 a 131 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen občansko soudní řád).

⁷ Např. § 55 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁸ Pješčak, J. Kriminalistika. Praha: Naše vojsko, 1982. 280 s. ISBN 28-020-82

⁹ V souladu s § 12 trestního řádu se jedná o soud, státní zástupce a policejní orgán. významnou a nezastupitelnou roli v objasnění protiprávního jednání. Získané informace, které jsou obsažené ve vědomí osoby, která podává svou výpověď, je nezastupitelným důkazním prostředkem pro celé trestní řízení. Výslech jako takový má mnoho způsobů postupů a doporučení, jak by policista nebo kriminalista měl postupovat, aby získal potřebné informace. Samotné základní postupy jsou upraveny v hlavě V. trestního řádu.

1.2 Výslech z trestního hlediska

Cílem výslechu je získání úplné a věrohodné výpovědi v zájmu zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Je pochopitelné, že tyto úplné a věrohodné informace zjišťujeme na základě zákona, v souladu se zákonem, tj. za dodržení zákonných požadavků a etiky policejní práce.¹⁰ Z výše uvedeného plyne, že pro zjištění relevantních skutečností o události, je výslech brán jako důkazní prostředek. Tímto se mohou získat takové informace, které budou směřovat k zjištění anebo zajištění takovýchto důkazních prostředků, díky nimž policejní orgán může získat skutečnosti vedoucí k tomu, aby prokázaly prověřovanou událost. Jde o osvětlení a znovuvytvoření situace osobou, která určitou situaci viděla nebo zažila. Často tato osoba je jediná, která byla při dané události. Procesně musí být zákonně postupováno, aby takto provedený výslech mohl být použit u soudu jako důkaz a nemohl být jakkoli zpochybněn.

Tento proces dokazování má své zákonnosti a postupy, které nesmí orgán činný v trestním řízení porušit, aby tak nedošlo k znehodnocení tohoto výslechu. Tento proces dokazování¹¹, který policejní orgán může navést k prokázání takových faktů, které povedou k opětovnému vytvoření situace, kterou je třeba osvětlit, kdy v mnoha případech kromě osoby, která se dané události účastnila, není nikdo další. Tyto osoby, ale můžou mít různé postavení v procesu a tím pádem jim náleží jiná práva a povinnosti.

Tyto osoby, které mohou být vyslýchány, jsou: osoba obviněná, poškozená, svědek anebo také znalec na danou problematiku. Znalec bývá k dané věci přibrán proto, aby vysvětlil nějakého specifika osoby, jednání či zajištěného důkazu. Znalec vypracovává nejen znalecký posudek, ale také bývá přizván k výslechu, aby posudek vysvětlil. Své specifika, které upravuje trestní řád, má také výslech, takzvaných zvláště zranitelných osob mezi které patří: děti, tj. osoby mladší 18 let, osoby vysokého věku, hendikepované osoby, oběti trestné činu obchodování s lidmi nebo trestného činu teroristické útoku, trestného činu

¹⁰ Němec, M. Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti. Praha: PA ČR, 2003. 138 s. ISBN 80-7251-141-6

¹¹ SPURNÝ, Joža. Psychologie výslechu. Praha: Portál, 2003. str. 14, ISBN 80-7178-846-5. SPURNÝ,

spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase etnické skupině, náboženství třídě nebo skupině osob nebo oběti trestného činu ve prospěch organizace skupiny, jestliže je zde zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy¹². K tomuto postavení se dále vážou další práva, která osobě náleží a policejní orgán, nesmí opomenout takto postavenou osobu řádně o tomto uvědomit a poučit. A to vše proto, aby získané informace, z následného výslechu, byly procesně správně zapsány a mohly tak být použity, jako důkazní prostředek následně u soudu. Tento postup je přesně definován v trestním řádu v částí hlavy V - dokazování.

Každá osoba musí být dle svého postavení řádně poučena o svých právech a povinnostech. Každý osoba má dle trestního řádu své určitá práva a povinnosti tak stejně má i policejní orgán své povinnosti, jak musí k dané osobě přistupovat, poučit a jednat s ním. V trestním řádu osoba obviněná dle § 90 - 95 má právo se vyjádřit ke všem skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu. Nesmí být v žádném případě jakkoli nucen ke své výpovědi nebo doznání.

Při tomto výslechu musí být brán ohled na jeho osobnost. Má mít možnost se ke svému obvinění nejen podrobně vyjádřit, ale také uvést skutečnosti, které by obvinění mohlo vyvrátit nebo zeslabit. Mimo jiné nabídnou také o nich důkazy. Protokol musí být psán pokud možno doslova. Na závěr mu musí být umožněno, aby si výslech vyslýchaný přečetl a případně doplnil. Také má právo nevypovídat a na právní pomoc. Podle § 101 - § 104 trestního řádu má právo svědek svou výpověď odepřít a to z důvodu, že by měl svědčit proti osobě blízké.¹³ Dále je povinen vypovídat úplnou pravdu a nic nezamlčet. A také o trestních následcích souvisejících s tím, když by křivě vypovídal, křivě obvinil nebo pomluvil. Jestliže je osoba mladší 15 let je třeba osobu poučit přiměřeně věku.

Svědek mladší osmnáct let, kdy je vyslýchaný pro věci, které by mohlo nepříznivě ovlivnit jeho dušení či mravní vývoj, musí se k takové osobě přistupovat zvláště šetrně a provést výslech tak, aby se výslech nemusel opakovat. V § 99 trestního

¹² Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>.

¹³ Osoba blízká – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Osoba_bl%C3%ADzk%C3%A1

řádu je popsáno, v jakých případech je zakázáno vyslýchat svědka. Okolnosti jsou takové, když by vyslýchaný měl vypovídat o věcech týkajících se utajovaných informací, svou výpovědi by porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost. Podle § 108 lze vyslýchat znalce. Pokud vypracoval ve věci posudek, může se na něj u výsledku odvolat. A dle odstavce 3 § 108 trestního řádu lze od výsledku upustit v přípravném řízení, nejsou-li pochybnosti o správnosti vyhotovení a státnímu zástupci to postačí. V nepolední řadě má vyslýchaná osoba právo na tlumočníka, respektive být vyslýchána v jazyce, kterému rozumí slovem a písmem, jestli tomu tak není, je policejní orgán povinen zajistit tlumočníka, který je přítomen u výsledku.

Výstup z úkonů by mělo být získání co nejpodrobnější sdělení k dotazované prověřované situaci, kdy v souladu s ustanovením trestního řádu je úplná a pravdivá a informace jsou právně relevantní k vyšetřované události.

Cílem výsledku je dozvědět se co nejvíce relevantních a pravdivých informací. Tyto informace získáváme a zjišťujeme v souladu se zákonem¹⁴.

Cílem výsledku je získání úplné a věrohodné výpovědi v zájmu zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.¹⁵

1.3. Kriminalistické hledisko výsledku

V pojetí kriminalistického je výslech metoda pro získání významných informací z paměti osob za dodržení právních postupů jak ze strany vyslýchaného, tak vyslýchajícího. Výslech je brán jako důkazní prostředek a je to jeden z nejvýznamnějších úkonů k objasnění prověřované věci a prokázání tak určitých skutečností. Orgán činný v trestním řízení dělí osoby, dle trestního řádu na svědky, obviněné, podezřelé, obžalované, znalce atd.).

¹⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. Kriminalistika. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004, 582 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, s. 327.

¹⁵ NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2003. ISBN 80-7251-141-6.

V dalším rozdělení lze dělit výslechy dle typu a to na předběžný, výslech před osobní a domovní prohlídkou, výslech formou konfrontace a výsledky provedením vyšetřovacího experimentu, rekonstrukce a rekonstrukce, kdy jsou součástí těchto úkonů. Při těchto typech výslechu je zejména třeba brát ohled na věk osoby a zdravotní stav (dítě, mladistvý, staršího věku, tělesně či mentálně postižený).

Mezi další hledisko, na které musí orgán činný v trestním řízení brát ohled je, jak osoba spolupracuje a tím pádem zvolení správné taktiky při výslechu. Pro policejní orgán je nejlepší samozřejmě, když osoba spolupracuje, dokáže srozumitelně popsat dané skutečnosti, které jsou také přesné a osoba nijak nemění svou výpověď v průběhu výslechu anebo při opakování výslechu. Poněkud náročnější pro vyslychajícího je, když osoba vyslychána podává neúplné informace anebo z nějakého důvodu zkreslené či lživé. V některých případech tyto neúplnosti mohou být zapříčiněny věkem, pamětí, jiným úhlem chápání a vnímání dané situace a následné schopnosti jí interpretovat.

A samozřejmě nejnáročnější je výslech osob, které nechtějí vypovídat, záměrně lžou anebo podávají nepřesné informace. V těchto případech je potřeba zvolit vhodnou taktiku a postupu při vedení výslechu, který může velkou mírou přispět k získání důležitých a potřebných informací k objasnění prověřované věci.

1.4 Výslech z hlediska psychologického

Z pohledu psychologického slouží pro kriminalisty správně vedená taktika po psychologické stránce velmi významný aspekt, proto aby výslech byl úspěšný a bylo dosaženo stanoveného cíle. Což ve většině případů, je získání takových relevantních informací, které pomůžou objasnění dané události. Je to specifická forma dialogu, ve kterém se vyslychající snaží navázat vztah s vyslychaným vztah. Na toto se speciálně zaměřuje forenzní psychologie.

Je tedy velice důležité, aby policista velmi dobře znal obecné psychologické zásady, proto aby výstup z tohoto úkonu byl co nejvíce přínosný a byly z něho získané takové podstatné informace pro které, je výslech veden. Faktory, které mají vliv na výpověď, jsou nejen paměť, myšlení, vnímání a reprodukce, ale je to

celý komplex mechanismů, na který ovlivňují vnímání osoby, ke kterým řadíme samozřejmě také individuální vlastnosti dané osoby. Mezi tyto můžeme řadit nejen věk, sociální skupinu, ze které osoba pochází, kulturu, z které pochází, vzdělání, postavení v dané věci, ale také různé poruchy smyslových orgánů, aktuální psychický stav, únavu, a v neposlední řadě i prostředí ve kterém je vyslýchán a osoba vyslýchající.

Osoba, která podává výpověď v době, kdy se určitě skutečnosti dějí, které si zapamatovává, většinou nemůže vědět, že budou tyto skutečnosti potřeba pro trestní řízení a proto pozornost na danou věc nevěnuje úplně. U. Neisser (1976) v souvislosti s vnímáním hovoří o tzv. „vnitřním zpracování informací“, kdy nejprve dochází k automatickému vyčlenění a analýze jednotlivých znaků, a teprve potom následuje vytvoření určitého vjemu. Vjem je tedy následně chápán jako produkt vnímání.¹⁶

Informace, která má být vyslýchanou reprodukována, je pak dále ovlivněna časem, kdy v průběhu doby může být různými okolnostmi informace ovlivněna a poté více nepřesná nebo zkreslená. Mimo jiné je potřeba odlišit, zda to, co popisuje, skutečně vnímal anebo se domnívá, že to tak vnímal.

S ohledem na výše uvedené, je možné prohlásit, že vnímání lze chápat jako proces konstrukce individuálně specifických zobrazení reality, která jsou vytvářena na základě selekce a diferenciací jejich vnímaných znaků a posléze i na základě kategorizace výsledného obrazu.¹⁷

Mezi další věci, na které by se měl, policejní orgán zaměřit, je sugestibilita vyslýchávaného. Jedná se o znovu vybavení události ve spojitosti s dosavadními zkušenostmi. Jde o to, jakou mají vyslýchání míru schopnosti prezentovat své odpovědi i přes otázky vyslýchajícího.

¹⁶ NAKONEČNÝ, Milan. Encyklopedie obecné psychologie. 2., rozš. vyd., v Akademii vyd. 1. (1. vyd. v nakl. Vodnář pod náz. Lexikon psychologie). Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7. str. 382.

¹⁷ VÁGNEROVÁ, M. Základy psychologie. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 97-8802-4608-419 str. 52.

V těchto případech může osoba svou výpověď přizpůsobit nebo podvolit se otázkám, které jsou mu kladeny anebo naprosto změnit svou výpověď. Sugestibilita má mnoho faktorů, které mohou osoby činit zranitelnějším při výslechu. K takovým faktorům se řadí věk nebo inteligence.

Přesnou a spolehlivost podávané výpovědi může ovlivnit jak mentální porucha a to nejen mentální onemocnění, ale také porucha učení nebo poruchu osobnosti. Dále osoby trpící různými poruchami nálad, úzkostmi, fobiemi, uživatelé drog, osoby procházející abstinenčním období atd. Samostatnými skupinami jsou osoby dle svého IQ a osoby s charakteristickými znaky osobnosti, jako míra dodržování doporučených postupů anebo přirozené podvolování okolí apod.

Tyto všechny druhy vlastností mohou mít ve výslechu velký vliv na to, jak osoby reagují na pokládané otázky a zda jejich interpretace se opravdu shoduje s danými událostmi.

1.5 Výslech z hlediska sociálního

Na výslech můžeme také nahlížet z pohledu mezilidského sociálního styku. Ten lze dělit na:

- 1) percepční stránku,
- 2) komunikační stránku,
- 3) interakční stránku.

Mezi těmito třemi stránkami probíhá neustále nějaký vzájemný vliv. Rozdíl je v tom, jak moc je vědomý či nevědomý, a tím kontrolovaný z nějaké strany jednající osoby. Hlavním vědomým kontrolovaným vlivem je komunikace.

1) Percepční stránka nebo také interpersonální percepce

Samotný význam slova je chápán jako vzájemné vnímání osob. Nebo také utváření názorů na danou osobu, sociální skupinu. Není to však jen o samotném vnímání té dané osoby, ale obsahuje také její hodnocení, poznávání, prožívání

toho kontaktu, kdy toto vše je ovlivněno nějakými osobními očekáváními a životními zkušenostmi, které daná osoba zažila a prožila.

Do vnitřního hodnocení se zapojují i smysly jako emoce, intuice, odhad a úsudek o druhé osobě. Ve výsledku to ovlivňuje finální nastavení, zkreslení či úhel pohledu na danou osobu. Což může mít i vliv na další postup výslechu a přístup vyslychajícího. Tyto vnitřní procesy si osoba nemusí plně uvědomovat, takže je nemůže ani ovlivnit.

Procesy interpersonální percepce nebývají plně uvědomovány, a proto i zkušení vyslychající se dopouštějí chyb vznikajících právě v důsledku těchto procesů. Mezi tyto chyby patří:¹⁸

- **První dojem** – často v době, kdy máme málo informací, si vytvoříme rychlý úsudek, který je utvářen i okolnostmi a vnějšími vlivy při kterých jsme se s danou osobou prvotně potkali. Máme to potom jako základní pohled na osobu, který nám ovlivní další přístup k osobě a naše chování k ní.
- **Haló efekt** – na základě jedné dominantní vlastnosti vyslychaného, zaujme vyslychající celkový postoj k osobě, a takto získaný dojem získaný z vnějších vlivů ovlivní další chybné vnímání a posuzování dané osoby.
- **Protipřenos** – můžeme nazvat i komunikační poruchou, která se vyznačuje se tím, že do profesionálního vztahu se vmísí minulé zkušenosti, které mohou být i nedořešené, tím pádem potlačené. V tomto případě, když vyslychající si své nevyřešené problémy přenesou do výslechu a začne výslech vést neobjektivně, zaujatě ve vztahu ke svému nevyřešenému problému.
- **Princip projekce** – vědomé či nevědomé posuzování vyslychaného podle sebe, svých záměrů, tendencí či procesů.
- **Efekt zakotvení** – jedná se o spoléhání při rozhodování na jednu zkušenost, hodnotu, nebo informaci podle, které odvíjí další své rozhodovací procesy.

¹⁸ Srovnej Porada, V. In Porada, V. a kol. Kriminalistika. Brno: Cerm, 2001, 80-7204-194-0 s. 489 - 490, Čírtková, L. Forenzní psychologie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, ISBN 80-86473-86-4. s. 288 - 290.

- **Sociální stereotypy** – je to soubor představ, charakteristik a zjednodušených hodnocení, které vytváří předsudek, postoj či názor k určité kategorii lidí.

- **Pygmalion-efekt** – můžeme pojmenovat jako vysoké očekávání vyslychajícího, který svým přístupem k vyslychanému ovlivní jeho výsledné chování, tím je myšleno, že osoba má sklon se chovat tak, aby naplnil očekávání.

Doporučení, jak předcházet výše uvedeným zdrojům zkreslení, jsou následující:¹⁹

- **Význam sebepoznání**, je ten, že čím více známe své slabé, silné stránky, hodnoty a schopnosti, tím pádem známe více sebe, můžeme více předejít k nesprávnému povrchnímu vnímání, jelikož vědoměji a svobodněji se dokážeme vnímat a tak i rozhodovat.

- **Význam empatie**, když vyslychající má schopnost navnímat nebo také „vstoupit“ do situace, emoční polohy a chápat tak konkrétní situaci i z pohledu vyslychané osoby, může více pochopit i jeho následné chování a předvídat následné reakce, tím pádem může situaci zklidnit.

- **Záměrná a vědomá kontrola výsledků interpersonální percepce**: vyslychající kontroluje své vnitřní postoje k výsledku a svůj výsledný dojem o vyslychaném, rekonstruuje pravděpodobné důvody, které tento dojem zapříčinily. Vyslychající musí být schopen sdělit, jaké představy v něm vyslychaný vyvolává a proč, tedy o které projevy chování vyslychaného své úsudky opírá.²⁰

2) Komunikační stránka

Komunikace je proces, při kterém si osoby vzájemně sdělují informace. Dělí se na verbální a neverbální (nonverbální). Důležitým bodem je při výslechu to, aby se ten, kdo výslech vede, dokázal kontrolovat. A to jak po verbální (slovní) stránce, tak také po mimoslovní stránce (neverbální) a přitom vnímal projevy vyslychaného.

¹⁹ Blíže k doporučením Čírtková, L. Forezní psychologie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, ISBN 80-86473-86-4, s. 291 - 292.

²⁰ Čírtková, L. Forezní psychologie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, ISBN 80-86473-86-4 s. 288.

a) verbální komunikace se projevuje pomocí jazyka a řeči. Obsahuje, nejen to co je podstatou sdělení, ale také jakým způsobem to sděluje. Hlas může naznačit nejen psychický stav vyslychané osoby, ale také jeho osobnost, duševní poruchy, vady řeči apod., které však v písemné podobě lze jen těžko zaznamenat. Můžeme do toho zahrnout i tón hlasu, rychlost projevu, intonaci, důraz v hlase apod. Samotný tón hlasu, jeho melodie nebo změna rychlosti projevu při popisování nějakého tématu, může naznačit smutek, větší citové zasažení nebo rozrušení k nějaké informaci, anebo také nervozitu a vztek.

b) nonverbální komunikace nebo také neslovní komunikace, označuje projev komunikace beze slov. Jedná se o neslovní doprovod, který se vyznačuje například řečí těla. Jestli vyslychající umí „dobře číst neverbální projevy...“, dozví se mnohé, co slova zakrývají.“²¹

Při výslechu má nonverbální komunikace několik významů a to takové, že může vypovídat přesněji o větším citovém vztahu než vyslychající osoba tvrdí, dále také o nějakém vzájemném vztahu k události nebo osobě než uvádí, anebo tyto projevy upřesňují nebo i nahrazují slovní sdělení.

Stejně jako verbální komunikace se dělí i ta nonverbální. Druhy jsou:

- **Mimika** – emoční prožívání, které lze „vyčíst“ z obličeje (šťěstí, strach, nervozitu atd.). Tyto projevy lze pozorovat jednak projev očí, obočí, dolní část obličeje).
- **Kinezika** – znamená pohyb a v tomto pojetí se vztahuje k pohybu těla vyslychané osoby, kdy tímto osoba může dokreslit svůj slovní projev, vyjádřit nějak své pocity anebo dokreslit to co chce sdělit.
- **Haptika** – forma vyjádření nějakého sdělení člověka, která je doprovázená dotekem, pohlazením, podáním ruky apod.
- **Proxemika** – způsob komunikace skrz vzdálenost. Mezilidské vzdálenosti se dělí do zón intimních (do 40 cm), osobních (50 - 100 cm), sociálních zón (1,5 - 3 m) a veřejných zón (3,5 - 8 m).

²¹ Miňhová, J. In Holeček, V., Miňhová, J., Prunner, P. Psychologie pro právníky. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2003 ISBN 978-80-7380-065-9. s. 23

- **Postura** – poloha těla, kterým osoba může sdělovat svůj aktuální psychický stav anebo zaujetí určitého postoje k dané věci
- **Pohledy** – to, jak osoba dlouho dokáže zaměřit svůj pohledem nebo setrvat na jednom místě pohledem, či zda svůj pohled neustále klopí či tře o očima po místnosti, může naznačit jeho aktuální psychické nastavení.
- **Úprava zevnějšku** – celkový dojem anebo vypovídající hodnotu z nonverbálního pohledu má také to, jak osoba přijde upravená, co se týče oblečení, formy účesu či nalíčení.

Je velmi důležité, aby již při výslechu, vyslychající uměl tyto projevy vnímat a souběžně s tím co osoba vypovídá, porovnával, jak se u toho projevuje. Takhle automaticky vyhodnocovat, zda to co sděluje, koresponduje s tím, jak se chová. Případně, když se to neshoduje, dokázat reagovat a umět vytvořit otázky, které by mohly odhalit odlišnosti mezi slovním projevem osoby a jeho neverbálním projevem. Tím docílit odhalení, že osoba nevypovídá pravdivě.

Pro lepší zachycení všech neverbálních projevů je velkou výhodou, když je výslech nahráván a pak zpětně vyhodnocován. Při hodnocení záznamu by měl umět vyslychající rozeznat a oddělit nějaké přirozené projevy vyslychané osoby a ty, které chtějí něco zakrýt, zveličit nebo naopak co simulovat.

3) Interakční stránka je taková kdy, jedna osoba nebo skupina působí na druhou, tím pádem vzájemně se ovlivňují. Tím může dojít o ovlivnění jednání či názorů. Toto se stává skoro vždy v určité míře při každém setkání dvou osob. Takže i při výslechu, kdy osoby se navzájem mohou ovlivnit. Ve výslechu jsou metody, které jsou povoleny, tím je myšleno přesvědčování, argumentování s fakty apod. až po ty co nejsou zákonem povoleny, mezi které se řadí například sugesce a donucení.

2. Vybrané aspekty vývojových období dětí a mladistvých

Každá etapa dítěte v něm rozvíjí jiné schopnosti a dovednosti vnímání a rozdíly ve vyjadřování a popisování toho, co zažil, viděl, slyšel anebo pochopil. V prvotní části života se dítě rozvíjí nejvíce, avšak v tomto období nemá ještě rozvinuté

vyjadřovací dovednosti a tak nelze takového dítěte jakkoli vyslýchat. Tento věk se pohybuje přibližně do 3 let věku dítěte.

Takto malé dítě je přibíráno jen ve výjimečných případech jako svědek, a jeho výslech je brán jen jako podporující výslech k dalším. Existují ovšem samozřejmě i případy, kdy takto malé dítě může poskytnout velmi přesný popis situace, bývají to děti pocházející z podnětného prostředí, nadprůměrně inteligentní a jejich vyjadřovací schopnosti jsou taktéž odlišné od běžného dítěte jeho věku. Při normálním, běžném duševním vývoji je dítě schopné vypovídat již zhruba v pěti letech života.²²

Vždy nesmíme zapomínat na jedinečnost dítěte, a že si může již v sobě nést nějaké strachy a obavy pro vyjadřování se k nějakým věcem. Navzdory veškerým všeobecně platným pravidlům vývoje je nezbytně nutné nezapomínat na to, že psychické změny probíhají určitým individuálním, pro každého jednotlivce charakteristickým způsobem. Kromě toho bývá přechod do vyššího vývojového období doprovázen výraznou regresí osobnosti, a ta se při něm tedy na přechodnou dobu vrací k již překonaným formám projevu.²³

Vlastní psychický vývoj jedince je složen ze souboru souvislých i nesouvislých proměn. Tyto se v celém procesu vývoje nevyskytují rovnoměrně. Konkrétní období se vyznačují někdy rychlejším, jindy pomalejším rozvojem, popřípadě dochází ke stabilizaci. Jednotlivá stadia jsou ohraničena vývojovými mezníky, které upozorňují na určitou změnu některé ze složek vývoje.²⁴

²² Nejvyšší soud se ve stanovisku k výchově a výživě nezletilých dětí ze dne 3.2.1974, sp.zn Cpj 34/74, vyjádřil v tom smyslu, že za věkovou hranici, kdy dosáhlo nezletilé dítě dostatečné rozumové a duševní vyspělosti nutné pro posouzení vlastních oprávněných zájmů a vyjádření vlastního úsudku, považují soudy zpravidla věk nad 10 let. Obdobný názor projevil ve svém stanovisku k pěstounské péči ze dne 4.7.1974, sp. zn. Cpj 33/74: „Soudy ... nevyžadují vyjádření dětí mladších 10 let, často však ani dětí starších Někdy soudy upouštějí od výslechu takového dítěte v obavě z negativních následků (rozrušení dítěte), nebo se spokojují sdělením opatrovníka, že vyjádření dítěte bylo zjištěno v předběžném řízení.“

²³ ČAČKA, O. Psychologie dítěte. Tišnov: Sursum, 1994. ISBN 80-85799-03-0 , str. 13-15.

²⁴ VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie I: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 97-8802-4608-419 str. 30-31.

4.1 Předškolní věk

Ve věku přibližně pěti až sedmi let, takže předškolního, se dítě chová nejvíce bezprostředně, bez velkých známek studu, a umí vyjádřit napřímo, co si myslí a jak vnímá. Nechybí mu sdílnost, a typicky také velká představivost a tendence se přizpůsobovat dospělým osobám. Dochází k prudkému rozvoji v oblasti komunikace. Řeč se rozvíjí po kvalitativní i kvantitativní stránce a zlepšuje se formální výslovnost. Myšlení je obrazně názorné.²⁵

Problém nastává jen se slovní zásobou, kterou ještě nemá tak obsáhlou jako děti staršího věku. To však vyvažuje, že slova, která mohlo dítě pochytit z okolí, řekne bezprostředně, přirozeně a otevřeně, tak jak to slyšelo. Jeho otevřenost může dopomoci k získání velice cenných informací, co by některé starší děti mohly z důvodu ostychu neříct a to obzvláště v oblasti sexuálních témat. Problém nastává ve vyjádření času, kdy s ohledem na to, že většina dětí ještě nerozeznává hodiny, dny v týdnu, měsíců a roků, tak jejich schopnost nějakou událost zasadit do časového rámce nebo období je o to náročnější. Neumí tedy přesně určit časové období a pojmy tak jak jejich představa o nějaké délce nebo vzdálenosti jsou často zkreslené.

Tak jako u každého dítěte zde velkou roli hraje vyslychající a to tím, jakou atmosféru dokáže při výslechu vytvořit, jaký přátelský vztah mezi nimi vytvořit anebo také jak dokáže namotivovat dítě přemýšlet a vzpomínat si další detaily k události popisovat. Dítě se také dokáže již vyjádřit pomocí kresby, kdy často, již dokáže zachytit skutečnost, tedy co opravdu viděl. Vzpomínky v tomto období života bývají již trvalejšího rázu, kdy jich je však až do šestého věku dítěte méně, jsou také kouskované. Pojmenování objektů, různé názvy a obdobné pojmy nejsou pro ně spojené s obsahem tohoto pojmu.

Důležitou roli v tomto období je pro dítě hra a pohádky, přes které se dokáže lépe vyjádřit a popsat určité události nebo je lépe a přesněji vyjádřit. Často na sebe berou podoby dospělých a hrají si na ně, ve smyslu, že si hrají na maminku a tatínka, doktora a pacienta či učitele a žáka. Takto napodobují chování, které

²⁵ NAKONEČNÝ, M. Encyklopedie obecné psychologie. 2. vydání. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7 str. 415-416.

vidělo u dospělých, ale ještě nemají rozlišovací schopnost v tom, zda toto chování je adekvátní, přehnané anebo vybočující z nějaké společenské normy.

Dítě často mezery v popisu nějakého děje či situace si vymýšlí a doplňuje nepravdivými informacemi, které však dítě považuje za pravdivé. Nazývá se to konfabulací.²⁶ Dítě v tomto věku je velice prchlivé a emocionálně proměnlivé. Dítě v předškolním věku neumí analyticky uvažovat, ale zase je schopné zaměřit se na jiné detaily a podněty, které dospělejší dítě již nevnímá. A také selektuje určité informace podle toho, co je pro něho zrovna zajímavé, ač to postrádá, pro dospělého, pravidla logiky. Dokáží kombinovat fantazii se skutečností a mezi nimi nerozlišují, proto často mají své imaginární kamarády anebo si dokáží dlouhé hodiny hrát ve svém vymyšleném světě.

2.2 Mladší školní věk

Další fázi dítěte je věk mezi sedmým až desátým rokem. V tomto věku dokáže rozpoznat určité a neurčité vzpomínky. Již dokáže čím dál více vnímat cíleně na danou situaci nebo problém. Díky pokročilejším vyjadřovacím schopnostem dokáže již některé situace lépe definovat a obsáhleji popsat, a také si již tvoří své úsudky, které můžou ale být zkreslené, jelikož nemá ještě dostatek schopnosti rozpoznat nepravdivé situace a také to nemůže porovnat už s nějakou svou jinou vzpomínkou či zkušeností.

V tomto období již lépe popíše časový rámeček události a také mu zůstává bezprostřednost. Lze tedy říct, že tento věk je pro vyslychajícího nejlepší a to i proto, že dítě můžeme stále lehce oslovit a zaujmout. Je přístupnější k nějakému přátelskému povídání. Nevydrží ale dlouho sedět a soustředit se, a také se lehce a rychle unaví a ztrácí tak svou pozornost. Není si však moc vědom dopadů toho, co vypoví a proto, neupravuje své výpovědi proto, aby dosáhl nějakého cíle. A už v tomto věku lze na dítě směřovat otázky ohledně sexuálních věcí.

²⁶ Konfabulace | PSYCHOWEB.cz. PSYCHOLOGIE | psychoweb.cz | PhDr. Michaela Peterková [online]. Copyright © PhDr. Michaela Peterková 2008 [cit. 06.03.2022]. Dostupné z: <https://www.psychoweb.cz/slovník/konfabulace-co-to-je-vyznam-podle-slovníku/>

2.3 Starší školní věk

Mezi jedenáctým až třináctým rokem, což by se dalo nazvat mladší školní věk, kdy tato fáze vývoje dítěte přináší řadu změn, a to čím dál větší osamostatňování od rodičů a začleňování do nových sociálních skupin ve třídě anebo při volnočasových aktivitách. V tomto čase začíná dítě opouštět od imaginárního prožívání, které se mísí se skutečností, a začíná více se více soustředit na racionální stránku věci a argumentovat.

Dítě si začíná cíleně pamatovat věci a situace a začíná se snažit vymezit vůči okolí a rozhodovat o různých věcech. Již mu jde časové rozlišení a také získává schopnost se orientovat ve velikostech a vzdálenostech či délce. Ze začátku také přejímá postoje a názory dospělých za neměnné a skutečné a nepochybuje o jejich správnosti. Chybí mu tak jakási kritičnost.

Oproti předchozím obdobím je dítě schopnost již dospět k nějakému konkrétnímu závěru. Zvyšuje se rozsah slovní zásoby. Uvědomuje si, že by se mělo vyjadřovat nějakou formou. Ovšem tímto mizí z dítěte přirozená spontánnost. Na dítě má vliv okolí jako jsou učitelé, spolužáci a samozřejmě rodina, kteří v dítěti utváří jeho sebepojetí.

2.4 Pubertální věk

Věk kolem čtrnáctého až patnáctého věku, nazýván také starší školní, je také nazýván pubescencí nebo puberta. Tato fáze se vztahuje přibližně na prvních pět let dospívání a její závěrečný mezník zpravidla představuje ukončení povinné školní docházky.²⁷

Ze sociálního hlediska se období dospívání vyčleňuje v životě člověka jako zvláštní úsek mezi dětstvím a dospělostí teprve od konce minulého století – předtím byl jedinec pojmán jako závislé dítě s velmi omezenými právy a

²⁷ VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie I: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 97-8802-4608-419 str. 323

povinnostmi anebo jako dospělý, který již začal pracovat a účastnil se i celého života dospělých.²⁸

Zrychlovat začíná také fyzické dospívání a často k nepoměru k tomu psychickému. Znatelné jsou rozdíly mezi dívkami a chlapci, kdy dívky častěji fyzicky i psychicky dozrávají dříve, přibližně o víc než jeden rok. Vzhled je každopádně rozličný. Někteří na konci patnáctého roku věku se už podobají dospělé osobě, co do výšky a váhy, jiní naopak ještě na tento fyzicky „přerod“ čekají. Tyto velké rozdíly, které lze pozorovat mezi žáky se většinou na konci deváté třídy již snižují. U dívek toto dospívání vrcholí menstruací a u chlapců polucí. Bývají v tomto věku velké výkyvy nálad, velkou potřebou uchovávat si své soukromí. Snaží se více osamostatňovat a více individuálně odlišovat od ostatních dětí. S touhou osamostatnit se přichází také vymezování se v postojích a názorech. Separování se od rodičů. Větší pozornost upínají k jiným vzorům, a to často z řad svého okolí, vrstevníků. Projevují své vzpoury jako neuklizení pokoje, módní výstřelky anebo také extravagantní účesy.

Často dítě svou hrubostí a nevybíravým slovníkem zakrývá nějaký svůj smutek a nejistoty. Umí začínat myslet hypoteticky i s nadhledem na více možností a pravděpodobností skutečných situací. Umí již lépe uvědomovat si budoucnost a přemýšlet v této rovině. City bývají velice impulzivní a nestabilní. To je vše podmíněno hormonálními výkyvy a vývojem. V tomto období se na ně velice soustředí a vnímá je. Neumí je však ještě uchopit a pojmenovat a tím se uklidnit, jelikož nemá ještě zažité situace a schopnosti vše správně zpracovat. Vnímá již nějakou svou intimní stránku a sexualitu, o které se neochotně jakkoli vyjadřuje nebo svěřuje. A to především z důvodu neschopnosti je nějak pojmenovat, ale i proto, že se stydí a nechce se nějak více odhalovat a být pak nepochopen nebo terčem výsměchu.

Dospělý by měl mít pochopení, že v tomto stádiu dospívání má dítě sklony k automatickému nepřátelskému tónu a vymezování. A mluvit s ním na

²⁸ LANGMEIER, Josef, Dana KREJČÍŘOVÁ a Miloš LANGMEIER. Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyzologie. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 80-86022-37-4. str. 87

rovnocenné úrovni, protože jinak to dítě vnímá jako ztrátu postavení a nemá zájem o další komunikaci.

Díky začínajícímu abstraktnímu myšlení začíná chápat obecné normy. Ovšem i přesto se k nim staví kriticky, snaží se vymezit, udělat si svůj názor a postoj k nim. V tomto věku převažuje charakterní vlastnost egocentrismu a neschopnosti přijmout jakoukoli kritiku. Lehce je ovlivněné sugescí, kdy názory dospělých přebere za své, avšak bez nějakého kritického myšlení. Inklinuje více k nějakému blízké sociální skupině, s potřebou s nimi držet a pomáhat jim, i když třeba ví, že něco způsobili. Vytváří si mravní ideály, kterým by se chtěl podobat.

2.5 Adolescentní věk

Věk adolescenta se zařazuje mezi šestnáctým a dvacátým rokem věku dítěte. Je to takzvaný předstupeň, před vstupem do dospělosti. V tomto období se dítě začíná emocionálně, citově, zájmově i postojově stabilizovat a uklidňovat. Zvyšuje se potřeba se osamostatnit a odpoutat se od rodičů.

Rozdíly mezi dívkami a chlapci, co se týče fyzického a psychického, se začínají stírat, avšak k úplnému srovnání dochází až po osmnáctém roku života. Orientace pozornosti je vyhraněnější, adolescent se více soustředí na objektivní důležitost jevů.²⁹ Je schopný přemýšlet i o věcech, které si nemůže názorně představit. Chápe význam abstraktních pojmů, jako jsou například spravedlnost nebo právo. Myšlení nabývá výrazněji na spekulativním rázu, dospívající vytváří různé možné, popř. ideální eventuality, načež přistupuje k jejich ověřování.³⁰

Adolescent již se vymezuje vůči svobodnému rozhodnutí nad svým životem, avšak ještě není zodpovědný natolik, aby dohled následků svých rozhodnutí. Rozumí již pojmům právo, spravedlnost. Stejně tak je již ztotožněn se všeobecnými pojmy jako morálka, pravidla chování. Vnitřně, ale pociťuje pocity nejistoty, obav

²⁹ ČAČKA, O. Přehled psychologie obecné, dospívání a pracovní výkonnosti. Brno: Masarykova univerzita, 1995, ISBN 80-85799-03-0 str. 42-43.

³⁰ LANGMEIER, J., LANGMEIER, M., KREJČOVÁ, D. Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyzologie. Praha: H & H, 1998. ISBN 80-86022-37-4 str. 89.

z budoucnosti a náročnosti rozhodování o své budoucnosti, jako je například: výběr školy, práce, bydlení atd.

Orientace pozornosti je vyhraněnější, adolescent se více soustředí na objektivní důležitost jevů.³¹ Veskrze, většina těchto dětí, hledá své místo na světě, své postavení, cíle a vyhodování si nějakého vnitřního pocitu sebejistoty a hodnot. Mnoho vzorců volně přejímá ze svého blízkého okolí a pokračuje tak například v rodinném podnikání, lékařské dráze rodičů, anebo se těmto vzorcům chce vymezit a proto přechází do jiného životního stylu nebo zaměření, než doposud žil s rodiči. Prohlubuje své sociální zázemí se svými vrstevními či spolužáky, kde hledá porozumění, společná témata a cíle.

Učí se zvládat své sebevědomí, které často kolísá z extrému do extrému a to jak v chování ve škole, práci, rodině, kde se od něho očekávají výsledky a výkony na které dosud ještě nebyl zvyklý. Začíná mít potřeby se citově k někomu vázat a sexuálně žít. A proto péče o zevnějšek a celková sebe prezentace nabývá na důležitosti v jeho životě.

Především v období adolescence vnímá dospívající všeobecně akceptované morální normy a pravidla chování jako platné pro všechny jednotlivce bez výjimky. Neuznává a odmítá jakoukoliv formu kompromisu, jenž pro něj zpravidla znázorňuje toliko projev jakési polovičatosti, pohodlnosti či zbabělosti. Adolescent klade až nepřiměřený důraz na absolutní upřímnost a spravedlnost. Proto se také dostává do poměrně častých konfliktů s okolím.³²

³¹ ČAČKA, O. Přehled psychologie obecné, dospívání a pracovní výkonnosti. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-85799-03-0, str. 42-43.

³² FARKOVÁ, Marie. Vybrané kapitoly z psychologie. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-130-0. str. 188

3. Zvlášť zranitelné osoby

Tento pojem je ukotven i v právním řádu České republiky, a to v § 2 odst. 4 v zákoně o obětech trestných činu. Ačkoli je každá osoba, která se stala obětí, trestného činu zranitelná, z pohledu viktimologie se za zvlášť zranitelnou oběť považuje ta, co má vyšší pravděpodobnost, že se jí stane. K tomu je větší riziko psychické újmy a viktimizace.

Typickým příkladem takové oběti je dítě. Je to dáno tím, že má omezenou schopnost zvládat stres a může se v nich dokonce prohlubovat tak jako citové zranění v důsledku přítomnosti na úkonech. Mělo by mít zvláštní přístup. Společně se zásadou prevence sekundární viktimizace. Každý, kdo s dítětem během trestního řízení přijde do styku, by měl k dítěti přistupovat obzvlášť šetrně. A v každém konkrétním případě zhodnotit aktuální stav a osobnost dítěte a přizpůsobit podle toho postup.

Respektovat individualitu každého z nich a také vnímat, že na každé dítě může dopadat prožitý stres jiným způsobem. Mělo by se s dítětem jednat důstojně a s důvěrou. Oproti jiným obětem musí člověk více přemýšlet o tom, že některé informace by se dítěti měli sdělovat s větší opatrností a empatičností, tak jako pokládání dotazů.

Je pochopitelné, že i každá věková skupina bude vyžadovat jiný přístup. Jinak se bude vyslychající dotazovat a informovat o věcech adolescenta a jinak dítě školkového věku. K viktimizaci může docházet z důvodů špatného postupu vyslychající osoby, která může vzbuzovat pocit nespravedlnosti v dítěti nebo toho, že mu nevěří, jedná s ním nedůstojně, mluví nesrozumitelně a nedává dítěti prostor a čas, aby celou věc zpracovalo a mělo prostor se zamyslet jak a co odpovědět.

Výslech se zvlášť zranitelnou osobou by měla vést vyškolená osoba a měl by být proveden tak, aby se výslech již nemusel opakovat. V takovém případě by to byla speciální výslechová místnost, která působí příjemněji než kancelář, je oddělena od různých hluků a ostatních osob. Může se tím docílit snížení rizika sekundární viktimizace.

3.1 Výslech dětí a mladistvých

V mnoha předpisech se nachází různé úpravy a konkretizování postupů a pojmů ve spojitosti s dítětem a jeho výslechem. V rozmezí mezinárodních ustanovení jako: Úmluvu o právech dítěte z roku 1989, publikovanou jako sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. ta v článku 1 vymezuje pro své účely dítě jako každou lidskou bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.³³

Až po české právní předpisy jako je občanský zákoník, ve kterém v § 9 je uvedeno, že nezletilí jsou způsobilí jen k právním úkonům, které jsou přiměřené k jejich rozumové a volní vyspělosti. Až po zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní čin a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve kterém je jasně uvedeno, že dítětem mladším patnácti let se rozumí ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku. A mladistvý se definuje, jako ten, který dovršil patnáctý rok, ale ještě nepřekročil osmnáctý rok života.

Tyto osoby považujeme jako osoby zvláště zranitelné, a to zejména z důvodu nevyzrálости osobnosti jak po psychické, tak fyzické stránce, kdy v této fázi života probíhá v osobě mnoho změn, sbírání zkušenosti, poznávání a uvědomování si sebe sama a okolí. Tyto dva pojmy (dítě a mladistvý), se vymezuje v Zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, kde v § 2 odst. 1 písm. b) se říká, že dítětem je osoba mladší patnácti let, která v době spáchá činu jinak trestního nedovršila patnáctý rok věku³⁴ a mladistvý se definuje § 2 v odst. 1 písm. c) jako toho, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.³⁵

³³ V našem právním řádu je možné v souladu s ustanovením § 8 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen občanský zákoník), nabytí zletilosti před dovršením osmnáctého roku pouze uzavřením manželství, přičemž takto nabytá zletilost se neztrácí ani zánikem manželství ani prohlášením manželství za neplatné

³⁴ Viz. § 2 odst. 1 písm. b) zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

³⁵ Viz. § 2 odst. 1 písm. c) zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Z těchto důvodů musí orgán činný v trestním řízení brát na osobu ohled a přistupovat k výslechu této osoby s patřičnou vnímavostí a citlivostí. Obtížnost výslechu osoby této věkové kategorie se vyznačuje řadou specifických zvláštností podmíněných rozdílným vývojem psychiky na jednotlivých stupních vývoje a dále řadou individuálních zvláštností v jednotlivých složkách psychiky, např. v poznávacích procesech, v citovém životě, v zájmech, schopnostech apod.³⁶

Policejní orgán proto musí zaujmout jiný postup při výslechu osoby mladší osmnácti let. Ačkoli tato osoba může být výborným pozorovatelem a často vnímá víc věcí než dospělá osoba, tak z důvodu nevyzrálosti jedince jak už duševní, fyzické či mentální a jeho paměťovým schopnostem vnímání, kdy si dané skutečnosti interpretuje svou logikou a dosavadními zkušenostmi, které nejsou ještě tak zralé a vyvinuté jako dospělého člověka. Proto může být vyslýchající osoba překvapena jaké skutečnosti a detaily si bylo dítě, mladistvý zapamatovat. A i vzhledem k tomuto je potřeba k dítěti a mladistvému u výslechu přistupovat individuálně. Tato skutečnost je založena na dětských zájmech, zálibách a potřebách a vůbec na dětské životní zaměřenosti, která se od zaměřenosti dospělých výrazně liší.³⁷

Rozdíl se potom může projevit ve výstupu, kdy může být rozpor v tom, jaké ho mělo dítě, mladistvý nebo dospělý. Vyslýchající má tendence při výslechu už dopředu předpokládat a přistupovat k tomu tak, že výpověď dospělého je pravdivější a věrohodnější než osoby mladší 18 let. Tomu by se měl vyslýchající vyvarovat, jelikož i jejich výpověď může objasnit vyšetřovanou věc. Jinak řečeno, dětská výpověď může být dokonce výstižnější a věrohodnější než výpověď dospělého, zvláště je-li podbarvena zájmem, zálibou.³⁸ Tímto specifikem se zabývá detailnější vývojová psychologie.

Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů se uvažuje o každé oběti trestného činu jako o zranitelné oběti, proto tedy stanoví, aby s obětí bylo zacházeno s

³⁶ MATIÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, ISBN 80-7178-846-5 s. 45

³⁷ MATIÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, ISBN 80-7178-846-5 s. 46.

³⁸ MATIÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, ISBN 80-7178-846-5 s. 46.

respektem, citlivě a bylo přihlédnuto k povaze trestného činu. Existují však také zvláště zranitelné oběti, u kterých je vyšší nebezpečí způsobení druhotné újmy nebo zastrašování ze strany pachatele. Tyto oběti také mohou být zvláště náchylné k prohloubení prožívaného stresu a citového zranění v důsledku samotné účasti v trestním řízení, např. při výslechu. Zákon proto stanoví speciální opatření pro zabránění prohlubování stresu oběti a snížení nebezpečí druhotné újmy, viktimizace.³⁹

3.2 Výslech dětského svědka

Výslech nezletilé osoby, která je obětí trestného činu, má své zákonné postupy, které mimo jiné určuje § 102 odst. 1 trestního řádu, kdy k takto vyslýchané osobě je potřeba přistupovat s ohledem na jeho duševní a mravní vývoj, aby nedošlo k jeho negativnímu ovlivnění a hlavně především, aby nebylo potřeba daný úkon opakovat a tím sekundárně viktimizovat.

S ohledem na věk dítěte a okolnosti, pro které je dítě vyslýchané, může působit nepříznivě, když by se měla výpověď opakovat. A proto je potřeba, aby výslech byl konán co nejvíce šetrně. Opakování takového úkonu by mělo být prováděno v co nejkrajnějších případech, aby nedocházelo k nutnosti opakovaně si rozpomínat a popisovat nepříjemnou situaci nebo informace.

U výslechu dítěte může být i rodič, avšak jen za podmínky, že to nebude mít negativní vliv na něho. Tím je myšleno, že by se dítě nechtělo o některých tématech před rodičem bavit. A to když by měl mluvit o tom co se děje u nich doma, dělá mu jeden z rodičů, anebo jsou to pro něho témata, které nechce sdělovat před některým z rodičů, jako jsou například intimnosti nebo nelegální věci. Tím by byl celý průběh negativně ovlivněn.

Z tohoto důvodu, je u výslechu přítomen, sociální pracovník z úřadu městské části odkud dítě pochází, aby dohlížel na řádný průběh výslechu, chránil zájmy dítěte,

³⁹ Zvláště zranitelné oběti. Policie ČR [online]. 2020 [cit. 2020-05-06]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>.

ale dítě nebylo svázáno tím, že by o nějakých věcech mělo mluvit před svým rodičem.

Výsledky by měli provádět proškolení policisté, kteří jsou pečlivě obeznámeni s obsahem případu a také mají zkušenosti s komunikací s osobami mladšími 18 let, respektive 15 let, a to proto, že výslech těchto osob má své odlišnosti, které neznalosti vyslychajícího můžou přispět nejen k tomu, že nebude dosažen cíl výslechu, ale také, že osoba vyslychaná bude sekundárně viktimizována.

Děti mají svá specifika, která se odráží v interpretaci, rozpomínání, reagování na vnější podněty i zpracovávání situace či jsou další zvláštnosti, na které si vyslychající musí dát pozor. Mezi takové věci se řadí například sklon k fantazii, sugestibilitě, větší stydlivost apod., a proto by měl vyslychaný přistupovat k výslechu řádně poučen a proškolen o těchto nuancích. Každá věková skupina u dětí má ještě něco co v daném věku převažuje či je více pravděpodobné, že se toho bude dopouštět.

3.3 Sociálně-psychologická specifika výslechu dítěte

Výslech dítěte sebou nese nutnost jiného přístupu ze strany vyslychajícího. Takovýto úkon je náročnější z důvodu nevyzrálosti osoby, nedostatku slovní zásoby, jiný náhled vnímání času, potřeb a také důsledkem různých prožitých, vnímaných situací a jejich dopadů na jedince. A z toho plynoucí jiná reprodukce prožitých situací anebo popisování okolnosti ze strany dítěte.

V těchto případech je velice důležitá perfektně provedená příprava před výslechem, znalost případů a jeho okolnosti. Nejlépe také informace k vyslychanému dítěti, jeho specifika, povahové vlastnosti a provázanost k osobám. Taktikou výslechu je aktivní tvůrčí proces skládající se z myšlenkových operací vyslychajícího, jehož výrazem je souhrn aplikovaných nejefektivnějších postupů pro řešení obecné úlohy výslechu v konkrétním případě.⁴⁰

Je potřeba velmi dbát, již před samotným výslechem, aby dítě nebylo ovlivněné svým okolím. Také je třeba poukázat na fakt, že je v některých případech

⁴⁰ NĚMEC, Miroslav. Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2003. ISBN 80-7251-141-6., str. 31

potřebné, pro psychické zdraví dítěte, aby takovýto úkon byl, až poté co v sobě zpracuje určité situace, a to proto, aby nedošlo k sekundární viktimizaci.

Předpříprava by měla také zohlednit věk dítěte, z jakého sociálního prostředí pochází a v jakém postavení bude vyslýchán. Vyslýchající si ale musí být vědom, že to, proč tam je proto, aby zjistil konkrétní informace k věci, a ne proto, aby zastával roli terapeuta, psychologa nebo dokonce roli učitele či rodiče. Svě postavení by měl udržet v určitých hranicích a měl by umět vyhodnotit, jak má k dítěti přistupovat, aby získal důvěru, ale vybalancovat situaci tak, aby to zůstalo v určitých hranicích profesionality.

V rámci přípravy k výsledku je třeba také zohlednit, zda by nebylo přínosné, aby se takového úkonu zúčastnila osoba, s kterou má dítě pozitivně navázaný vztah. A to může být například učitel. Poté co je provedena příprava na výslech, stanoví se termín výslechu. V případě dítěte je o tomto kroku povinnost uvědomit zákonného zástupce, který je poučen o důvodu, proč bude jeho dítě vyslýcháno, v jakém je postavení a sděleno mu místo a čas. Výjimku tvoří ty případy, kdy je známo, že dítě může být ovlivněno zákonným zástupcem před výslechem, věc nesnese odklad, z taktického hlediska je lepší provést úkon tedy co nejdříve, a proto je možnost takového dítěte zajistit i přes školu.

Samostatnou kapitolou je místo a doba trvání výslechu. Je mnoho doporučení a rad, jak dlouho by takovýto, pro dítě velice intenzivní a stresující úkon měl trvat. Vždy ale záleží na individuální situaci a osobnosti dítěte. Dále by se mělo dbát na doporučení stanovující délku výslechu, která se různí podle věku dítěte. Pro děti do 7 let je to kolem 15 minut, do 10 let věku okolo 20 minut, do 12 let přibližně 25 minut, do 15 let kolem půl hodiny.⁴¹ Oproti tomu psychologka Čírtková uvádí, že samotná doba výslechu by měla být v rozmezí 30 až 60 minut, během kterých je třeba se vyhnout jakýmkoliv rušivým působením. Čím je dítě mladší, tím větší je

⁴¹ KONRÁD, Z., NĚMEC, M., NOVOTNÝ, F. Vybrané otázky teorie a praxe výslechu. 1. Vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008, str. 61-72 ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4., str. 339.

riziko rozptýlení; proto se doporučuje menší místnost, aby se zabránilo možnému odpoutání pozornosti.⁴²

O tom, jak dlouho bude trvat výslech, tedy rozhoduje velice proměnných věcí. Mezi které patří jak je na tom psychicky vyslychající dítě, jak je schopno a ochotno mluvit, odpovídat na otázky a soustředit. Samozřejmě platí, že čím kratší tento úkon bude, tím méně bude dítě vystresované a pod tlakem. V neposlední řadě je známo, že dítě udrží kratší dobu pozornost a soustředěnost, takže delší výslech může být kontraproduktivní. Ovšem je potřeba, přihlídnout k tomu, že oproti dospělému člověku, trvá delší dobu, než se podaří vyslychajícímu vytvořit atmosféru, ve které se dítě otevře, uvolní a rozpovídá a také každé dítě je individuální.

Z pohledu taktiky, je k výslechu nejlepší prostředí speciální výslechové místnosti. Dále samozřejmě kancelář vyšetřovatele, avšak ta by dle možnosti měla být upravena k výslechu dítěte. Nevhodně zvolené prostředí může vyvolávat druhotné trauma. Dochází k sekundární viktimizaci, tedy druhotnému zraňování a vystavování oběti trestného činu dalších psychické zátěži v průběhu vyšetřování.⁴³ V některých případech je možné dítě vyslychat i ve školním zařízení. V takovémto případě je nutné požádat o souhlas ředitele školy, který zajistí adekvátní prostory, kde se může úkon uskutečnit a poté je také povinnost vyrozumět zákonného zástupce.

Efektivita výslechu dítěte je závislá na prostředí, v němž výslech probíhá. Děti reagují na prostředí velmi citlivě. Proto není vhodná, čistě funkční místnost, používá pro výslech dospělých. Může navodit úzkost a obavy, které vyústí ve zhoršený paměťový výkon a výpověď je znehodnocena.⁴⁴

⁴² WILSON, Clare a Martine POWELL. A Guide to Interviewing Children: Essential Skills for Counsellors, Police, Lawyers and Social Workers. London: Routledge/Taylor & Francis Group. 2001. ISBN 0-415- 25250-4., str. 30

⁴³ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. Velký psychologický slovník. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5. s. 661

⁴⁴ GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1293-3., str. 197

3.4 Navázání kontaktu s dítětem

Je velice výhodné, když vyšetřovatel již před samotným úkonem má s dítětem navázáno a dítě nevidí po prvé vyšetřovatele až před samotným úkonem. V některých případech je možné, aby se s dítětem setkal vyšetřovatel ještě neformálně i přímo v prostředí jemu známé. Proto by se měla více využívat možnost za dítětem dojet třeba do dětského domova, pokud tam je umístěno, anebo i v místě bydliště či někde venku v neutrálním prostředí a neformálně si s ním popovídat o tom, kdo je a co ho čeká, a uklidnit ho.

V případech, kdy se vyslýchá dítě, by policista, i když slouží v uniformě, měl upřednostnit civilní oblečení. Je to z důvodu, že takhle může působit na dítě méně formálně a direktivně. Což by mohlo přispět k lepšímu navázání kontaktu a získání důvěry. Při takovém setkání může policista získat i mnoho dalších poznatku o dítěti. Mezi takové lze řadit i pochopení odkud dítě pochází, z jakého sociálního prostředí. Jaké podnětné blízké osoby ho obklopují, v čem vyrůstá.

Když je to přímo v místě jeho bydliště či tam kde tráví nyní čas, lze zjistit i jaké má zájmy a s čím si hraje. A skrz takové informace neformálněji a nenásilně navázat komunikaci a získat si tak s dítětem vztah proto, aby při setkání u výslechu, se dítě nebálo, nebylo ve stresu a přirozeně a bez obav začalo mluvit a odpovídat na otázky. Je samozřejmě nutné umět se orientovat ve vývoji dítěte a vědět, že každý věk má své různé charakteristiky. Na tohle je velice důležité brát zřetel, a to proto, že tím se projevují jisté vývojové fáze dítěte a jeho schopnosti se vyjadřovat anebo naopak mít v sobě větší stud.

Tyto fáze a věk lze dělit z mnoha hledisek. Jedno z mnoha je podle toho jaké fáze řídí pole přístupu k poznání, kdy podle J. Piageta jsou: 1. fáze senzomotorické inteligence (do dvou let života); 2. fáze symbolického a předpojmového myšlení (do čtvrtého roku); 3. fáze názorného, intuitivního myšlení (do sedmého roku); 4. fáze konkrétních logických operací (do jedenáctého roku); 5. fáze formálních logických operací (nastává v jedenácti/dvanácti letech věku dítěte).⁴⁵

⁴⁵ PIAGET, J., INHELDEROVÁ, B. Psychologie dítěte. Praha: SPN, 1970. In: VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8. str. 47-48.

Jiný pohled nabízí E. H. Erikson, a to podle cíle, kam dítě směřuje na: 1. kojenecký věk – základní důvěra proti základní nedůvěře (do jednoho roku života); 2. batolecí věk – autonomie studu proti pochybám (do tří let); 3. předškolní věk – iniciativa proti vině (do šesti let); 4. školní věk – přičinlivost proti inferioritě (do dvanáctého roku); 5. dospívání-adolescence – identita proti konfuzi rolí (do dvaceti let).⁴⁶

Anebo podle M. Nakonečného dle vývojového období dítěte: 1. novorozenec (do konce prvního měsíce života); 2. nemluvně - kojeneček (do konce prvního roku); 3. batole (do konce třetího roku); 4. předškolní věk (do konce šestého roku); 5. mladší školní věk (do jedenácti/dvanácti let); 6. starší školní věk-pubescence (do čtrnácti/patnácti let); 7. adolescence (do konce osmnáctého roku života)⁴⁷.

Tyto a další možnosti rozdělení anebo zaměření, na určitá specifika dítěte, dávají širokou škálu možností, z jakého úhlu se lze na dítě dívat, vnímat jeho potřeby, schopnosti se projevit a vyjadřovat. Pro nejlepší přístup je třeba zohlednit všechny tyto pohledy a to proto, že za tak krátkou dobu, při kterém se vyslychající setkává s dítětem nelze odhadnout a zdefinovat jediný z nich. Proto by vyslychající měl mít přehled o všech možnostech vyjadřování a schopnostmi reagování na určité situace v širším pohledu.

Nároky na vyslychajícího jsou pro zjištění skutečností prakticky největší. A to proto, že o tom, zda bude výslech úspěšný nebo ne, závisí na tom, jestli dokáže navázat kontakt správným vyhodnocením přístupu a taktické k dítěti. Zda si vyslychající nezíská důvěru anebo zvolí špatný postup kladení otázek nebo bude se nevhodně dotazovat, může nejen nezískat potřebné informace, ale také může v dítěti vyvolat negativní dopady, které si dítě následně může nést do konce života a ovlivnit tak jeho mravní a duševní vývoj.

V neposlední řadě před každým výslechem by měl vyslychající projít nějakým sebehodnocením, jak se cítí, zda je schopný zvládnout takto náročný úkon, anebo je v nějaké psychické či fyzické nepohodě, která by následně mohla ovlivnit

⁴⁶ ERIKSON, E. H. Dětství a společnost. Praha: Argo, 2002. In: VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie I: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. . ISBN 80-246-0956-8 str. 44-45.

⁴⁷ NAKONEČNÝ, Milan. Encyklopedie obecné psychologie. 2., rozš. vyd., v Akademii vyd. 1. (1. vyd. v nakl. Vodnář pod náz. Lexikon psychologie). Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7 1997. str. 409

dynamiku a průběh výslechu. Obzvláště při výslechu s dítětem, kdy vyslychající by měl být o to víc vnímavější a trpělivější, a schopný rozpoznat různé nuance a adekvátně na ně reagovat.

3.5 Viktimizace

Tento pojem je definovat: viktimizací se míní proces poškozování a způsobování újmy, čímž se fakticky z jedince stává oběť určitého trestného činu. Viktimizace začíná, ale zpravidla nekončí vlastním útokem na oběť.⁴⁸

Celý proces začíná již samotným útokem na oběť. Je to újma, která je způsobená důsledkem spáchaného trestného činu. Samotný útok tedy není jedinou újmou. Viktimizace se dělí se na 3 základní fáze a to primární, sekundární a terciální.

Primární viktimizaci lze definovat takto: vznik primární viktimizace se prolíná se spácháním trestného činu a představuje přímé poškození způsobené konkrétním útokem pachatele.⁴⁹ Následkem bývá nejen fyzická újma, ale také finanční a emocionální. Nějakou hmotnou škodu nebo ztrátu lze finančně ohodnotit, ale emoční dopady, závisí na dané osobě, jeho charakteru, vnitřním nastavení, takže ve výsledku i když to na první pohled nemusí být nic vážného, tak na nějakou osobu to může mít vážnější následky než na jinou.

Sekundární viktimizace se definuje jako: újma vznikající v důsledku reakcí formálních instancí sociální kontroly nebo neformálního sociálního okolí, např. druhotně psychické poškozování oběti tím, jak na událost reaguje nejbližší okolí, nebo traumatizující projednávání věcí před soudem apod. Zdroje sekundární viktimizace může být samozřejmě i nevhodné jednání policistů (necitlivý a netaktní přístup, nevhodná komunikace, nesrozumitelné vysvětlení dalšího průběhu vyšetřování).

⁴⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004.

Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4., str. 116

⁴⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Viktimologie pro forenzní praxi. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1., str. 34.

Platí jednoduchá zásada, že všichni, kdo přichází do kontaktu s poškozeným v důsledku své profese, musí mít vždy na zřeteli, že oběť trestný čin nespáchala.⁵⁰ Následkem může být to, že oběť ztrácí sebevědomí, důvěru ve společnost a nějaké jejich zásady. Také může být její chování více odtažitě a negativní. Může být více vnímavější na určité situace či podněty. Při vyšetřování může mít pocit, že se na pachatele bere větší ohled než na ní jako oběť. Tyto všechny pocity může ještě zhoršit, když policie přistupuje k osobě necitlivě, neempaticky a neosobně. Jelikož už svou práci například berou jako rutinu a neuvědomují si již dopady svého chování nebo nedokážou korigovat své chování.

Do terciální viktimizace se zahrnují dlouhodobé dopady a újmy na oběť. Následkem toho může osoba, která se snaží vypořádat s prožitými traumaty, měnit styl života, přestěhovat se nebo se uvnitř osoby můžou zanechávat psychické procesy, které ovlivňují dosavadní životní nastavení.

4. Kognitivní charakteristiky

Kognitivní funkce (někdy poznávací funkce) jsou jednou z hlavních oblastí lidské psychiky, jejich centra jsou uložena v různých částech mozku. Prostřednictvím kognitivních funkcí člověk vnímá svět kolem sebe, jedná, reaguje, zvládá různé úkoly. Myšlenkové procesy dávají člověku možnost učení, zapamatování, přizpůsobování se neustále se měnícím podmínkám okolního prostředí. Kognitivní funkce rovněž zahrnují kromě paměti i koncentraci, pozornost, řečové funkce, rychlost myšlení, schopnost pochopení informací. K funkcím exekutivním patří schopnost posuzování a řešení problémů, plánování, organizování.⁵¹

U dětí se tyto změny a vytváření nových funkcí týká mimo jiné i představivosti, fantaziemi, pamětí, usuzováním atd., které se projevují a realizují během dospívání, které pak směřují k získání sociálních dovedností.

⁵⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forezní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4., str. 117

⁵¹ Kognitivní funkce – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kognitivn%C3%AD_funkce

4.1 Vnímání dětí

Vnímání dětí a jeho reprodukce při rozpomínání je v každém stádiu rozdílná a to na základě mnoho různých faktorů. Rozvíjí se jejich schopnost pamatovat a to nejen do objemu věcí, ale i jejich detailů a v neposlední řadě i udržení v paměti. Vše souvisí s tím jak dlouho a na čem udrží pozornost a to se věkem zvyšuje. Logická složka uvažování postupem vyspívání začíná navyšovat svou převahu v myšlení a tím narůstá větší propojenost souvislostí a vztahů.

V nižším věku převládá paměť mechanická, která dominuje i po začátku školního věku. Po nástupu do školy, v které se klade větší a větší důraz na paměť, začíná dítě ve školním věku tuto složku paměti zvětšovat a zkvalitňovat. Toto zkvalitnění souvisí především také s tím, že dítě začíná nabývat zkušenosti a tím již opakující situace nebo podněty si snáz zapamatuje.

Při přechodu do pubertálního věku je již paměť více zaměřena na logické než mechanické využití. Jejich schopnost neklesá, ale dokáže lépe tyto dvě složky propojit a tím účinněji a lépe propojovat myšlení a paměť. V období adolescentním je paměť zlepšená hlavně díky zkušenostem. Zvyšuje se poměr dlouhodobé paměti od krátkodobé. Vyšší míra sebereflexe vede k uplatňování většího osobního vlivu na zapamatované, což se projevuje revizí a záměrnou restrukturalizací uložených obsahů.⁵²

5.2 Reprodukce informací dětmi

I co se týče reprodukce informací, je zřejmé, že každé období bude dítě schopno jinak vyjádřit to, co si zapamatovalo, zažilo, slyšelo a vidělo. I když každý jedinec může být v každém věku o něco více či méně vyspělý v tom či onom typu vyjadřování, pro nějaký průměrný pohled na toto, by se dalo říct, že dítě předškolního věku, které se dokáže již slovně se vyjadřovat je velice závislé na slovní zásobě. Nemusí však znamenat, že odpovídá jeho vědomostem, jelikož dítě v tomto věku rádo přejímá, a tak to, co odposlechne od dospělých, volně přejímá do svého slovního bez toho, aby vědělo význam takových výrazu. Proto může

⁵² MACEK, Petr. Adolescence. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003, ISBN: 80-7178-747-7 s. 46

působit vyspěle a rozumně, avšak na druhý pohled je zřejmé, že nechápe plný obsah reprodukované informace.

Často mluví pro sebe, a to proto, aby takzvaně seberegulovaly své chování, formovaly své myšlenky, sebevyjadřují a komentují své pocity. Po nástupu do školy rozvíjí slovní zásobu, které již dokáží i obsahově porozumět. Naučí se vyjadřovat za pomoci gramatických pravidel a tak jejich věty začínají být delší a složitější. Vyjadřují se už s menší živostí v hlase. Vyjádření tak začíná být jednotvárné. Postupem školních let narůstá nejen slovní zásoba, ale začínají rozumět i ironii, různým vtipům a slovním obrátům. Dospívající děti začínají užívat svůj „jazyk“, kde používají své výrazy, které mají spojené se svými vrstevníky, a kterým se vymezují vůči dospělým a přestávají být ochotné svěřovat se dospělým.

Používají obhroublé a vulgární výrazy, aby se vůči dospělým vymezily, avšak pubertální děti stále užívají mnoho neverbálních výrazů jako je chichotání a jiné citoslovce k vyjadřování pocitů a zvuků.

V adolescentním věku je již možnost plynule komunikovat častokrát na úrovni dospělých. Ubývá expresivních výrazů a potřeby se vymezovat vůči dospělým. Díky životním zkušenostem, školnímu vzdělání, rozšíření sociálních skupin nabude dítě v této věkové kategorii již velkou slovní zásobu a to s chápáním jejího obsahu i porozuměním abstraktních výrazů a pojmů.

5.3 Lhavost dětí

Je neméně důležité rozlišovat a znát, v jakém věku a proč dítě lže nebo užívá z větší míry fantazii pro dokreslení nějaké vzpomínky nebo popsání děje. Jelikož děti se dokáží vžívat do své představy o tom, co se stalo natolik, že sami sebe přesvědčí o pravdě, a dokonce si dovedou vytvořit takové detaily, které jsou pro vyslychajícího velice těžko rozpoznatelné. Někdy i vynechávají části informací, ale ne proto, že by je chtěli zamlčovat nebo lhát, ale proto, že jim nepřipadají v jejich vnímání světa podstatné. Toto se týká převážně dětí předškolního nebo mladšího školního věku. Děti, které jsou v pubertálním věku anebo adolescenti již dokáží rozlišovat pravdu od lží.

Oni ovšem zase mají sklon k tomu, si vymýšlet, takzvaná bájevá lhavost, a to vše proto, aby upoutaly pozornost, tak jako děti předškolní věku. U této věkové kategorie lze lépe rozeznat, když si začnou vymýšlet, a to proto, že popisovanou věc nedokážou tak prožít, jako malé děti. Důvody, proč děti lžou, mohou být velice rozdílné, ať už pro upoutání pozornosti, nevědomosti, únikem od skutečnosti, která jim nebyla příjemná, anebo také vypořádání se zklamáním či starostmi. Děti si také vymýšlí, protože berou ohledy na své blízké, projevuje se u nich snaha neublížit druhému, aby nebyl zklamaný nebo zarmoucený.⁵³

Dítě využívá lež i jako obranu v situacích, ve kterých je utlačováno a nedůstojně omezováno.⁵⁴ Děti mohou lhát i účelově a to proto, že se chtějí pomstít anebo závidí a žárlí na někoho. Kdy chtějí dotyčné osobě zkomplikovat život, jenže si neuvědomují rozsahy dopadů na takové své vyjádření. Nedokážou ještě dohlédnout na dopady a to nejen v krátkodobém horizontu, kdy osoba o které křivě vypovídá, musí snést nějaké vyšetřování, dokazování své nevinny a vyslychání, ale také to, že to tu danou osobu může ovlivnit ještě v jeho budoucnosti. Například v takovém křivém obvinění ze znásilnění nebo týrání, tyto osoby si následně nesou dlouho ještě „stigma“ někoho, kdo takto byl očerněn.

V neposlední řadě i „zbytečnou“ práci vyšetřovatelů a dalších osob, které se v takových případech do toho zapojují. A samozřejmě s pomocí lži mohou děti chtít situaci při výslechu co nejdříve ukončit, jelikož se cítí nekomfortně, ve stresu a obecně nemají takovou znalost posoudit dopady a rizika spojená s tímto krokem. Přejí si to mít co nejrychleji za sebou, a tohle vidí jako nejlepší a nejjednodušší cestu. A proto se stává, že se i přiznají k nějakému jednání, jen proto, aby se dostaly brzo domů, ovšem jim nedojde, že důsledky takového přiznání mají nebo mohou mít dlouhodobé dopady na jejich budoucnost.

Z výše uvedeného je víc než patrné, že každý věk dítěte je velice různorodý a projevuje se jedinečnými znaky chování. Při volbě přístupu vyslychajícího je tedy velice důležité, aby s těmito faktory byl obeznámen natolik, aby při výslechu

⁵³ BENÍŠKOVÁ, Tereza. Když dítě lže. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2309-9. s.25, 29.

⁵⁴ MATIÁŠEK, Jan a kol. Psychologie a výslechová praxe. Cit. d. ISBN 80-7178-846-5 s. 49

následně mohl adekvátně reagovat. A proto sebevzdělávání v oboru vývojové psychologie o zvláštnostech dětí v jednotlivých kategoriích by měly být součástí standartního kurzu pro osoby, které tyto úkony vykonávají.

Je velice důležité, aby se tedy před výslechem seznámil nejen s případem, nebo s důvodem pro co dané dítě bude vyslýchat, ale také z jaké rodiny, sociální skupiny pochází, s čím se již muselo v dospívání potýkat, jakou má mentální úroveň a také v jakém se aktuálně nachází, psychickém a fyzickém rozpoložení nejen k dané události, pro kterou má být výslech veden. Na základě přípravy k takovému úkonu může vyslýchající dojít k závěru, že psychická vyspělost dítěte nekoresponduje s věkem dítětem.

5. Stádia a taktika výslechu

Stádia výslechu jsou z kriminalistického hlediska tři. Tato stádia mají neměnné pořadí, které nemohou, být nikdy libovolně měněné, ale jsou pevně daná a podložená trestním řádem, kterého se orgán v trestním řízení musí řídit, jelikož by při porušení těchto náležitostí celý úkon procesně znehodnotil a u soudu by následně tento úkon nemohl být použit. Celému tomuto procesu by měla předcházet ze strany vyslýchajícího příprava a to jak ve směru načtení toho pro co se bude úkon konat, tak také nashromáždění a vyhodnocení dosud zajištění informací k věci případně i k osobě, aby se mohl zvolit ze strany vyslýchajícího správný taktický postup.

V případech zvláště zranitelných osob, by osoba měla o to víc dbát na přípravu, jelikož tyto osoby bývají více citlivé na různé podněty a jejich rozpomínání nebo popis určitých je ovlivněn věkem, onemocněním apod. Dokonce v počátcích 20. století odborníci pochybovali o schopnosti dětí se vyjádřit natolik přesně, aby popisována věc byla shodná s realitou. Tím bylo myšleno, že osoba ve věku dítěte může svou neznalost a nezralost vyplňovat fantazijními představami a ty brát a interpretovat za skutečnost.

Celkově byla dětská výpověď v trestním řízení zpochybňována a nebyl jí kladen takový význam, jaký si zasloužila. Výslechová praxe ovšem prokázala, že děti jsou

běžně – tedy nikoliv výjimečně nebo zřídka – způsobilé poskytnout věrohodnou výpověď.⁵⁵

Taktika výslechu je aktivní tvůrčí proces skládající se z myšlenkových operací vyslychajícího, jehož výrazem je souhrn aplikovaných nejefektivnějších postupů pro řešení obecné úlohy výslechu v konkrétním případě.⁵⁶

Z taktického hlediska dělíme postup na:

- formování kontaktu mezi osobou vyslychanou a vyslychající
- rozbor sdělených informací
- navádění správně položenými dotazy na rozpomenutí zapomenutých či chybně uvedených informací
- pozitivní ovlivňování vyslychajícího na vyslychaného.

K těmto čtyřem základním kriminalisticko-taktickým postupům výslechu je třeba uvést, že některá, zejména starší kriminalistická literatura jich uvádí pět a proto, že vlastně považuje přípravu výslechu za první taktický postup. S tím se však nelze ztotožnit, neboť příprava výslechu je skutečně jen přípravou.⁵⁷

Taktický postup se prolíná se stadii výslechu, kdy jedna věc či postup se promítá ve větší či menší míře do té druhé.

Taktické pojetí výslechu by se dalo formulovat jako tvůrčí proces, kdy díky vhodným postupům, jejich správným výběrem a použitím se může dojít k dosažení cíle.

V základním rozložení taktiky postupů výslechů je formování psychologického kontaktu, analýza výpovědi, správné pokládání otázek pro vybavení informací a dobře nastavení působení na vyslychaného při odmítání vypovídat či výpovědi, která je lživá.

⁵⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forezní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4. str. 333

⁵⁶Němec, M. Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti. Praha: PA ČR, 2003. 138 s. ISBN 80-7251-141-6

⁵⁷ NĚMEC, Miroslav. Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2003. ISBN 80-7251-141-6., s. 31.

Stadia výslechu dělíme na:

- úvodní stadium
- monolog (spontánní vyličení vyslychané osoby)
- dialog (pokládání otázek vyslychajícím)

5.1 Úvodní stadium

První stadium je úvodní což je proces, ve kterém je potřeba splnit procesní formality a nepřeskočitelné náležitosti jako jsou: ověření totožnosti, poučení o právech a povinnostech apod. Začíná poučením a seznámením s předmětem výslechu. Osoba má ze zákona také možnost odepřít výpověď tak stejně, ale je i povinen, když souhlasí s výpovědi, vypovídat o všech je mu známých skutečnostech, nezamlčovat žádné informace, a také nevypovídat lživě, jelikož by mohl sobě způsobit trestní stíhání za křivé obvinění.

V této fázi také vyslychající navazuje kontakt s vyslychaným což je velice podstatné pro celý průběh úkonů, jelikož při správném navázání kontaktu, a vytvoření atmosféry, kdy vyslychaný se cítí bezpečně a uvolněně, může si lépe rozpomenout na určité informace, může lépe formulovat své myšlenky a také díky vytvořené důvěře a pochopení všech kroků, které policejní orgán s ním dělá, může dojít k získání důvěry.

5.2 Monolog

Monolog je část navazující na úvodní část, kdy po zákonných formalitách a náležitostech je většinou vyslychaný vyzván, aby začal vypovídat o všech skutečnostech, které zažil, viděl, slyšel k dané prověřované skutečnosti. Má tak možnost volně vypovědět o všem, co mu přijde za podstatné. Z taktického hlediska by mělo docházet k co nejmenšímu zastavování a přerušování, aby výpověď byla spontánní a nebyl vyslychaný jakkoli manipulován anebo naváděn k odpovědím. Díky takové výpovědi může vyslychající zajistit rozpory mezi již uskutečněnými výpověďmi a nashromážděnými informací.

Také může adekvátně následně zvolit taktiku pro další část výslechu, jelikož může zjistit aktuální rozpoložení vyslychaného a jeho slovní zásobu, úroveň vyjadřování, proto aby vyslychaná osoba správně pochopila položené otázky a srozumitelně na ně zpět dokázala odpověď. Dvěma způsoby lze provádět protokolaci a to buď přímo zapisovat do formuláře, anebo si dělat poznámky, které následně přepíše na konci výslechu.

Spontánní výpověď dává prostor vyslychajícímu poznávat vyslychanou osobu, její postoj a porovnávat výpověď s dalšími, již známými. Při této metodě si rovněž vyslychající připravuje otázky pro vedení dialogu.

5.3 Dialog

V poslední fázi, která se nazývá dialog, je jejím smyslem pokládání otázek, které jsou potřeba pro případné upřesnění informací, které osoba sdělila, anebo také pro doplnění neúplných informací, pochopení sdělené skutečnosti anebo upřesnění některých nejasností z výpovědi. Také může docházet k pokládání otázek ze strany dalších přítomných osob. Při výslechu v jistých zákonem daných případech, může podávat otázky vyslychanému i další přítomné osoby. Můžou jimi být obhájce, zmocněnec, opatrovník. Otázky jsou pokládány podle toho, co se vyslychající dozvěděl z monologu.

Cílem této fáze je dotvoření popisu určitého děje nebo informace, která potřebuje vyslychající získat. Podle druhu výslechové situace se uplatňují buď taktické postupy napomáhající překonání subjektivních nedostatků reprodukce a chybných vzpomínek, nebo psychické působení na lživě vypovídající osobu.⁵⁸

Lze tedy považovat tuto část výslechu za nejdůležitější. Obzvláště, když je vyslychaný podezřelý/obviněný anebo svědek, který lživě vypovídá. A proto, aby šlo jasně odpovědět, tak by otázky měly být formulovány jasně a stručně.

Mělo by se ale dbát na to, aby otázky nebyly sugestivní, což znamená navádějící jako například, že už v otázce je část odpovědi. Anebo aby otázky nebyly kapciózní, to znamená nepravdivé, zavádějící, lživé apod.

⁵⁸ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 332

Otázky musí být kladeny jasně a srozumitelně bez předstírání klamavých a nepravdivých okolností, nesmí v nich být naznačeno, jak na ně odpovědět.⁵⁹

Z takticko-psychologického hlediska lze na vyslychajícího v průběhu výslechu působit tak, aby si vybavil zdánlivě zapomenuté informace či zpřesnil svou výpověď. Pomoc se poskytuje svědkům, kteří chtějí sice uvádět správné a přesné výpovědi vypovídat, ale nemohu si dříve vnímané skutečnosti vybavit, jelikož mají zkreslené, nepřesné nebo klamné vzpomínky nebo pro své subjektivní vlastnosti a stavy je reprodukce vnímaného chybná.⁶⁰ Z dalších možností, jak zapůsobit na vyslychajícího proto, aby vypovídal pravdu, když má tendence uvádět nepravdivé informace je psychologické působení k překonání nepravdivých informací. Tento postup se používá v plně či částečně lhoucích svědků i obviněných. Prvním úkolem je vždy odhalit podstatu lživé výpovědi.⁶¹

6. Vnější faktory ovlivňující výslech dětí

Důležitou složkou celého výslechu je prostředí, kde výslech probíhá. Může totiž podstatně ovlivnit průběh a cíl výslechu. Také to, jaké dopady bude výslech na dítě mít. Neméně důležitou je osoba, která dítě vyslychá.

Jelikož je dítě velice vnímavé na všechny vnější podněty a prostředí, mělo by prostředí, ve kterém je takovýto úkon prováděn být adekvátní, tak aby v něm nevyvolávalo pocity stísněnosti, úzkosti anebo nekomfortu. Osoba, která dítě vyslychá, musí být proškolená a zkušená natolik, aby svým jednáním nezpůsobila další traumata. V takových případech, již před započítím výslechu, může dítě inklinovat k nějakému uzavření a roztržitosti, které by odváděly jeho pozornost od účelu výslechu a jeho cíle.

Na každé úrovni složky policie, je prostředí, ve kterém je dítě vyslycháno bráno jako důležitý psychologický faktor. Tím, kde je vyslycháno může být jak bydlíště

⁵⁹ Spurný, J. Psychologie výslechu. Praha: Portál s. r. o., 2003. 120 s. ISBN 80-7178-846-5, str. 55

⁶⁰ STRAUS, Jiří a kol. Kriminalistická taktika. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 292 s. ISBN 978-80-7380-095-6.

⁶¹ NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2003. ISBN 80-7251-141-6. str. 30

nebo místo kde je dítě umístěné (dětský domov), anebo také policejní kancelář, ale nejlepší variantou je speciální výslechová místnost.

6.1 Osoba vyslýchající

Jak již bylo několikrát v této práci zmíněno, významným faktorem pro dosažení cíle výslechu je osoba, která výslech vede. Což patří mezi důležité aspekty celého výslechu, do kterého se zahrnuje také osobnost dítěte a prostředí ve kterém je vyslýcháno.

Osoba, která výslech vede, by se prvotně samozřejmě měla seznámit s tím, proč je výslech konán, všechny jeho okolnosti a cíl výslechu. Také je potřeba, aby si zjistila veškeré dostupné informace k dítěti, jeho vlastnostem, minulosti, prostředí odkud pochází a jeho postavení v celém případě. Kromě této veškeré důkladné přípravy záleží na charakteru osoby vyslýchající, jeho vlastnostech, připravenosti, zkušenostech, psychickém nastavení a také celkovým přístupem k této práci, respektive k takovému dítěti a úkonu.

Osoba by měla být vzdělaná co do problematiky práva, ale také psychologie, sociálně-právní oblasti. Dále také jeho sebevzdělávání by mělo být zaměřeno do pedagogiky, základy psychiatrie, vývojové psychologie a mimo jiné i sexuologie. Veškeré tyto znalosti by nebyly účelné, kdyby osoba nebyla komunikačně zdatná a neměla nějaké sociální citění a empatii. Osoba, která výslech vede, musí umět věnovat velikou pozornost na různé nuance při verbálním i nonverbálním projevu dítěte, a umět s těmito změnami zacházet, rozhodovat se o dalším taktickém postupu, formě kladení otázek a nebát se rozhodovat a přebírat tak na sebe zodpovědnost.

Musí se také umět rychle přizpůsobit měnícím se okolnostem. Je samozřejmostí, že výslech dětí může vést jen člověk, který je empatický, trpělivý, slušný, věcný a vážný.⁶² Vyslýchajícím by měl být někdo, kdo se dokáže vžít do dětské psychiky,

⁶² KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. Vybrané otázky teorie a praxe výslechu. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-294-2, s. 64

do dětského světa, dokáže šetřit jejich psychický stav a mít na zřeteli jejich budoucí vývoj.⁶³

U policie by se tomuto v zásadě měli věnovat lidé proškolení a školení na tento speciální úkon. Děti vyslychají specialisté, což jsou v tomto kontextu příslušníci policie, kteří plní úkoly při předcházení, odhalování, zamezování páchaní a postihu protiprávních činů páchaných mládeží a na mládeži.⁶⁴

Bývají zařazeni na útvaru policie odboru obecné kriminality služby kriminální policie a vyšetřování anebo odboru obecné kriminality krajského ředitelství policie, oddělení obecné kriminality územních odborů krajských ředitelství policie. Během odborného vzdělávání absolvují několik kurzů, které jim zvyšují odbornost a pochopení pro přístup a taktiku k výslechu dítěte. Mohou své znalosti dále prohlubovat jako například kurzem výslechu dětského svědka, vedení výslechu ve speciální výslechové místnosti atd.⁶⁵

V rámci odborného sebevzdělávání jim policie nabízí mnoho dalších kurzů, které jim mohou dopomoci k pochopení a zkvalitnění konaných s dětmi. Tyto kurzy nabízí policistům Policejní prezidium, kdy seznam je velice pestrý. Nabízí zaměření do pedagogiky, psychiatrie, sexuologie, psychologie a těmito školeními provází nejen specialisté z řad policie, anebo bývalí zkušení policisté, kteří čerpají i ze své praxe a zkušeností, ale také odborníci mimo řady policie, ale velice zkušení, kteří mohou poskytnout jiný náhled a pohled do možnosti chápání a přístupu k různým problémům a případům.

Stěžejním ale v celém tomto vzdělávání je motivace samotného policisty, jeho přístup a motivace se sebevzdělávat. Schopný policista dokáže propojit dosavadní své zkušenosti z praxe a života, s poznatky, které získal sebevzděláním a také záleží na jeho vnitřním nastavení a charakterovým vlastnostem. Policista, který je méně zkušený, ale dokáže projevit svou empatii, vztah k dítěti, citlivost přístupu,

⁶³ MATIÁŠEK, Jan a kol. Psychologie a výslechová praxe. Cit. d. . ISBN 80-7178-846-5 s. 61

⁶⁴ Čl. 2 písm. g) Závazného pokynu policejního prezidenta č. 167/2010, o činnosti na úseku mládeže.

⁶⁵ Protiprávní činy páchané dětmi a trestná činnost páchaná na dětech. [cit. 2021-02-16] Dostupné Z: <https://www.policie.cz/clanek/protipravni-ciny-pachane-detmi-a-trestna-cinnost-pachana-na-detech.aspx>.

dokáže se napojit na dítě a vytvořit mezi sebou pocit bezpečí a klidu, dokáže zvládnout takovýto úkon o mnoho lépe kolikrát než zkušený policista.

Co se týká pohlaví vyslychajícího, může i toto být výrazně důležitým faktorem. V navazování kontaktu s dětmi, získání důvěry a otevřenosti, je zpravidla pro děti příjemnější k ženě policistce. Z pohledu nastavení společnosti a toho, že většina dětí je více času v tomto věku s matkami, ženami, je toto pochopitelný výsledek. Toto samozřejmě nemusí být bráno jako dogma.

Policista, který výslech vede, musí být velice emočně stabilní a zralý, aby nepropadal citovým výlevům anebo nezvládnutím emočně náročným situacím, když dítě začne plakat nebo neovládat. Je potřeba, aby i v tak vypjaté situaci zachoval vyslychající klid a vyvolal tak v dítěti pocit bezpečí. Tím může docílit zklidnění celé situace a neukončení výslechu. Naopak takové zvládnutí situace může v dítěti vyvolat větší pocit důvěry a napojení, a tím i větší otevřenosti a důvěry. Větší pravděpodobnost, jak si může vyslychající vytvořit rychleji vztah mezi ním a dítětem je to, když už zná nějaké jeho záliby a zájmy na které může na začátku hovoru navázat a tím v dítěti vyvolat pocit důvěry, uvolnit ho a dát mu i pocit zájmu a důležitosti.

Tímto se dá začátek konverzace dost ulehčit. Stejně tak, když zná určité výrazy, zkratky, postavy z dětských her nebo seriálu, které aktuálně v dané věkové skupině jsou známé. Vším tímto může vyslychající dítě rozprávět a uvolnit v něm případně vyvolaný stres právě probíhající situací, a to že je u výslechu. Osoba vyslychající by měl být velice trpělivý a profesionální a měl by se zdržet jakéhokoli závěru při projevech dítěte či vyhodnocování situace. Pociťuje-li jakoukoli antipatii anebo negativní nastavení vůči dítěti, měl by zvážit, zda by nebylo vhodnější, aby výslech provedl někdo jiný. Měl by se také zdržet vystupovat vůči dítěti z direktivní pozice (učitel, rodič), nějak ho soudit anebo poučovat, jelikož to dítě může uzavřít, a jeho výpověď by pak mohla být zkreslená.

Osoba, která výslech vede, díky svým zkušenostem, zvolením správné taktiky a přístupem k dítěti může být rozhodným a mimořádným faktorem a to jak při navození kontaktu a nějakého vztahu, vytvoření příjemného prostředí, tím větší

šance dosažení pozitivního cíle výslechu a v neposlední řadě sekundárně neviktimizovat dítě.

6.2 Policejní kancelář

Policejní kanceláře a celkově policejní budovy nevzbuzují v dětech pozitivní pocity, jelikož mohou vzbuzovat pocity strachu a úzkosti jen samy o sobě, protože často krát bývají prostory zanedbané a neuzpůsobené pro to, že by se tam měly pohybovat děti. Kanceláře bývají vybavené prakticky a prostory bývají z tísněné. Často se stává, že kanceláře bývají průchozí, nebo se v něm pohybují další policisté. Tím se celý výslech může velice narušovat a dítě tak dostávat do psychické nepohody, stresu a tím se snižuje možnost si rozpomenout, vybavit si veškeré vzpomínky a detaily, ale také díky přerušování z důvodů dalších zvuků a podnětu v okolí, může ztrácet pozornost.

Čím víc takových vnějších faktorů na dítě působí, tím se ztrácí jeho energie a motivace k dané věci vypovídat. V takových případech může dojít až znehodnocení výslechu. Prostředí výslechu dítěte, tedy velice zefektivňuje.

Další z problémů, při výslechu dětí v policejní kanceláři, je jejich nevybavenost a nepřizpůsobivost dětem, ve smyslu dětských obrázků, knih, hraček a dalších věcí, které by evokovalo uklidňující a bezpečný pocit. Také často chybí další pomůcky pro vyjádření a popsání určité situace. V neposlední řadě můžou být u výslechu další osoby, kterými může být obhájce, zákonný zástupce, orgán sociální právní ochrany dětí nebo psycholog, kdy tito lidé mohou svým projevem chování například vydáváním zvuků nebo nevhodným zasahováním do výslechu dítě natolik rozhodit, že přestane vypovídat nebo vypovídat nepravdivě či neúplně a hlavně jsou to další stresové faktory na něho.

Mimo jiné i samotné technické zapisování, kdy vyslychající musí zapisovat vše, co dítě řekne a jak to řekne je velice problematickou částí, jelikož dítě mluví častokrát rychle a nelze technicky stihnout vše zapisovat, takže se musí zastavovat anebo dokonce některé části opakovat. Při zapisování se ještě vyslychající musí

soustředit nejen na to, co píše, ale jak dítě odpovídá a musí tak udržet i myšlenku na co ještě se chce zeptat anebo co by ještě mělo zaznít.

K tomu všemu dalším negativním faktorem je to, že nikdy nelze obsáhnout a popsat do výsledku co vše se odehrává očividně v dítěti, tím je myšleno, zadržování v řeči, nervozita, nějaký emocionální výkyv v hlase, anebo celkově podchytit atmosféru při výpovědi. V neposlední řadě při zapisování nelze udržet oční kontakt, který by v dítěti mohlo navodit větší klid a jistotu, že je v bezpečí a vnímáno. Často krát se stává, že ve velmi velké blízkosti sedí kolem dítěte několik dospělých osob a dítě může z toho mít velice nepříjemné pocity, které mohou v něm vzbuzovat trauma a vyvolávat sekundární viktimizaci. A tak zvolené místo výsledku může být jedním z důležitých faktorů pro to, aby se děti, které byly svědky trestného činu nebo jsou obětí trestného činu, sekundárně neviktimizovali.

6.3 Speciální výslechová místnost

Speciální výslechová místnost je vhodně uspořádané a technicky vybavené pracoviště zajišťující maximální autenticitu prováděného úkonu a jeho dokumentaci. Je určena pro víceúčelové využití, primárním cílem je však minimalizace sekundární viktimizace dítěte a oběti trestného činu.⁶⁶

Tyto prostory jsou oddělené proto, aby v jedné místnosti byl vyslychající s vyslychaným, a v druhé, kam je přenášen obraz a zvuk, osoby, které mají ze zákona právo se takového úkonu účastnit. Hlavní výhodou tohoto je, že prostředí je příjemné, klidné a nejsou v něm žádné rušivé elementy, jako pohyb dalších osob, zvuky z jiných místností, přerušování na základě zvonění telefonů apod. Dalším významným faktorem, že další osoby, které by seděli přímo u dítěte a mohli tak dítě stresovat nejen svou přítomností, ale neúmyslnými nebo úmyslnými vstupy do výpovědi, nebo jiného verbálního projevu.

⁶⁶ GJURIČOVÁ, J. Informace o projektu Program zřízení speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR. MVCR [online]. 2007 [citováno 20. 12. 2010] Dostupné na http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/zpravy/2007/informace_o_projektu.html

Tohle prostředí je pro dítě přizpůsobené i co do vybavenosti jako jsou dětské hračky, obrázky a malby na stěnách, a to proto, aby to v dítěti evokovalo dětský pokojíček. Vše je proto, aby se cítilo bezpečně, klidně a nebylo sekundárně viktimizováno. Neméně důležitým faktorem je to, že celý výslech je zaznamenávám na kameru a to jak s obrazem tak se zvukem, takže záznam lze přehrát. Tímto lze nejen pro další taktické použití při vyšetřování, ale i pro soudce a případně znalce mít zadokumentováno, jak se dítě projevilo. Zda bylo klidné, jakým tónem mluvilo, zda se nějak nonverbálně projevilo, jakou dynamikou v hlase vyjadřovalo nějaké své názory nebo postoje, či jestli před nějakou otázkou znervóznělo, projevilo strach či jinou emoci.

Mimo jiné to může být také skvělá pomůcka pro vyslychajícího, který si zpětně může přehrát, jak postupoval, v čem by se mohl zlepšit, zda někde pochybil anebo co mu během výslechu uniklo a na co by se měl příště zaměřit, anebo dokonce co by měl ještě pro případ dozjistit. Takto provedeným úkonem lze minimalizovat sekundární viktimizaci, taktéž zajistí to, aby nebylo nějak stresované dalšími osobami v místnosti. Dále lze takto provedeným úkonem dosáhnout jeho neopakování a tím přispět k šetření psychického vývoje dítěte.

Ve specializovaných výslechových místnostech na základě zákonných podmínek lze provést neopakovatelný a neodkladný úkon v rámci výslechu dítěte a to v případech kdy je v procesním postavení je brána jako zvlášť zranitelná oběť. V souladu s § 160 odst. 4 tr. řádu tento úkon nelze před soudem provést. V definici tohoto ustanovení je specifikováno, že takový to úkon vzhledem k nebezpečí zmaření, zničení nebo ztráty důkazů nesnese odkladu. Neopakovatelným úkonem je v souladu s ustanovením § 160 odst. 4 tr. řádu úkon, který nebude možno před soudem provést; stejné ustanovení obsahuje definici neodkladného úkonu, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese odkladu.

Lze je provádět před zahájením trestního stíhání, i po zahájení trestního stíhání v přípravném řízení – v jednotlivých fázích se účel neodkladných nebo neopakovatelných úkonů liší. V protokolu o provedení těchto úkonů musí být vždy uvedeno, na základě jakých skutečností byl úkon státním zástupcem za

neodkladný nebo neopakovatelný považován.⁶⁷ Takovýto úkon dle ustanovení § 158a tr. řádu, bude za účasti soudce. Ten plní funkci nezávislého a nestranného zákonného garanta o správném průběhu úkonu. Jelikož je teprve před zahájením trestního stíhání konkrétní osoby a tím pádem se možný pachatel, nebo jeho ustanovený obhájce nemůže účastnit úkonu, kdy po sdělení obvinění má ze zákona nárok. Soudce nezasahuje do obsahové stránky výslechu, ale může do formálního postupu. Při provádění takových úkonů podle § 165 tr. řádu může policejní orgán může připustit policejní orgán účast obviněného na úkonech pokud nemá obhájce.

7. Výslechové místnosti v České republice

Počátek specializovaných výslechových místností je spojen s přijetím zákona č. 218/2003 Sb., se kterým mimo jiné souviselo vytvoření specializovaných pracovišť, a jednotliví velitelé útvarů dostali za úkol vybrat osoby, které se dále budou specializovat na řízení ve věcech mládeže a dětí.⁶⁸

V roce 2006 vznikla první moderní speciální výslechová místnost pro policii, a to v Ostravě. Poté na Republikovém výboru pro prevenci kriminality vyhlásil program Zřizování speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR“. Hlavní důvod pro jejich vznik bylo to, aby se zabránilo sekundární viktimizaci, místo působilo bezpečně a dítě nemuselo na takový zážitek vzpomínat jako na traumatizující. Mezi hlavní osoby, které se zasadili, o vybudování těchto místností, je PhDr. Alena Kolářová, která se dosud podílí na proškolení vyšetřovatelů a přípravě budování nových výslechových místností. Kvalitní záznamová technika usnadňuje provádění neopakovatelných úkonů v souladu s § 160 odst. 4 tr. řádu a § 102 odst. 2 tr. řádu.⁶⁹

⁶⁷ JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou. Praha: Leges, s.r.o. ISBN 978-80-7502-395-7, s. 478-485

⁶⁸ Poznámky ze školení Krajského ředitelství hlavního města Prahy: Specializované výslechové místnosti. Vedoucí školení PhDr. Alena Kolářová, 2012.

⁶⁹ Program zřizování výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR, přístupný zde: <http://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

Místnost má navozovat atmosféru dětského pokojíčku nebo obývacího pokoje a tím přispět k uklidnění vyslychaného dítěte a lepšímu navození kontaktu s vyslychajícím. Je často vymalována příjemnějšími barvami, tabulí na kreslení, papíry a pastelkami na malování apod. Technické vybavení této místnosti je dále ještě vybaveno mikrofony a kamerami, aby správně a autenticky zachytily obraz a zvuk. Zařízení musí být na dobré úrovni, aby dokázalo zachytit i tišší hlas, miminku či neverbální projevy vyslychaného dítěte. Speciální výslechové prostory tvoří celkem až 3 místnosti, kdy v jedné probíhá výslech, v druhé jsou usazeni další účastníci, kteří se musí úkonu účastnit a kde je také přenášén obraz a zvuk. Takže tato místnost má monitory, nahrávací zařízení a reproduktory, a dále místnost, kde jsou usazeni osoby, které doprovází dítě či další osoba, která bude taktéž vyslychána. Místnost, kde jsou usazeni další účastníci je uzpůsobená, kromě toho že je tam obrazovka a reproduktor, kde osoby mohou pozorovat průběh výslechu, ale také nahrávací zařízení, na které se celý výslech ukládá a je potom přepisován, aby byl vyhotoven i v písemné podobě a mohl být tak přiložen k spisovému materiálu. Správné fungování speciálních výslechových místností samozřejmě předpokládá řádné odborné proškolení osob, které je budou využívat.⁷⁰

Doporučené vybavení speciální výslechové místnosti je popsáno v metodice ministerstva vnitra.⁷¹

Vybavení by nemělo být, ale přehlceno různými hračkami a obrázky, aby dítě nebylo zbytečně rozptylováno. Ve speciálních výslechových místnostech, jsou demonstrační pomůcky – Jája a Pája. Tyto loutky napomáhají k objasnění a zadokumentování při trestné činnosti týkající se zneužívání, znásilnění, týrání svěřené osoby, ohrožování mravní výchovy dítěte apod. Nejvhodněji je pro případy, kdy se dítě nedokáže zcela vyjádřit nebo popsat konkrétní skutečnosti. A to vzhledem k nevyzrálosti dítěte, mentální poruše, anebo nedokáže o takové věci mluvit.

⁷⁰ Program Zřizování speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [citováno 31.5.2010] Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/zpravy/2007/opk0625d.html>.

⁷¹ Standard vybavení SVM. [cit. 2021-02-04] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/pmvpk-2020-priloha-5-standard-vybaveni-svm-pdf.aspx>; Program SVM. [cit. 2021-02-04] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/kriminalita-na-detech-program-svm-doc.aspx>.

Loutky slouží k tomu, aby skrze ně dítě předvedlo, jak se děj odehrál a vyslychající se nemusel několikrát doptávat pro upřesnění události. Autorka panenek Jája a Pája, PhDr. Alena Pišková působí na Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia v Praze.⁷² Loutky neslouží jako dekorace nebo součást hraček a proto by neměly být volně k použití dětem. V současné době se již užívají nové loutky, které lépe znázorňují anatomické části lidského těla, které chyběly na předešlých loutkách. Také zobrazují celou rodinu. Chlapce, dívky, matky, otce, babičku a dědu. Takže osoby střední a starší generace. Loutky lze snadno svléknout, protože všechny bývají adekvátně oblečeny. Takovéto loutky by měly být úplné, čisté, zcela oblečené a neměly by mít zničené nějaké části, jelikož to může ovlivnit přístup dítěte nebo prohloubit nějaký jeho prožitek.

Další možností, kterou lze využít ve specializované výslechové místnosti je dětská kresba. Takto se dítě může lépe neverbálně vyjádřit o nějakém zážitku. Nelze si myslet, že dítě detailně vykreslí nějakou věc, avšak může takový jev jistými znaky vystihnout. Z hlediska dětské psychologie dochází u dítěte k uvolnění napětí a v daném okamžiku se dokáže soustředit pouze na výtvarné vyjádření. Předmětem analýzy a výkladu dětských kreseb bývají většinou lidské postavy, kresby členů rodiny, z nichž lze vyčíst vzájemné interpersonální vztahy tak, jak je dítě vnímá.⁷³

Po dokončení kresby následuje rozhovor o tom, co dítě výtvarně znázornilo, je nutné se ale zdržet jakýchkoliv komentářů, a v případě kladených otázek by se mělo jednat o otázky jednoduché a konkrétní.⁷⁴

Strategie prevence kriminality v České republice na roky 2021-2025 má za cíl budovat další speciální výslechové místnosti. I přesto, že budování začalo už před více než sedmnácti lety, je jich pořád poměrně málo a k ideálnímu stavu to má velice daleko. Nyní je v České republice 81 takových místností. Představa a plán je, aby na každém územním odboru policie, byla zřízena jedna takováto místnost.

⁷² ŠANDEROVÁ, M. Loutky „JÁJA a PÁJA“ snižují trauma dětí při výslechu. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [citováno 1.6.2010] Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/policie/vychodocesky/hradeckraj2/75442.html.

⁷³ VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání. vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. s. 183–185. ISBN 978-80-246-2153-1.

⁷⁴ DAVIDO, Roseline. Kresba jako nástroj poznání dítěte: Dětská kresba z pohledu psychologie. Z francouzského originálu přeložily A. Lhotová a H. Prousková. Praha: Portál, 2001. s. 30. ISBN 80-7178-449-4.

Stávající policejní budovy mají své technické a provozní limity. Dochází proto k modernizacím místností i vybavení.

Na přestavby speciálních výslechových místností mohou být využívány různé dotační programy a projekty. V roce 2020 podpořilo ministerstvo vnitra v rámci projektu modernizace SVM 20 speciálních výslechových místností.⁷⁵ Že jsou tyto místnosti potřeba, dokládají i statistiky zobrazující počty úkonů v nich prováděných. Z nich je patrné, že dochází nejen k nárůstu úkonů s dětmi, ale také s ostatními zvláště zranitelnými oběťmi (např. v roce 2018 proběhlo v SVM 1 507 úkonů s dětmi a 1 050 ostatních úkonů, v roce 2019 to bylo 1 561 úkonů s dětmi a 1 267 ostatních úkonů a v roce 2020 proběhlo v SVM celkem 2 199 úkonů, z toho 1 451 s dětmi).⁷⁶

⁷⁵ Informace pro Republikový výbor pro prevenci kriminality o naplňování doporučení vyplývajících z materiálu „Rozbor situace dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými jevy“ v letech 2018–2020, s. 8. [cit. 2021-02-08] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/1-informace-pro-rvppk-2020-final-pdf.aspx>.

⁷⁶ Informace pro Republikový výbor pro prevenci kriminality o naplňování doporučení vyplývajících z materiálu „Rozbor situace dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými jevy“ v letech 2018–2020, s. 47 [cit. 2021-02-08] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/1-informace-pro-rvppk-2020-final-pdf.aspx>. materiály poskytnuté Mgr. Ivou Fürbacherovou z odboru prevence kriminality Ministerstva

II. Praktická část

8. Výzkumné šetření

Cílem praktické části mé diplomové práce je vyhodnocení vnějších aspektů na výslech dítěte, a to především na faktor osoby vyslychajícího a prostředí, kde výslech dítěte probíhá. Zvolila jsem metodologii kvalitativního přístupu a využila ke sběru dat metodou polostrukturovaných rozhovorů s osobami, které se setkávají s výslechy děti anebo s jejich záznamy či výsledky.

9. Kvalitativní výzkum

V první řadě je důležité, aby osoba, která výzkum provádí, si určila základní výzkumné téma a stanovila si základní výzkumné otázky. Takové otázky, lze během výzkumného šetření měnit. A proto pro řadu odborníků je kvalitativní výzkum brán jako pružný typ výzkumu. Osobu, která výzkum vede, lze brát jako vyšetřovatele a to proto, že hledá a vyhodnocuje jakékoliv informace, které by mohly přispět k porozumění a rozšíření dat k základním výzkumným otázkám. Tato metoda výzkumu tedy předpokládá, že projevy osob můžeme měřit a předpokládat.

Jádro kvalitativního výzkumu spočívá v širokém záběru dat, kdy je vhodné, aby se sběr neprolínal s přesně stanovenými hypotézami, jelikož není vhodné stavět výzkum na tom, co již bylo někdy v minulosti vysloveno. De facto nám techniky kvalitativního výzkumu slouží k pochopení jevů, o kterých není mnoho dostupných informací, teda k pochopení a rozebrání nové a aktuální problematiky nebo k pochopení a rozšíření vědomostí o jevech, o kterých je již mnoho známo.

Na podkladě celého výzkumu pak vzniknou výzkumné otázky či hypotézy, které však nemohou být zevšeobecnovány, platí totiž pouze pro vzorek, který byl v rámci daného výzkumu. Důležité jsou taktéž základní kritéria kvalitativního výzkumu, která jsou především pravdivost, platnost, důvěryhodnost, spolehlivost,

přenositelnost a autenticita výzkumu.⁷⁷ Validita kvalitativního výzkumu předpokládá již výše uvedenou pravdivost a platnost celého výzkumu. K ověření důvěryhodnosti pak slouží začlenění samotných účastníků výzkumného šetření, tedy respondentů.⁷⁸

Aplikace do praxe, jinak řečeno přenositelnost v rámci kvalitativního výzkumu představuje samotné zdokumentování celého procesu. Spolehlivost, tedy reliabilita, bývá z důvodu nestandardizovaných metod u kvalitativního výzkumu poměrně nízká. Pro její zajištění je nutné během procesu sběru dat komplexně přepisovat rozhovory a ověřovat, že respondenti otázkám rozuměli.⁷⁹ Mezi další důležité body výzkumu jsou souhlasy osob, které poskytli rozhovor, a to ústně přímo do rozhovoru anebo písemně. Hlavním rysem celého kvalitativního výzkumu je pak dlouhodobost a intenzivnost, kdy pozorovatel či výzkumník zaznamená ve své podstatě úplně všechno, co se odehraje. Zaznamenávat informace může de facto jakýmkoliv způsobem (audio, písemně, aj.), přitom se snaží data analyzovat očima respondentů, nikoliv na základě nějakých svých zkušeností či názorů.⁸⁰

9.1 Výzkumný problém a cíle výzkumu

Výzkumný problém, kterým se diplomová práce zabývá je: využití specializované výslechové místnosti pro výslech dětského svědka.

V praktické části této diplomové práce je, popis a analýza praktických zkušeností s výslechem dětského svědka a to na základě kvalitativního rozhovoru, přesněji na prostřednictvím nestandardizovaných rozhovorů s osobami, kteří se ve své praxi setkávají s osobami mladšími osmnácti let, kteří byli vyslýcháni v kanceláři anebo ve specializované výslechové místnosti. Následné odpovědi z těchto

⁷⁷ ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. str. 29-30.

⁷⁸ ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. str. 32-33

⁷⁹ ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. str. 36 - 40

⁸⁰ GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6. str. 142.

rozhovorů, zmapují a popíšíou jaké faktory, ovlivňují takový úkon, hlavně vztah osoby vyslychanou s vyslychající a prostředí, kde je výslech konán a možné výstupy z takových případu, podle toho, jak je výslech veden. Vedlejší cíl je poukázání na další faktory, které mohou ovlivnit průběh výslechu, množství získaných informací, ale také dopady na osobu, která je vyslychána.

9.2 Výzkumné otázky

Po stanovení hlavního a vedlejšího cíle se definovala jedna hlavní a jedna dílčí výzkumná otázka.

Hlavní výzkumná otázka je: jakým způsobem ovlivňuje využívání výslechové místnosti výslech dětské svědka?

Dílčí výzkumná otázka č. 1: Je ovlivněna pravděpodobnost získání informací využitím SVM?

Dílčí výzkumná otázka č. 2: Jakým způsobem přispívá využití SVM k prevenci sekundární viktimizace?

Na základě tohoto kvalitativního výzkumu by pak mohlo jít vyhodnotit odpovědi na výzkumné otázky. Lze ale také předpokládat, že z výzkumu vyplynou další výzkumné otázky, které lze použít v dalších odborných pracích, kde by se dal využít kvantitativní výzkum, který by navázal na tento výzkum.

9.3 Výběr respondentů

Výběr respondentů, byl zaměřen na osoby, které se dlouhodobě intenzivně zabývají osobami mladšími 18 let, kteří museli být v nějaké pozici vyslychání v rámci protiprávního jednání, které bylo spácháno na nich, nebo byli takovému jednání svědkem. Každý, z vybraných respondentů se zabývá, odlišným odvětvím, avšak i spolupracují s policií. Z tohoto důvodu jejich odpovědi také více vypovídali o tom, co ze své praxe ví, co si zažili, čeho byli přítomni a co v praxi funguje v rámci výslechu dítěte ze strany policie, respektive ve specializované výslechové

místnosti. Širší okruh osob, jelikož nejsou jen z jednoho odvětví, jsem zvolila proto, abych jsem zjistila, zda se tyto osoby, budou shodovat v nějakých bodech odpovědí a v kterých a zajistila tak širší škálu možných odpovědí a pohledů na danou věc.

Respondenti byli celkem čtyři. Dva z nich přímo pracuji v oboru psychologie, psychiatrie Jsou jimi **PhDr. Štěpán Vymětal, PhD. a PhDr. Alexandra Machková**. Tito odborníci se mimo jiné setkávají s dětmi po traumatických zážitcích a spolupracují s policií. A to například v případech, když je nutné, aby byl u výslechu nebo jiného úkonu přítomen psycholog. A dále pro vypracování znaleckého posudku z oboru psychologie na dětské oběti trestného činu. Další osobou byla **PhDr. Alena Kolářová**, bývala kriminalistka a vedoucí 3. oddělení kriminální policie, krajského ředitelství Prahy, které je mimo jiné zaměřeno na odhalování trestných činů, které jsou páčány na dětech nebo dětmi, která nyní školí policisty ohledně problematiky vedení výslechu v speciální výslechové místnosti a také se významně zasadila o výstavbu speciálních výslechových místnosti. A čtvrtou osobou byla **Mgr. et Mgr. Simona Müllerová**, policistka, která slouží na 3. oddělení služby kriminální policie obvodního oddělení Praha III, které je zaměřeno na problematiku mravnosti a mládeže a pravidelně provádí výslechy, zejména dětských obětí trestného činu, ve speciální výslechové místnosti.

Před rozhovorem jsem všechny dotazované seznámila, na jaké téma a čeho se týká tato diplomová práce a také zaměření praktické části a její výstup. Osoby souhlasily s použitím jejich odpovědí na položené dotazy.

Respondent č. 1 - PhDr. Štěpán Vymětal, PhD. Respondentka č. 2 - Mgr. et Mgr. Simona Müllerová. Respondentka č. 3 - PhDr. Alexandra Machková, Respondentka č. 4 - PhDr. Alena Kolářová

9.4 Rozhovor

Jeden z nejstarších a nejčastějších způsobů, jak získat podstatné, významné a důležité informace, kterou jsou aktuální o nějaké události či osobě. Může poskytnout díky otázkám a odpovědím subjektivně zabarvené informace v daný okamžik a zjistit tak skutečný stav věci a jevů. A také o názorech, postojích či představách osoby, s kterou je rozhovor veden. Je vhodné vytvořit pro takový rozhovor klidné prostředí, kde se dotazovaný může soustředit, uvolnit a cítit bezpečně a není rušen jinými podněty, které by ho mohli zneklidňovat. Výhodou rozhovoru, který je veden osobně, je bezesporu to, že tazající může vnímat odpovědi a okamžitě na ně reagovat.

Nespornou výhodou u této metody je, že se pozorovatel a pozorovaný potkává „tváří v tvář“, přičemž výhoda právě spočívá v dynamičnosti a interakci mezi těmito dvěma osobami. V takovém případě může tazatel rychleji reagovat na reakce dotazovaného, přizpůsobit tempo nebo formu otázek, aby se osoba cítila komfortně, neodpovídala tendenčně anebo neodpovídala ve spěchu.

Informace a data, které získává pozorovatel či výzkumník, jsou vždy zprostředkované, protože právě zprostředkovanost je dána specifickými záměry pozorovaného (respondenta). Jsou tím myšleny etické, společenské či emociální důvody. Ne vždy odpoví pozorovaný to, co si právě ve skutečnosti myslí, avšak není to jen právě o chtíči, ale i o jazykové obratnosti daného jedince. Problematičnost rozhovorů nespočívá jen ve zprostředkovanosti, ale například i v tom, že nikdy neřekne úplně to, co si myslíme, a to kvůli tomu, že ne úplně vše jde vyjádřit slovy. Právě i kvůli těmto aspektům je velmi důležité, aby byl každý rozhovor veden, co s největší opatrností a přesností, tak, aby data a informace byly relevantní a daly se využít.⁸¹

Z hlediska počtu osob, které se rozhovoru účastní, se můžeme bavit například o monologu, dyadickém, triadickém či skupinovém rozhovoru. Z hlediska

⁸¹ FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 2. Přeložil Petr BAKALÁŘ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-815-9. str. 171.

formalizování ústní výměny informací lze kategorizovat rozhovory například na výzkumné, terapeutické, poradenské aj.⁸²

Za nejčastější kritérium dělení rozhovorů je však cíl rozhovoru, přičemž rozlišujeme dva základní:

- Nástroj na získávání informací (poznávací rozhovor, interview).
- Nástroj ovlivňování (formativní rozhovor).⁸³

V této diplomové práci jsem si zvolila typ **nestandardizovaného rozhovoru (interview)**. Tazatel má připravené otázky, které však umožňují zaznamenat i širší souvislosti. A dokonce vyloučit i nějaké chyby, které by mohly vzniknout špatným pochopením dotazu. Předem daný je záměr, ale lze měnit pořadí nebo formulaci pro správné pochopení.

9.5 Analýza dat výzkumné části

Kvalitativní materiál ve formě provedených rozhovorů, protokolů pozorování, textových či audio materiálů a dalších možných dokumentů se převede a interpretuje s cílem získat komplexní stránku zkoumaného jevu. Právě při kvalitativní formě zpracování a interpretaci dat jde o systematické organizování daných dat, kde je cílem odhalit témata, opakovatelnost, kvality, vztahy aj. Kvalitativní data nemají strukturovanou podobu, což značně komplikuje jejich možné vyhodnocení.

Tyto data se však vyznačují svojí kontextualností. Interpretace dat je většinou doplňována částmi rozhovorů či výňatky z terénních zápisků. Cílem kvalitativní analýzy je zpracovat data smysluplným a komplexním způsobem a nález odpověď na položenou výzkumnou otázku.⁸⁴

⁸² FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 2. Přeložil Petr BAKALÁŘ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-815-9. str. 172

⁸³ FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 2. Přeložil Petr BAKALÁŘ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-815-9.. str. 173.

⁸⁴ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. str. 223.

Vzhledem k nevelkému počtu respondentů v diplomové práci bude aplikován první stupeň zakotvené teorie – otevřené kódování. Dále pak bude aplikováno axiální kódování.

Kódování znamená stálé srovnávání fenoménů, případů, pojmů atd. a formulaci otázek ohledně textu (proces nepřetržitého srovnávání). Přitom se k částem empirického materiálu přiřazují označení neboli kódy, které jsou nejdříve pojmově velmi blízké textu a později se stávají stále abstraktnější.⁸⁵

Dalo by se také říct, že kódování je prvotní fáze, při které dochází k sběru dat, zaměření se na témata v kontextu a následně se k nim přiřadí označení. Účel tohoto je redukovat informace na menší části. Musí dojít k pečlivému načtení informací (dat) se zaměřením na identifikování pojmů k tématu, které se následně přiřazují k předem stanoveným kategoriím.

Axiální kódování pak představuje pojmovou analýzu hodnot fenoménů a případů v dané problematice. V průběhu axiálního kódování analyzuje příčiny, důsledky, podmínky a interakce, strategie a procesy a tvoří osy, které se jednotlivě propojují. Aby výzkumník odhalil vztahy mezi různými kategoriemi, musí zkoumat, které kombinace znaků jsou propojené s jinou kombinací znaků.⁸⁶

Tento typ kódování v mé práci bude vyjádřen, v paradigmatickém modelu.

Data vzniklá analýzou výzkumného šetření s respondenty budou představena v následujících kapitolách. Výstup z tohoto by měly být odpovědi na výzkumné otázky a splnit tak cíl praktické části diplomové práce.

⁸⁵ HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-246-0030-7. str. 195.

⁸⁶ Tamtéž. str. 248

10. Rozhovory s respondenty

10.1 Rozhovor s respondentem č. 1 PhDr. Štěpán Vymětal PhD.

Otázka dotazujícího č. 1 jak prostředí může ovlivňovat výslech dětského svědka.

Odpověď respondenta č. 1:

Zásadně, je klíčové, aby poškozený či svědek měl zajištěn maximální pocit bezpečí **pocit bezpečí** a navázanou důvěru **kladný vztah** k vyslychající osobě, a dále záleží jak je výslechová místnost přizpůsobena dětem, tím myslím hračky, pomůcky pro kreslení a vyjádření se, anatomické panenky **podpůrné pomůcky**, civilní charakter místnosti, absence bariéry psacího stolu, měkké materiály, koberce, vhodná výmalba **vhodné prostředí** atd.

Otázka dotazujícího č. 2: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslychané v kanceláři.

Odpověď respondenta č. 1:

Záleží na věku svědka, jeho osobnosti, někteří můžou být mít v sobě více nejistoty, mít nižší odolnost, strach, úzkosti, obavy, stud **osobnost dítěte**, ale jiné děti bývají asertivnější, bez traumatu, stabilní a záleží i na specifické zranitelnosti to znamená, že jsou i děti odolné, které zvládnou výslech i v kanceláři, zejména ty starší **osobnost dítěte**. Menší děti a zranitelné oběti toto prostředí může samo o sobě stresovat, jelikož bývají tyto prostory chladnější, neútluné **nevhodnost prostředí**, je tam pohyb dalších kolegů nebo jejich přítomnost v kanceláři **další osoby**, mají mezi sebou nějaké bariéry, jako stůl a počítač, můžou sedět tak, že nemají krytá záda a to může v nich vzbuzovat pocit nejistoty, stísněnosti **nekomfortnost** apod..

Otázka dotazujícího č. 3: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslychaný ve specializované výslechové místnosti.

Odpověď respondenta č. 1:

Jednoznačně pozitivní, jelikož je snadnější navázání pocitu bezpečí a důvěry [bezpečné prostředí](#) mezi osobou vyslychanou a vyslychajícím, absence bariér jako je počítačová technika, psací stůl apod. [vhodné prostředí](#), dále možnost využití názorných pomůcek, možnost oddychu hrou [podpůrné pomůcky](#), menší bariéry ve smyslu nábytku [interakce](#), které by znemožňovaly navázání kontaktu, neopakování výsledku [neviktimize](#). Civilnější prostředí zároveň pozitivně působí i na psychiku a chování vyšetřovatele aniž si to třeba uvědomuje, a to protože není rušen dalšími ruchy, které by odváděly jeho pozornost, nemusí se soustředit na přepisování sdělených informací a tím se ovlivňuje interakce obou při výsledku [stresové podněty](#).

Otázka dotazujícího č. 4: jaké vnější okolnosti mohou ovlivnit dětského svědka a průběh výsledku.

Odpověď respondenta č. 1:

Negativní okolnosti jsou bezesporu ostré světlo, šum, okolní podněty rušící pozornost [nevhodné prostředí](#), pohyb třetích osob [další osoby](#), otevřené dveře [absence soukromí](#), nemožnost použít neverbálně pomůcky [absence pomůcek](#). Dále také pohlaví vyslychajícího, jeho fyzická nebo věková podobnost s pachatelem apod. [stresové podněty](#), a třeba i uniforma, která může působit moc formálně a může tím vzbuzovat v dítěti nedůvěru a odtazitost [zranitelnost](#). Pozitivní by bylo bezpečné, klidné a civilní prostředí, s technickým zařízením [technické zařízení](#), které výslech nahrává a tím pádem se výslech nemusí opakovat [neviktimize](#). Další vnější pozitivní okolnost je vytvoření pozitivní a klidné atmosféry [pocit bezpečí](#), kdy vyslychající na dítě působí laskavě, empaticky [empatičnost](#). A také odstranění všech rušivých elementů jako je zvonění telefonů, procházení dalších lidí [absence soukromí](#) apod.

Otázka dotazujícího č. 5: jaký vliv na výpověď můžou mít další osoby v místnosti.

Odpověď respondenta č. 1:

Spíše rušivý jelikož můžou vzbuzovat v dítěti stud a nejistotu a těkání pozornosti [nesoustředěnost](#). Výjimečně podpůrný, kdy to může být osoba jemu známá a tak může v něm vzbuzovat pocit bezpečí [osoba blízká](#), ta podpora může být i ze strany kolegy nebo kolegyně, která během výsledku může dítě uklidňovat, ale může to být i

osoba důvěrníka [blízké osoby](#), sociálního pracovníka, známou učitelku, ke kterým má dítě důvěru, pak to podpoří jeho pocit bezpečí. Tyto osoby, ale nemůžou do výslechu aktivně zasahovat.

Otázka dotazujícího č. 6: zda má nějakou výhodu, že je výslech zaznamenáván ve specializované výslechové místnosti.

Odpověď respondenta č. 1:

Určitě. Jednak se nemusí opakovat [neviktimize](#), není tam, přímý vliv dalších osob z čehož plyne redukce strachu, studu a nejistoty. Někoho však ruší kamery, ale spíše si jich za chvíli ani nevšimnou.

Otázka dotazujícího č. 7: co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondenta č. 1:

Nevhodný přístup a postup vyšetřovatele [neodbornost](#), hluk [rušivé zvuky](#), krátká doba od násilí k výslechu, což je způsobené akutní stresovou reaktivitou. [viktimizace](#)

Otázka dotazujícího č. 8: co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondenta č. 1:

Totéž jako ve speciální výslechové místnosti, navíc je toto prostředí více neosobní, [nevhodné prostředí](#) je v něm nedostatek pocitu bezpečí a je méně klidné [rušivé zvuky](#). Dále většinou v něm bývají další policisté a osoby [další osoby](#) a chybí názorné pomůcky. [absence pomůcek](#) Nezachování nějakého soukromí v kanceláři, a tím pádem volný pohyb osob při výslechu. [absence soukromí](#)

Otázka dotazujícího č. 9: co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondenta č. 1:

Přístup vyšetřovatele [profesionalita](#) a způsob jeho komunikace, vhodná volba slov, dost času na navázání kontaktu, empatický přístup, zajištění klidného a bezpečného prostředí [vhodné prostředí](#), žádné rušivé podněty, které by dítě znervózňovalo či lekalo [eliminace ruchu](#), povzbuzení a uklidnění ze strany vyslychajícího, použití názorných pomůcek. [podpůrné pomůcky](#)

Otázka dotazujícího č. 10: co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondenta č. 1:

Stejně jako při výslechu svědka v specializované výslechové místnosti. Odstranění rušivých vlivů, vytvoření bezpečného a klidného prostředí [vhodné prostředí](#). Navázání přátelského kontaktu. [interakce](#) Hodně záleží na přístupu a schopnostech vyšetřovatele. [profesionálnost](#)

Otázka dotazujícího č. 11: jakou výhodu může mít specializovaná místnost oproti kanceláři, co se týče možnosti využití výslechových pomůcek (loutky Jája a Pája).

Odpověď respondenta č. 1:

Největší je to, že dítě není rušeno dalšími vlivy [vhodné prostředí](#). Prostředí na něho působí bezpečně a vlídně. Může být tak klidné a soustředěné na odpovědi, které jsou mu kladeny. Nedochází k opakování výslechu [neviktimizace](#) z důvodu nahrání na kameru. [technické prostředky](#) Menší nebo zvláště traumatizované děti [osobnost dítěte](#) i dospělí nemusí být schopni verbálně věc sdělovat a v tom případě je možné názorně ukázat na loutkách, jiných pomůckách nebo na sobě co se dělo. [podpůrné pomůcky](#)

10.2. Rozhovor s respondentkou č. 2 Mgr. et Mgr. Simona Müllerová

Otázka dotazujícího č. 1: jak prostředí může ovlivňovat výslech dětského svědka.

Odpověď respondenta č. 2:

Podle mého názoru prostředí může velmi ovlivnit výslech dětského svědka [vhodnost prostředí](#), pokud se bude vyslýchaná osoba cítit v daném prostředí v bezpečí, komfortně a uvolněně [vhodnost prostředí](#) bude to mít bezprostředně vliv na jeho výpověď. Protože nebude rušeno dalšími zvuky či podněty [eliminace ruchu](#), které ho můžou lekat, [stresové podněty](#) odvádět pozornost [nesoustředěnost](#) apod. Kdy prostředí výslechu, může ovlivnit celý výsledek výslechu.

Otázka dotazujícího č. 2: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslýchané v kanceláři.

Odpověď respondenta č. 2:

Otázkou je, jak je kancelář zařízena, ze zkušenosti vím, že jsou kanceláře, které jsou zařízené tak, že i zde se může dětský svědek cítit dobře [soustředěnost](#), ať už díky vybavení (obrázky, plyšové hračky, barevná výmalba) [podpůrné pomůcky](#) či osobě vyslýchajícího, ale jsou i kanceláře, které můžou působit stísněně [nehodnost prostředí](#), příliš represivně (obrázky policistů v uniformě, letáčky s obrázky týkající se tematiky domácího násilí, a jiné [nehodnost prostředí](#), v tomto případě je pak pochopitelné, že se dětský svědek cítí bojácně a nekomfortně. [stresové podněty](#)

Otázka dotazujícího č. 3: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslýchaný ve specializované výslechové místnosti. (dále jen SVM)

Odpověď respondenta č. 2:

Podle mého názoru zásadní, a to v pozitivním slova smyslu, výslech je veden v hezkém prostředí, bez dalších rušivých elementů [klidné prostředí](#), kdy já vnímám jako jeden ze zásadních pozitiv absenci psaní výslechu do počítače [absence překážek](#), kdy

se tak vyhnete psaní, které může dětského svědka unavovat [nesoustředěnost](#) a je pro něj nezajímavé, stejně tak, když nepíšete do počítače, můžete se svědkem držet oční kontakt, který je dle mého názoru důležitý. [interakce](#)

Otázka dotazujícího č. 4: jaké vnější okolnosti mohou ovlivnit dětského svědka a průběh výslechu.

Odpověď respondenta č. 2:

Ruch v okolí výslechové místnosti [rušivé zvuky](#), obavy dětského svědka z výslechu [osobnost dítěte](#).

Otázka dotazujícího č. 5: jaký vliv na výpověď mohou mít další osoby v místnosti.

Odpověď respondenta č. 2:

Pokud se jedná o osobu důvěrníka [osoba blízka](#), kterou si sama osoba zvolí, protože je mu blízká a cítí se v jeho přítomnosti v bezpečí, nevnímám jeho přítomnost jako rušivý element, avšak přítomnost dalších neznámých osob [třetí osoby](#), které dítě nezná, může mít na něj negativní vliv, protože pokud se jedná např. o osobu psychologa, který jen sleduje průběh výslechu, verbální a neverbální projevy dítěte, kdy s ním jinak nenaváže kontakt, tak to může být pro dítě stresující [osobnost dítěte](#), obecně vzato já sama preferuji ve výslechové místnosti přítomnost pouze vyslychané osoby a vyslychajícího.

Otázka dotazujícího č. 6: zda má nějakou výhodu, že je výslech zaznamenáván ve specializované výslechové místnosti.

Odpověď respondenta č. 2:

Rozhodně to svojí výhodou má, kdy stěžejní je video záznam [technické prostředky](#), kde je zachycen neverbální projev dítěte [objektivní záznam](#), jeho reakce, tón hlasu, pláč, smích, v neposlední řadě jsou věrohodně zaznamenány věci, které dětský svědek ukazuje, které je mnohdy slovy těžko popsat. [objektivní záznam](#)

Otázka dotazujícího č. 7: co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondenta č. 2:

Neprofesionální přístup vyslychající osoby. [neprofesionalita](#)

Otázka dotazujícího č. 8: co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondenta č. 2:

Neprofesionální přístup vyslychané osoby [neprofesionalita](#), opakování výslechu, [viktimizace](#) příliš zdlouhavý výslech. Pohyb dalších osob. Otevřená kancelář. [absence soukromí](#) Hlasité projevy a nečekaná gesta. Nevěnování pozornosti. Neodhadnutí citlivějšího dítěte. [osobnost dítěte](#)

Otázka dotazujícího č. 9: co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondenta č. 2:

Citlivý přístup vyslychající osoby [empatičnost](#), pozitivní prostředí [vhodnost prostředí](#), předání hračky, vysvětlení situace přiměřeně věku osoby vyslychané [profesionalita](#)

Otázka dotazujícího č. 10 : co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondenta č. 2:

Citlivý přístup vyslychající osoby [profesionalita](#), předání hračky, zajištění příjemného prostředí [vhodnost prostředí](#) a absenci dalšího kolegy v kanceláři [další osoby](#), zamezení vyzvánění telefonu a návštěvy jiných osob. [eliminace ruchu](#)

Otázka dotazujícího č. 11: jakou výhodu může mít specializovaná místnost oproti kanceláři, co se týče možnosti využití výslechových pomůcek (loutky Jája a Pája).

Odpověď respondenta č. 2:

Co se týče možnosti využití výslechových pomůcek (loutky Jája a Pája) – bezesporu neodmyslitelnou, použití daných pomůcek může vést ke klidu dětského svědka [podpůrné pomůcky](#), který se nemusí obávat toho, že nedokáže popsat to, co zažil, jelikož za užití pomůcek to ukáže a je to zaznamenáno na kameru, [technické pomůcky](#) dětskými svědky jsou většinou osoby ve věku, pro něž je hra přirozenou součástí a tedy za užití hraček ukázat traumatickou zkušenost je pro ně schůdnější, než o tom mluvit, dále vzhled daných loutek je v současné době tak propracovaný, že jsou pro dítě líbivé. [vhodné prostředí](#)

10.3. Rozhovor s respondentkou č. 3 PhDr. Alexandra Machková

Otázka dotazujícího č. 1 : jak prostředí může ovlivňovat výslech dětského svědka

Odpověď respondentky č. 3 :

Dle mého názoru prostředí, ve kterém je poškozená osoba vyslýchaná, může mít vliv na jeho prožívání [bezpečné prostředí](#), stejně jako osoba vyslychajícího. Tyto dvě „věci“ musí být kompatibilní. A proto sebelepší výslechová místnost nemusí mít ten správný efekt, pokud osoba vyslychajícího neumí navázat kontakt s vyslychaným, [neodbornost](#) dostatečně naslouchat, nemá adekvátní znalosti vývojové psychologie, klade nevhodné otázky, neumí pracovat s vlastními předsudky [neodbornost](#) apod.

Otázka dotazujícího č. 2: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslychaný v kanceláři.

Odpověď respondentky č. 3 :

Výslech zejména dětského svědka považuji za nevhodný, a to z několika důvodů. Mnohdy se jedná o situace, kdy do kanceláře vstupují nečekaně kolegové [další osoby](#), zvoní telefony, někdy jsou dveře kanceláře otevřeny a přichází hluk z chodby, jsou slyšet rozhovory kolemjdoucích [rušivé zvuky](#) apod. Tyto vedlejší podněty můžou narušovat celkový kontakt, samotnou výpověď z hlediska nedostatečné koncentrace pozornosti, pocitu, že „mně slyší další lidi“ [nesoustředěnost](#) apod. Pokud je zajištěna přijímající, klidná atmosféra a osobnost vyslychajícího je profesionální, lidská, s vnímáním potřeb svědka [empatičnost](#), nemusí být ani výslech v kanceláři dalším nepříjemným zážitkem.

Otázka dotazujícího č. 3: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslýchaný ve specializované výslechové místnosti. (dále jen SVM)

Odpověď respondentky č. 3:

Vliv může mít podle mého názoru pozitivní, a to zejména z toho důvodu, že je výslech veden bez dalších přítomných osob, telefonů, absenci psaní výslechu do počítače, [eliminace zvuku](#) čímž je zachován bezprostřední kontakt [absence překážek](#) a také kontakt oční mezi dotyčnými. [interakce](#) Jedná se mnohdy o příjemná prostředí. Tyto atributy mohou zachovat určitý pocit přijetí, soukromí a bezpečí. [pocit bezpečí](#) Tedy pokud vyslýchající nenechá svědka čekat dlouhé minuty před zahájením úkonu samotného v místnosti. [stres](#)

Otázka dotazujícího č. 4: jaké vnější okolnosti můžou ovlivnit dětského svědka a průběh výslechu.

Odpověď respondentky č. 3:

Mezi takové faktory bych uvedla určitě přítomnost dalších osob, které dítě nezná [další osoby](#) a může v něm vzbuzovat úzkostné pocity. [stres](#) Více traumatizované dítě, stydlivější nebo také mladší, může v prostředí více dospělých osob mít pocity nejistoty a strachu jakkoli se vyjádřit. [osobnost dítěte](#) Dále, když v okolí jsou další zvuky, které dítě nezná a může se jich leknot [rušivé zvuky](#) a vyrušit tak jeho pozornost od toho co říká nebo dokonce rozhodit, že není schopné se soustředit. [nesoustředěnost](#)

Otázka dotazujícího č. 5: jaký vliv na výpověď můžou mít další osoby v místnosti.

Odpověď respondentky č. 3:

Pokud se jedná o osobu, kterou si zvolila poškozená osoba, tak to může mít na osobu uklidňující efekt (důvěrník, zvolený zmocněnec apod.). [osoba blízka](#) Pokud se jedná o osobu nebo vícero cizích přítomných (obhájce pachatele, OSPOD, státní zástupce, zapisovatelka), tak to může narušovat důvěru, [další osoby](#) možnost

eliminace tenze, navázání kontaktu s vyslychajícím a vznik bezpečného pracovního vztahu. [profesionalita](#) Cizí osoba zvyšovat napětí, nervozitu, uzavřenost apod. Další osoby v místnosti mohou obecně reagovat verbálně či neverbálně tak, že poškozená osoba nemusí adekvátně vypovídat, může se stáhnout či reagovat z pohledu ostatních neadekvátně (obraný mechanismus). [stres](#)

Otázka dotazujícího č. 6: zda má nějakou výhodu, že je výslech zaznamenáván ve specializované výslechové místnosti.

Odpověď respondentky č. 3 :

Takovýto záznam může být důležitým podkladem pro zpracovávání znaleckého posudku, jelikož je na záznamu zachycen jak neverbální projev vyslychaného, [objektivní záznam](#) tak způsob kladení otázek, tón hlasu a další emoce, které v psané formě nelze autenticky zachytit. Dále takovýto záznam může být přínosný pro soud, kdy při líčení může být videozáznam puštěn a analyzován. [neviktimize](#)
Důležité je, že první výpověď svědka, je považována za tu autentickou.

Otázka dotazujícího č. 7: co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondentky č. 3 :

Rozhodně osobnost vyslychajícího, jeho celkový přístup, kladení otázek a celkově nevytvoření přijatelně bezpečného [neprofesionalita](#) a v rámci možností klidného prostředí. [klidné prostředí](#)

Otázka dotazujícího č. 8 : co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondentky č. 3 :

Neprofesionální, direktivní a komisní přístup policisty ke svědkovi, [neprofesionalita](#) přítomnost dalších osob, otevřená kancelář, hluk, zvonění a přijímání telefonických hovorů, příliš zdlouhavý výslech, [rušivé zvuky](#) nevhodně položené otázky, dlouhý výslech, nedostatečné vnímání potřeb svědka apod.

Otázka dotazujícího č. 9: co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondentky č. 3 :

Osobnost vyslychajícího, navázání kontaktu, [interakce](#) profesionální, lidský a citlivý přístup, [empatičnost](#) pozitivní prostředí, vysvětlení situace přiměřeně věku osoby vyslychané. [profesionalita](#)

Otázka dotazujícího č. 10 : co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondenty č. 3 :

Osobnost a celkový přístup policisty, [profesionalita](#) navázání kontaktu a jeho nepřerušování vlivem odchodů z kanceláře [interakce](#), eliminace telefonických hovorů, vstup cizích osob do kanceláře, ale i do samotného výslechu a zajištění protokolace výslechu tak, aby nerušila celý průběh kontaktu. Je důležité, aby policista adekvátně k věku popsal, vysvětlil, co se bude dít, [odbornost](#) citlivě vysvětlil důvody výslechu, naváže kontakt s osobou skrz nějakou hračku či zájmovou činnost tak, [podpůrné pomůcky](#) aby vytvořil přátelštější atmosféru a navázal přirozený kontakt apod.

Otázka dotazujícího č. 11: jakou výhodu může mít specializovaná místnost oproti kanceláři, co se týče možnosti využití výslechových pomůcek (loutky Jája a Pája).

Odpověď respondentky č. 3 :

Jak jsem již uvedla, jednak izolaci od dalších osob, [vhodné prostředí](#) které by mohli jakkoli narušovat výslech, vlídnější prostředí z hlediska klidu, vybavení, vzájemného usazení se. Využití demonstračních pomůcek [podpůrné pomůcky](#) (ty se však dají použít také v kanceláři), možnost nerušeného výslechu díky nahrávání – zachycení neverbálních projevů, emocí, kladení otázek – nahrávka jako důkazný materiál. [technika](#) Stále však platí, že kromě SVM, sehrává důležitou roli při výslechu svědka osoba vyslychajícího. [profesionalita](#)

10.4 Rozhovor s respondentkou č. 4 PhDr. Alena Kolářová

Otázka dotazujícího č. 1: jak prostředí může ovlivňovat výslech dětského svědka.

Odpověď respondentky č. 4:

Může v dítěti vyvolat pocit bezpečí [vhodnost prostředí](#) a chuť se otevřít anebo naopak ho zúzkostnit natolik, že se do sebe uzavře [osobnost dítěte](#) a nebude chtít vůbec vypovídat a spolupracovat, nejde sice u výslechu o nejdůležitější důvody, proč se výslech povede nebo ne, ale rozhodně v dítěti může vyvolat příjemnější a zklidňující pocity takové prostředí, které působí útulně [pocit bezpečí](#), hravě, prosvětleně a veseleji, oproti tomu, když by bylo vyslychané v stísněných prostorech [nehodné prostředí](#), kde je více osob, které soustředěně dítě pozorují. Dítě je velice vnímavé [osobnost dítěte](#) a proto, veškeré okolnosti, které třeba už ani dospělý nevnímá, může velice ovlivnit průběh a výsledek výslechu. V neposlední řadě, díky citlivému výslechu [empatický přístup](#) může být dítě méně traumatizováno, díky čemuž se může minimalizovat riziko další viktimizace.

Otázka dotazujícího č. 2: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslychaný v kanceláři.

Odpověď respondentky č. 4:

Nemusí to vždy být na škodu, když je kvalitní vyslychající [profesionalita](#), který je připraven a umí pracovat s dítětem natolik, že ho zaujme a má s ním dobře navázáno, chová se vnímavě a citlivě [empatičnost](#), potom to, kde je výslech veden je až druhořadé.

Otázka dotazujícího č. 3: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslýchaný ve specializované výslechové místnosti (dále jen SVM).

Odpověď respondentky č. 4:

Rozhodně pozitivní, jak jsem již uvedla hlavně z důvodu toho, že další osoby které musí být přítomné u výslechu, nejsou přímo v místnosti [pocit bezpečí](#) a psychologicky na dítě nemůžou působit. Může se tak cítit víc bezpečně a klidně, líp se dítěti může rozpomínat na nějaké věci. Také spíše vznikne v tomto prostředí lepší navázání kontaktu s vyslychajícím, což může mít vliv na to, že dítě bude mít větší důvěru a potřebu se svěřit a otevřít. Dále také, že vyslychající se může plně soustředit na vyslychaného a neztrácet s ním oční kontakt [interakce](#), zdržovat se zaznamenáváním výslechu. [absence překážek](#) Velké pozitivum je i to, že prostředí bývá vlídnější a přívětivější, [vhodné prostředí](#) než když je takový výslech veden v kanceláři. V neposlední řadě, dobře provedený výslech se již nemusí opakovat, jelikož je nahrávaný, [technické prostředky](#) takže se tím snižuje viktimizace takového dítěte. To už nemusí opakovat svou výpověď a nedochází k dalším traumatům a viktimizaci [neviktimizace](#) V neposlední řadě, takto zachycený výslech může být velice prospěšný i pro následující vypracovávání znaleckého posudku, anebo pro soud, kdy lze takovýto záznam pustit při soudním líčení [objektivní záznam](#).

Otázka dotazujícího č. 4: jaké vnější okolnosti můžou ovlivnit dětského svědka a průběh výslechu.

Odpověď respondentky č. 4:

V první řadě bych řekla, že neadekvátní a nekomfortní prostředí, které působí chladně a nevlídně [nevhodnost prostředí](#) a rozhodně také, když se osoba vyslychající chová neprofesionálně, neumí navázat kontakt [neodbornost](#), který by vzbudil v dítěti pocit klidu, jistoty a bezpečí. Tyto dva aspekty nejdou oddělit. Dále také to, když se v místnosti pohybují další osoby [absence soukromí](#) anebo jsou v něm jiný hluk, jako například zvonění telefonátu, rádio, hluky z okolních kanceláří či chodeb. [rušivé zvuky](#)

Otázka dotazujícího č. 5: jaký vliv na výpověď můžou mít další osoby v místnosti.

Odpověď respondentky č. 4:

U výsledku by měla být osoba přítomna, ale nemyslím si, že je to vhodné, jelikož má ta osoba má mluvit o všech možných svých intimních a jiných věcech, [absence soukromí](#) které už tak těžko otvírá před jedním cizím člověkem natož, když je tam ještě další, ač by to byl kolega, který se aktivně nezapojuje do výsledku, ale často pracuje na svých věcech [rušivé zvuky](#), takže vyrušuje nejen svou přítomností ale i tím, že píše do počítače apod. Mimo jiné další osoby, které tam mají být ze zákona, jako je obhájce, můžou svým nevybíravým a neprofesionálním vstupovat do výsledku [stresové podněty](#) a tak poškozenou osobu, dítě, můžou rozhodit natolik, že se stáhne a již nebude chtít pokračovat ve výsledku, anebo to zkrátí natolik, aby co nejrychleji mohl odejít. [osobnost dítěte](#)

Otázka dotazujícího č. 6: zda má nějakou výhodu, že je výsledek zaznamenáván ve specializované výsledkové místnosti.

Odpověď respondentky č. 4:

Velice, nesporně již proto, že takovýto záznam může být použit pro znalecké vyhodnocení [technické prostředky](#), kde vlastně vidí nejvíce autentický výsledek, kdy prvotně takhle osoba kolikrát komplexně vypovídá o tom, co se stalo, dále takový výsledek může být přehrán nejen u soudu [objektivní záznam](#), ale zpětně i vyslychajícím, který si může jednat udělat poznámky k dalším informacím, které mu třeba během výsledku unikly a bylo by dobré je dojistit, [neviktimizace](#) Také může sloužit k nějaké sebereflexi a sebehodnocení, aby se zlepšil a poučil z případných chyb anebo věcí které v takovém výsledku zvládl. V neposlední řadě je třeba říct, že díky takhle pořízenému záznamu je možnost výsledek již neopakovat a tím pádem netraumatizovat znovu dítě opakováním výsledku.

Otázka dotazujícího č. 7: co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondentky č. 4:

Rozhodně nevhodné navázání kontaktu a chování vyslychajícího [neprofesionalita a neodbornost](#), a to nejen svým chováním verbálním, ale také nonverbálním či celkovým zevnějškem, kdy je oblečen zcela nevhodně [stresové podněty](#). Dále svou nepřípravenosti a neodhadnutí povahy dítěte.

Otázka dotazujícího č. 8: co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondentky č. 4:

Všechny vnější vjemy [rušivé zvuky](#), které na osobu působí z okolí, nenavázání kontaktu mezi vyslychajícím. [neodbornost](#) Nevhodnost kladení otázek, přístup dalších osob do kanceláře při výslechu. [absence soukromí](#) Chybí vhodné prostředí a pomůcky, kde by dítě mohlo něco nakreslit nebo něco ukázat, když by mu to nešlo popsat slovy. [absence pomůcek](#) Opakování otázek z důvodu zapisování odpovědí do počítače a tím i ztráta nějakého navázaného kontaktu. Případně viktimizace z opakování popisování nepříjemných situací. [viktimizace](#) Ztráta pozornosti a soustředěnosti pro vyslychaného z důvodu zdlouhavosti. [nesoustředěnost](#) Nevyvolání pocitu bezpečí pro nevlídné prostředí kanceláře. [nevhodné prostředí](#)

Otázka dotazujícího č. 9: co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondentky č. 4:

Vnímavý přístup vyslychajícího [empatičnost](#), když dokáže navázat kontakt s dítětem a vyvolávat v něm pocit důvěry a bezpečí. Příjemné, útulné, tiché prostředí. [vhodné prostředí](#)

Otázka dotazujícího č. 10: co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondentky č. 4:

Zásadně přístup policisty [profesionalita a odbornost](#). Jeho schopnost a dovednost s dítětem navázat kontakt, zachovat si profesionální přístup avšak umět projevit vlídnost a přístupnost, aby dítě se cítilo klidně, že je vnímáno, a nemusí se ničeho bát [netraumatizace](#). Dále prostředí, které je klidné a bez dalších vlivů, které by dítě jakkoli rozhazovalo a rozrušovalo [eliminace ruchu](#).

Otázka dotazujícího č. 11: jakou výhodu může mít specializovaná místnost oproti kanceláři, co se týče možnosti využití výslechových pomůcek (loutky Jája a Pája).

Odpověď respondentky č. 4:

Pomocí těchto pomůcek může dojít ke snížení stresu a tlaku na dítě [osobnost dítěte](#), jelikož nemusí situaci popisovat verbálně, kdy samo ještě nemusím mít takovou slovní zásobu, ale stačí, když to ukáže na loutce [podpůrné pomůcky](#). Což je pro něho jednak přirozenější a méně stresující a také touto cestou může dítě názorněji ukázat, co se stalo nebo co vidělo. Tím pádem odpadají doplňující otázky, které by dítě zbytečně zatěžovaly a viktimizovaly. [netraumatizace](#)

11. Otevřené kódování

Přepisem rozhovorů pak vznikl text, který byl, několikrát pročítám a na základě společných znaků pak byly stanoveny určité kategorie:

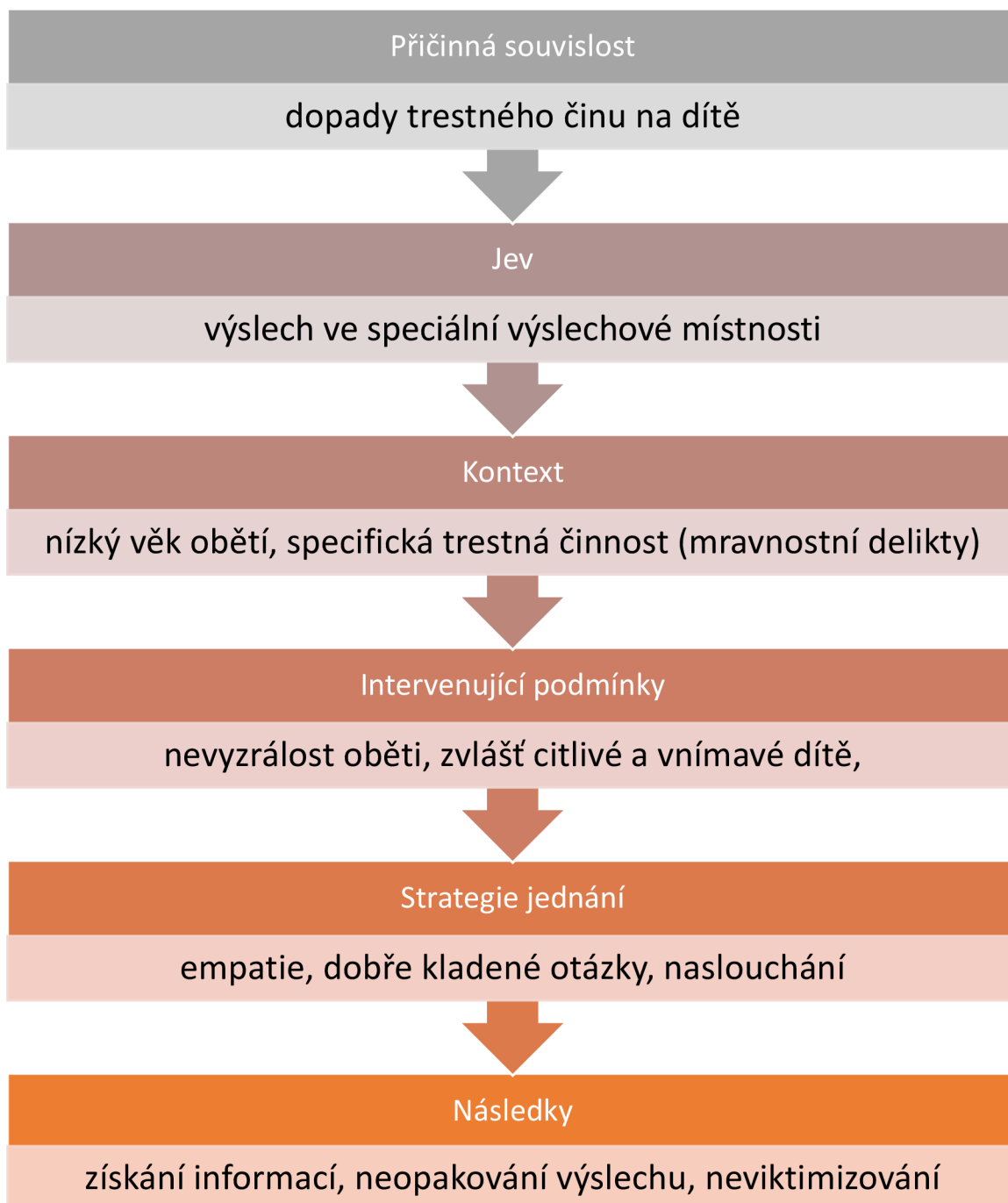
- 1) Osoba dítěte
 - 2) Osoba vyslychající
 - 3) Výslechová místnost
 - 4) Kancelář
- Výsledkem je níže vytvořená tabulka:

Tabulka 1 – otevřené kódování, kategorizace

Kategorie	Kódy (pojmy)
Osoba dítěte	Osobnost dítěte, stres, zranitelnost, nezralost, nesoustředěnost, soustředěnost
Osoba vyslychajícího	Empatičnost, neodbornost, specializace, nepřipravenost, profesionalita, odbornost, stresové podněty, neprofesionalita, viktimizace,
Výslechová místnost	Podpůrné pomůcky, pocit bezpečí, vhodné prostředí, technika, interakce, netraumatizace, eliminace ruchu, objektivní záznam, neviktimizace, klidné prostředí, absence překážek
Kancelář	Další osoby, nevhodné prostředí, absence pomůcek, nekomfortnost, absence techniky, stresové podněty, rušivé zvuky, osoba blízka, stresové podněty, absence soukromí

12.Axiální kódování

TABULKA 2 - PARADIGMATICKÝ MODEL AXIÁLNÍHO KÓDOVÁNÍ

13. Vyhodnocení

Dostáváme se tedy do fáze, kdy je vhodné se opět vrátit k hlavní výzkumné otázce.

Hlavní výzkumná otázka: jakým způsobem ovlivňuje využívání výslechové místnosti výslech dětské svědka?

Respondent č. 1

Dle odpovědí to má pozitivní vliv a to zejména z důvodů vytvoření maximálního pocitu bezpečí. Zamezení pohybu dalších osob a odvádění pozornosti. Mezi vyslychaným a vyslychajícím nejsou žádné bariéry. Prostředí působí vlídně a příjemně. Dále se také eliminují další zvuky, které by mohly dítě rušit anebo stresovat. Nemusí docházet k opakování výslechu z důvodu nahrávání výslechu na kameru. Je tam také možnost vyjádřit nějaké věci nebo děj na pomůckách. Hodně, ale také záleží na schopnostech vyslychajícího. Mimo jiné, ale také pro vyslychajícího takového prostředí může působit pozitivně, jelikož není rušen dalšími ruchy, nemusí se soustředit na přepisování a neztrácí tak interakci s dítětem.

Respondentka č. 2

Výslech v takovém prostředí má dle odpovědí zásadní vliv. A to proto, že je veden v hezkém prostředí, bez dalších rušivých elementů. Dále je tam absence psaní do počítače. Udržení interakce mezi osobami. Eliminace dalších osob, které by mohly mít negativní vliv. Možnost využití výslechových pomůcek, které můžou ukázat traumatickou zkušenost schůdnější cestou. Neprofesionální přístup a nevhodný přístup může hlavně zvýšit možnost další viktimizaci dítěte.

Respondentka č. 3

Podle respondentky ovlivňuje výslech v SVM dětského svědka velice a to pozitivně, jelikož tam nejsou žádné rušivé vlivy jako další osoby a zvuky, ale neoddělitelně k tomu musí být výslech veden také vhodnou osobu, která je na výslech připravena a umí navodit pocit bezpečí. Jelikož potom i sebelepší místnost nemusí mít ten správný efekt, když osoba neumí vést výslech.

Respondentka č. 4

Ovlivnit to rozhodně může pozitivně a to proto, že další osoby nejsou přítomné přímo v místnosti a psychologicky na dítě nemůžou působit. Přitom vyslýchající se může plně soustředit na vyslýchajícího a neztrácet oční kontakt, zdržovat se zaznamenáváním a další pozitivum je to, že prostředí vždy bývá vlídnější a přívětivější než prostředí kanceláře. Výhodnou je i zaznamenávání výslechu a to pro další využití jak pro soud nebo také pro znalce při vypracovávání posudku.

Dílčí výzkumná otázka č. 1: je ovlivněna pravděpodobnost získání informací využitím SVM?

Respondent č. 1

Podle odpovědi lze uvést, že ano a to proto, že takové prostředí je pro dítě vhodnější, vzbuzuje v něm pocit bezpečí a lepší navazování důvěry k vyslýchající osobě. Dále eliminaci rušivých faktorů a odvádění pozornosti. Tím pádem lepší rozpomínání na informace.

Respondentka č. 2

Z poskytnutých informací, které uvedla respondentka, je patrné, že ano. Je to jednak z důvodů, že se dítě cítí více bezpečně a klidně, není rušeno dalšími zvuky či podněty a neodvádí nic jeho pozornost. Další fakt, který uvedla, je že v místnosti lze využít loutky, na kterých lze ukázat a popsat danou situaci, kterou nedokáže zcela popsat slovy.

Respondentka č. 3

Z odpovědí vyplývá, že prostředí bývá zařízeno příjemnějším a uklidňujícím dojmem na dítě. Je zde eliminace všech možných rušivých elementů, které by odváděly pozornost a také dalších osob. Z toho pak plyne pak pocit, že se může svěřit a otevřít.

Respondentka č. 4

Respondentka uvádí, že pozitivní a to díky tomu, že tam jednak nejsou další osoby, které by na dítě mohly nějak psychologicky působit. Dále pak, že vyslychající se může plně soustředit na dítě a neztrácet oční kontakt, zdržovat se zaznamenáváním. Takto může vzniknout lepší navázání a udržení kontaktu a větší pravděpodobnost větší důvěra a potřeba dítěte se otevřít a svěřit.

Dílčí výzkumná otázka č. 2: jakým způsobem přispívá využití SVM k prevenci sekundární viktimizace?

Respondent č. 1

Na otázku zamezení sekundární viktimizace lze z odpovědí vyčíst, že je to hlavně díky vytvoření pocitu bezpečí, zamezení rušivých elementů, které by v dítěti vyvolávaly pocity strachu a úzkosti. Také tím, že není na dítě vyvíjen tlak ze strany dalších osob, které jsou přítomné u výslechu. A hlavně bezesporu to, že výslech je nahráván a tím pádem se nemusí opakovat a dítě se nemusí tak vystavovat další stresové situaci.

Respondentka č. 2

Z odpovědí plyne, že způsob, kterým přispívá je jednak díky tomu, že dítě se v takovém prostředí cítí dobře, komfortně a uvolněně a tak nedochází k působení dalších stresových vlivů, Dále nejsou tam žádné rušivé elementy a nejsou tam přítomné ani další osoby, které by mohly rušit výslech. A bezesporu to, že výslech je nahráván a tak nemusí být opakován.

Respondentka č. 3

Odpovědi popisují, že k prevenci přispívá zejména to, že nedochází k vyrušování během výslechu. Nejsou při výslechu přítomné další osoby, které by mohly nějak narušit výslech a vzbudit tak v dítěti pocit nejistoty a strachu. Také i to, že lze použít další pomůcky, kterými lze vhodněji ukázat nebo popsat co dítě vidělo a

zažilo a nemusí se tak zatěžovat zdlouhavým dotazováním. A rozhodně i to, že je to nahráváno, takže není potřeba při dobře provedeném výslechu opětovně dítě vyslýchat.

Respondentka č. 4

Z odpovědí vyplývá, že přispívá tím, že jednak zamezuje dalšímu vyvolávání stresových podnětů, jako jsou rušivé zvuky, další osoby, a také prostředí, které by dítě mohlo uvádět do nekomfortního a stresujícího pocitu. A hlavně může skrz výslechové pomůcky popisovat situace a nebýt tak ve stresu, že se nedokáže vyjádřit. Dále uvedla, že díky záznamu nemusí dojít k opětovnému výslechu a tím dalšímu traumatizování dítěte.

14. Závěr

V této diplomové práci jsem se nažila nastínit problematiku výslechu dětí ve speciální výslechové místnosti. Jak z práce vyplynulo, výslech nezletilých osob je velmi náročný a komplikovaný úkol. Každé dítě je jinak vyzrálé, jejich duševní vývoj je odlišný. Také vyjadřovací schopnosti a dovednosti mají, jsou v každém věkovém období jiné tak jako procesy toho jak si co dítě jakou věc zapamatuje, uloží a následně dokáže vyjádřit. I děti stejného věku mohou být diametrálně jiné a to proto, že jsou značně ovlivněni prostředím, ve kterém jsou vychovávány. Tohle vše se projeví ve schopnosti ovládnutí svých pocitů a nálad a také toho jak dokážou zpracovávat stres nebo traumatizující událost.

Tyhle a další odlišnosti od dospělé osoby, kladou na vyslychajícího velké nároky. Požadavky jsou nejen ve smyslu znalosti práva a nějaké taktiky výslechu, ale především by tyto osoby měly mít znalosti psychologie, projít speciálními školeními a hlavně i pravidelným sebevzděláním při kterém si rozšiřuje a zlepšuje dovednosti nejen co se týče znalosti dětské psychiky, ale také vhodného navazování kontaktu a nových přístupů k správnému vedení výslechu, aby se tak co nejvíce eliminovala sekundární viktimizace dětí a co nejvíce se zvýšila možnost, že dítě nabude důvěry a pocitu klidu, aby si v takovém prostředí uměl a chtěl rozpomenout co viděl nebo zažil, a podal tak výpověď bez toho, aby muselo být znovu vyslycháno a traumatizováno.

K další viktimizaci má bezesporu zabránit speciální výslechová místnost. V takovém prostředí může dojít k zamezení sekundární viktimizace a to nejen proto, že výslech se nemusí opakovat, ale i proto, že další vnější vlivy jsou eliminovány a v místnosti jsou jen vyslychající a vyslychaný. Tím pádem vnější ruchy, nevhodné chování dalších osob a jiné podněty nenarušují průběh výslechu a soustředěnost vyslychaného. Dalším pozitivem těchto místností je to, že je výslech nahráván a lze ho použít pro opětovné přehrání a zanalyzování chování a výpovědi. A také pro potřeby soudu nebo znalce.

Cílem této práce bylo poukázat na specifickou a náročnost tohoto úkonu. Nedostatečná zkušenost policistů, kteří tento úkon provádí a nedostatečná příprava, kdy tento úkon nelze provést sice vždy stejně, by měl mít specifické

body, který by policista neměl opomenout, aby provedl právní a profesně správně. Z toho plyne, že je potřeba být skvěle připraven, mít dobrý před o psychice vyslýchaného dítěte, mít empatický přístup a být dostatečně proškolen, jelikož dopady tokového výsledku můžou mít pro dítě další následky, kterých se nikdy nezabaví.

V praktické části, jsem se zabývala, shromážděním rozhovorů a jejich následnou analýzou, od osob které přímo nebo následně pracují s dětmi, které musí vypovídat na policii, vypovídaly nebo teprve budou. Ze všech čtyř rozhovorů jasně vyplývalo, že velice záleží na tom, v jakém prostředí je dítě vyslýcháno, jaké jsou mu vytvořené podmínky, kde není výslech ničím a nikým narušován nebo ovlivňován. Jak velké výhody má, když je výslech veden ve speciální výslechové místnosti a to z mnoha důvodů. Mezi které hlavně patří zajištění klidného, příjemného a pohodlného prostředí ve kterém lze zamezit vliv dalších ruchů a zvýšit vytvoření bezpečného prostředí. A také nelze opomenout možnost použití pomůcek ve výslechové místnosti, na kterých dítě může lépe znázornit a popsat, co se mu stalo.

V takovém prostředí má dítě tendence se více uvolňovat a uklidňovat, z čehož následně plyne větší důvěřivost a otevřenost a tím možnost získat více informací. A hlavně předejít následné viktimizaci z důvodů toho, že by se výslech musel opakovat. Jelikož takto zaznamenaný výslech lze přehrát při soudním líčení anebo také ho může použít znalece při vypracovávání znaleckého posudku. Ve všech rozhovorech, ale bylo jasně zdůrazněno, že hlavním faktorem, který ovlivňuje výsledek výslechu, jak na dítěti tak co se týče dopadů na něj je vyslýchající. Ten svou nekompetentností, neodborností, neprofesionalitou, ale také nedostačenou přípravou a svou neempatičností může v dítěti vyvolat pocity uzavřenosti, strachu a nekomunikace a tím nezískání potřebných informací, ale hlavně může svým přístupem dítě sekundárně viktimizovat.

Na závěr bych dodala, že dítě může velice přispět k poskytnutí dostatku informací pro vyšetřování daného případu, a to zejména díky své vnímavosti a všímavosti, kterým dítě disponuje. Ovšem, je potřeba upozornit, že patří mezi nejzranitelnější osoby, proto na ně musí být na větší ohleduplnost, empatičnost, trpělivost a vnímavost ze strany osob co výslech vedou.

15. Seznam použité literatury

Monografie

1. Kolektiv autorů. *Základy soudní psychiatrie a psychologie*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, ISBN 80-210-2066-0. s. 59
2. STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6., str. 104
3. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3., str. 174
4. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2., rozšířené vydání. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-931-3., str. 257 ISBN 80-7178-931-3., str. 257
5. Pješčak, J. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1982. 280 s. ISBN 28-020-82
6. Němec, M. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha: PA ČR, 2003. 138 s. ISBN 80-7251-141-6
7. SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Praha: Portál, 2003. str. 14, ISBN 80-7178-846-5.SPURNÝ
8. SPURNÝ, MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004, 582 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, s. 327.
9. NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2003. ISBN 80-7251-141-6.
10. NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2., rozš. vyd., v Akademii vyd. 1. (1. vyd. v nakl. Vodnář pod náz. Lexikon psychologie). Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7. str. 382.
11. VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 97-8802-4608-419 str. 52.
12. Srovnej Porada, V. In Porada, V. a kol. *Kriminalistika*. Brno: Cerm, 2001, 80-7204-194-0 s. 489 - 490, Čírtková, L. *Forezní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, ISBN 80-86473-86-4. s. 288 - 290.
13. Blíže k doporučením Čírtková, L. *Forezní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, ISBN 80-86473-86-4, s. 291 - 292.
14. Čírtková, L. *Forezní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, ISBN 80-86473-86-4 s. 288.
15. Miňhová, J. In Holeček, V., Miňhová, J., Prunner, P. *Psychologie pro právníky*. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2003, ISBN 978-80-7380-065-9. s. 23
16. MATIÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. *Psychologie a výslechová praxe*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, ISBN 80-7178-846-5 s. 45
17. MATIÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. *Psychologie a výslechová praxe*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, ISBN 80-7178-846-5 s. 46.
18. MATIÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. *Psychologie a výslechová praxe*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, ISBN 80-7178-846-5 s. 46.
19. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4., str. 116

20. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Viktimologie pro forenzní praxi. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1., str. 34.
21. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4., str. 117
22. NĚMEC, Miroslav. Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2003. ISBN 80-7251-141-6., str. 31
23. KONRÁD, Z., NĚMEC, M., NOVOTNÝ, F. Vybrané otázky teorie a praxe výslechu. 1. Vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008, str. 61-72 ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4., str. 339.
24. WILSON, Clare a Martine POWELL. A Guide to Interviewing Children: Essential Skills for Counsellors, Police, Lawyers and Social Workers. London: Routledge/Taylor & Francis Group. 2001. ISBN 0-415- 25250-4., str. 30
25. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. Velký psychologický slovník. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5. s. 661
26. GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1293-3., str. 197
27. PIAGET, J., INHELDEROVÁ, B. Psychologie dítěte. Praha: SPN, 1970. In: VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8. str. 47-48.
28. ERIKSON, E. H. Dětství a společnost. Praha: Argo, 2002. In: VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie I: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. . ISBN 80-246-0956-8 str. 44-45.
29. NAKONEČNÝ, Milan. Encyklopedie obecné psychologie. 2., rozš. vyd., v Akademii vyd. 1. (1. vyd. v nakl. Vodnář pod náz. Lexikon psychologie). Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7 1997. str. 409
30. ČAČKA, O. Psychologie dítěte. Tišnov: Sursum, 1994. ISBN 80-85799-03-0 , str. 13-15.
31. VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie I: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 97-8802-4608-419 str. 30-31.
32. NAKONEČNÝ, M. Encyklopedie obecné psychologie. 2. vydání. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7 str. 415-416.
33. VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie I: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 97-8802-4608-419 str. 323
34. LANGMEIER, Josef, Dana KREJČÍŘOVÁ a Miloš LANGMEIER. Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyziologie. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 80-86022-37-4. str. 87
35. ČAČKA, O. Přehled psychologie obecné, dospívání a pracovní výkonnosti. Brno: Masarykova univerzita, 1995, ISBN 80-85799-03-0 str. 42-43.
36. LANGMEIER, J., LANGMEIER, M., KREJČOVÁ, D. Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyziologie. Praha: H & H, 1998. ISBN 80-86022-37-4 str. 89.
37. ČAČKA, O. Přehled psychologie obecné, dospívání a pracovní výkonnosti. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-85799-03-0, str. 42-43.
38. FARKOVÁ, Marie. Vybrané kapitoly z psychologie. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-130-0. str. 188
39. ČAČKA, O. Přehled psychologie obecné, dospívání a pracovní výkonnosti. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-85799-03-0, str. 42-43.

40. FARKOVÁ, Marie. Vybrané kapitoly z psychologie. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-130-0. str. 188
41. BENÍŠKOVÁ, Tereza. Když dítě lže. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2309-9. s.25, 29.
42. MATIÁŠEK, Jan a kol. Psychologie a výslechová praxe. Cit. d. ISBN 80-7178-846-5 s. 49
43. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4. str. 333
44. Němec, M. Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti. Praha: PA ČR, 2003. 138 s. ISBN 80-7251-141-6
45. NĚMEC, Miroslav. Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2003. ISBN 80-7251-141-6., s. 31.
46. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 332
47. Spurný, J. Psychologie výslechu. Praha: Portál s. r. o., 2003. 120 s. ISBN 80-7178-846-5, str. 55
48. STRAUS, Jiří a kol. Kriminalistická taktika. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 292 s. ISBN 978-80-7380-095-6.
49. NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2003. ISBN 80-7251-141-6. str. 30
50. KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. Vybrané otázky teorie a praxe výslechu. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-294-2, s. 64
51. MATIÁŠEK, Jan a kol. Psychologie a výslechová praxe. Cit. d. . ISBN 80-7178-846-5 s. 61
52. JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou. Praha: Leges, s.r.o. ISBN 978-80-7502-395-7, s. 478-485
53. VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání. vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. s. 183–185. ISBN 978-80-246-2153-1.
54. DAVIDO, Roseline. Kresba jako nástroj poznání dítěte: Dětská kresba z pohledu psychologie. Z francouzského originálu přeložily A. Lhotová a H. Prousková. Praha: Portál, 2001. s. 30. ISBN 80-7178-449-4.
55. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. str. 29-30.
56. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. str. 32-33
57. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. str. 36 - 40
58. GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6. str. 142.
59. FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 2. Přeložil Petr BAKALÁŘ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-815-9. str. 171.

60. FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 2. Přeložil Petr BAKALÁŘ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-815-9. str. 172.
61. FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 2. Přeložil Petr BAKALÁŘ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-815-9. str. 173.
62. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. str. 223.
63. HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-246-0030-7. str. 195.
64. HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-246-0030-7. str. 248

Zákonná úprava a IAŘ (interní akty řízení)

1. § 91 a násl. zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen trestní řád)
2. Např. § 126 a 131 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen občansko soudní řád).
3. Např. § 55 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
4. V souladu s § 12 trestního řádu se jedná o soud, státní zástupce a policejní orgán. významnou a nezastupitelnou roli v objasnění protiprávního jednání. Získané informace, které jsou obsažené ve vědomí osoby, která podává svou výpověď, je nezastupitelným důkazním prostředkem pro celé trestní řízení. Výslech jako takový má mnoho způsobů postupů a doporučení, jak by policista nebo kriminalista měl postupovat, aby získal potřebné informace. Samotné základní postupy jsou upraveny v hlavě V. trestního řádu. V našem právním řádu je možné v souladu s ustanovením § 8 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen občanský zákoník), nabytí zletilosti před dovršením osmnáctého roku pouze uzavřením manželství, přičemž takto nabytá zletilost se neztrácí ani zánikem manželství ani prohlášením manželství za neplatné
5. Viz. § 2 odst. 1 písm. b) zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
6. Viz. § 2 odst. 1 písm. c) zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
7. Nejvyšší soud se ve stanovisku k výchově a výživě nezletilých dětí ze dne 3.2.1974, sp.zn Cpj 34/74, vyjádřil v tom smyslu, že za věkovou hranici, kdy dosáhlo nezletilé dítě dostatečné rozumové a duševní vyspělosti nutné pro posouzení vlastních oprávněných zájmů a vyjádření vlastního úsudku, považují soudy zpravidla věk nad 10 let. Obdobný názor projevil ve svém stanovisku k pěstounské péči ze dne 4.7.1974, sp. zn. Cpj 33/74: „Soudy ... nevyžadují vyjádření dětí mladších 10 let, často však ani dětí starších. Někdy soudy upouštějí od výslechu takového dítěte v obavě z negativních následků (rozrušení dítěte), nebo se spokojují sdělením opatrovníka, že vyjádření dítěte bylo zjištěno v předběžném řízení.“
8. Čl. 2 písm. g) Závazného pokynu policejního prezidenta č. 167/2010, o činnosti na úseku mládeže.

Webové stránky a elektronické zdroje

1. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>.
2. Osoba blízká – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Osoba_bli%C3%ADzk%C3%A1
3. Zvlášť zranitelné oběti. Policie ČR [online]. 2020 [cit. 2020-05-06]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>
4. Konfabulace | PSYCHOWEB.cz. PSYCHOLOGIE | psychoweb.cz | PhDr. Michaela Peterková [online]. Copyright © PhDr. Michaela Peterková 2008 [cit. 06.03.2022]. Dostupné z: <https://www.psychoweb.cz/slovník/konfabulace-co-to-je-vyznam-podle-slovníku/>
5. Protiprávní činy páchané dětmi a trestná činnost páchaná na dětech. [cit. 2021-02-16] Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/protipravni-ciny-pachane-detmi-a-trestna-cinnost-pachana-na-detech.aspx>.
6. GJURIČOVÁ, J. Informace o projektu Program zřizování speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR. MVCR [online]. 2007 [citováno 20. 12. 2010] Dostupné na http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/zpravy/2007/informace_o_projektu.html
7. Poznámky ze školení Krajského ředitelství hlavního města Prahy: Specializované výslechové místnosti. Vedoucí školení PhDr. Alena Kolářová, 2012. Program zřizování výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR, přístupný zde: <http://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevencekriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>
8. Program Zřizování speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [citováno 31.5.2010] Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/zpravy/2007/opk0625d.html>.
9. Standard vybavení SVM. [cit. 2021-02-04] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/pmvpk-2020-priloha-5-standard-vybaveni-svm-pdf.aspx>; Program SVM. [cit. 2021-02-04] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/kriminalita-na-detech-program-svm-doc.aspx>
10. ŠANDEROVÁ, M. Loutky „JÁJA a PÁJA“ snižují trauma dětí při výslechu. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [citováno 1.6.2010] Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/policie/vychodocesky/hradeckraj2/75442.html.
11. Informace pro Republikový výbor pro prevenci kriminality o naplňování doporučení vyplývajících z materiálu „Rozbor situace dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými jevy“ v letech 2018–2020, s. 8. [cit. 2021-02-08] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/1-informace-pro-rvppk-2020-final-pdf.aspx>.
12. Informace pro Republikový výbor pro prevenci kriminality o naplňování doporučení vyplývajících z materiálu „Rozbor situace dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými jevy“ v letech 2018–2020, s. 47 [cit. 2021-02-08] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/1-informace-pro-rvppk-2020-final-pdf.aspx>. materiály poskytnuté Mgr. Ivou Fürbacherovou z odboru prevence kriminality Ministerstva

Souhlas s použitím rozhovoru

Já, PhDr. Štěpán Vymětal PhD. nar. -----, souhlasím se zpracováním poskytnutého rozhovoru Terezii Janíkové. Byla jsem informována o cíli rozhovoru, jeho záměru a zpracování, kdy poskytnuté informace budou součástí praktické části diplomové práce na Policejní akademii v Praze.

V Praze dne: 8. 3. 2022

podpis: Štěpán Vymětal

Souhlas s použitím rozhovoru

Já, Mgr. et Mgr. Simona Müllerová, nar. -----, souhlasím se zpracováním poskytnutého rozhovoru Terezii Janíkové. Byla jsem informována o cíli rozhovoru, jeho záměru a zpracování, kdy poskytnuté informace budou součástí praktické části diplomové práce na Policejní akademii v Praze.

V Praze dne: 1.3. 2022

podpis: Simona Müllerová

Souhlas s použitím rozhovoru

Já, PhDr. Alexandra Machková, nar. -----, souhlasím se zpracováním poskytnutého rozhovoru Terezii Janíkové. Byla jsem informována o cíli rozhovoru, jeho záměru a zpracování, kdy poskytnuté informace budou součástí praktické části diplomové práce na Policejní akademii v Praze.

V Praze dne 15.3. 2022

podpis: Alexandra Machková

Souhlas s použitím rozhovoru

Já, PhDr. Alena Kolářová, nar. ----- ,souhlasím se zpracováním poskytnutého rozhovoru Terezii Janíkové. Byla jsem informována o cíli rozhovoru, jeho záměru a zpracování, kdy poskytnuté informace budou součástí praktické části diplomové práce na Policejní akademii v Praze.

V Praze dne: 22.2. 2022

podpis: Alena Kolářová

ROZHOVORY

Rozhovor s respondentem č. 1 PhDr. Štěpán Vymětal PhD.

V rámci mé diplomové práce na Policejní akademii ČR v Praze, kterou píšu na téma Dětská výslechová místnost, budete respondentem nestandardizovaného rozhovoru. V případě, že Vám položím otázku, která by byla nepříjemná nebo nebudete chtít odpověď, odpovědět nemusíte. Účast na tomto rozhovoru je dobrovolná, souhlasíte tedy?

Odpověď respondentem č. 1:

Ano, souhlasím s tímto rozhovorem.

Otázka dotazujícího č. 1 jak prostředí může ovlivňovat výslech dětského svědka.

Odpověď respondenta č. 1:

Zásadně, je klíčové, aby poškozený či svědek měl zajištěn maximální pocit bezpečí a navázanou důvěru k vyslychající osobě, a dále záleží jak je výslechová místnost přizpůsobena dětem, tím myslím hračky, pomůcky pro kreslení a vyjádření se, anatomické panenky, civilní charakter místnosti, absence bariéry psacího stolu, měkké materiály, koberce, vhodná výmalba atd.

Otázka dotazujícího č. 2: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslychaný v kanceláři.

Odpověď respondenta č. 1:

Záleží na věku svědka, jeho osobnosti, někteří můžou být mít v sobě více nejistoty, mít nižší odolnost, strach, úzkosti, obavy, stud, ale jiné děti bývají asertivnější, bez traumatu, stabilní a záleží i na specifické zranitelnosti to znamená, že jsou i děti odolné, které zvládnou výslech i v kanceláři, zejména ty starší. Menší děti a zranitelné oběti toto prostředí může samo o sobě stresovat, jelikož bývají tyto prostory chladnější, neútluné, je tam pohyb dalších kolegů nebo jejich přítomnost v kanceláři, mají mezi sebou nějaké bariéry, jako stůl a počítač, můžou sedět tak, že nemají krytá záda a to může v nich vzbuzovat pocit nejistoty, stísněnosti apod..

Otázka dotazujícího č. 3: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslychaný ve specializované výslechové místnosti.

Odpověď respondenta č. 1: jednoznačně pozitivní, jelikož je snadnější navázání pocitu bezpečí a důvěry mezi osobou vyslychanou a vyslychajícím, absence bariér jako je počítačová technika, psací stůl apod., dále možnost využití názorných pomůcek, možnost oddechu hrou, menší bariéry ve smyslu nábytku, které by znemožňovaly navázání kontaktu, neopakování výslechu. Civilnější prostředí zároveň pozitivně působí i na psychiku a chování vyšetřovatele aniž si to třeba uvědomuje, a to protože není rušen dalšími ruchy, které by odváděly jeho pozornost, nemusí se soustředit na přepisování sdělených informací a tím se ovlivňuje interakce obou při výslechu.

Otázka dotazujícího č. 4: jaké vnější okolnosti můžou ovlivnit dětského svědka a průběh výslechu.

Odpověď respondenta č. 1: negativní okolnosti jsou bezesporu ostré světlo, šum, okolní podněty rušící pozornost, pohyb třetích osob, otevřené dveře, nemožnost použít neverbálně pomůcky. Dále také pohlaví vyslychajícího, jeho fyzická nebo věková podobnost s pachatelem apod., a třeba i uniforma, která může působit moc formálně a může tím vzbuzovat v dítěti nedůvěru a odtažitost. Pozitivní by bylo bezpečné, klidné a civilní prostředí, s technickým zařízením, které výslech nahrává a tím pádem se výslech nemusí opakovat. Další vnější pozitivní okolnost je vytvoření pozitivní a klidné atmosféry, kdy vyslychající na dítě působí laskavě, empaticky. A také odstranění všech rušivých elementů jako je zvonění telefonů, procházení dalších lidí apod.

Otázka dotazujícího č. 5: jaký vliv na výpověď můžou mít další osoby v místnosti.

Odpověď respondenta č. 1: spíše rušivý jelikož můžou vzbuzovat v dítěti stud a nejistotu a těkání pozornosti. Výjimečně podpurný, kdy to může být osoba jemu známá a tak může v něm vzbuzovat pocit bezpečí, ta podpora může být i ze strany kolegy nebo kolegyně, která během výslechu může dítě uklidňovat, ale může to být i osoba důvěrníka sociálního pracovníka, známou učitelku, ke

kterým má dítě důvěru, pak to podpoří jeho pocit bezpečí. Tyto osoby, ale nemůžou do výsledku aktivně zasahovat.

Otázka dotazujícího č. 6: zda má nějakou výhodu, že je výslech zaznamenáván ve specializované výslechové místnosti.

Odpověď respondenta č. 1: určitě. Jednak se nemusí opakovat, není tam, přímý vliv dalších osob z čehož plyne redukce strachu, studu a nejistoty. Někoho však ruší kamery, ale spíše si jich za chvíli ani nevšimnou.

Otázka dotazujícího č. 7: co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondenta č. 1: nevhodný přístup a postup vyšetřovatele, hluk, krátká doba od násilí k výslechu, což je způsobené akutní stresovou reaktivitou.

Otázka dotazujícího č. 8: co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondenta č. 1: totéž jako ve speciální výslechové místnosti, navíc je toto prostředí více neosobní, je v něm nedostatek pocitu bezpečí a je méně klidné. Dále většinou v něm bývají další policisté a osoby a chybí názorné pomůcky. Nezachování nějakého soukromí v kanceláři, a tím pádem volný pohyb osob při výslechu.

Otázka dotazujícího č. 9: co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondenta č. 1: přístup vyšetřovatele a způsob jeho komunikace, vhodná volba slov, dost času na navázání kontaktu, empatický přístup, zajištění klidného a bezpečného prostředí, žádné rušivé podněty, které by dítě znervózňovalo či lekalo povzbuzení a uklidnění ze strany vyslychajícího, použití názorných pomůcek.

Otázka dotazujícího č. 10: co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondenta č. 1: stejně jako při výslechu svědka v specializované výslechové místnosti. Odstranění rušivých vlivů, vytvoření bezpečného a klidného prostředí. Navázání přátelského kontaktu. Hodně záleží na přístupu a schopnostech vyšetřovatele.

Otázka dotazujícího č. 11: jakou výhodu může mít specializovaná místnost oproti kanceláři, co se týče možnosti využití výslechových pomůcek (loutky Jája a Pája).

Odpověď respondenta č. 1: největší je to, že dítě není rušeno dalšími vlivy. Prostor na něho působí bezpečně a klidně. Může být tak klidné a soustředěné na odpovědi, které jsou mu kladeny. Nedochozí k opakování výslechu z důvodu nahrání na kameru. Menší nebo zvláště traumatizované děti i dospělí nemusí být schopni verbálně věc sdělovat a v tom případě je možné názorně ukázat na loutkách, jiných pomůckách nebo na sobě co se dělo.

Rozhovor s respondentkou č. 2 Mgr. et Mgr. Simona Müllerová

V rámci mé diplomové práce na Policejní akademii ČR v Praze, kterou píšou na téma Dětská výslechová místnost, budete respondentem nestandardizovaného rozhovoru. V případě, že Vám položím otázku, která by byla nepříjemná nebo nebudete chtít odpověď, odpovědět nemusíte. Účast na tomto rozhovoru je dobrovolná, souhlasíte tedy?

Odpověď respondentky č. 2:

Ano, souhlasím s tímto rozhovorem.

Otázka dotazujícího č. 1: jak prostředí může ovlivňovat výslech dětského svědka.

Odpověď respondentky č. 2: podle mého názoru prostředí může velmi ovlivnit výslech dětského svědka, pokud se bude vyslychaná osoba cítit v daném prostředí v bezpečí, komfortně a uvolněně bude to mít bezprostředně vliv na jeho výpověď. Protože nebude rušeno dalšími zvuky či podněty, které ho můžou lekat, odvádět pozornost apod. Kdy prostředí výslechu, může ovlivnit celý výsledek výslechu.

Otázka dotazujícího č. 2: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslýchané v kanceláři.

Odpověď respondentky č. 2: otázkou je, jak je kancelář zařízena, ze zkušenosti vím, že jsou kanceláře, které jsou zařízené tak, že i zde se může dětský svědek cítit dobře, ať už díky vybavení (obrázky, plyšové hračky, barevná výmalba) či osobě vyslychajícího, ale jsou i kanceláře, které mohou působit stísněně, příliš represivně (obrázky policistů v uniformě, letáčky s obrázky týkající se tematiky domácího násilí, a jiné v tomto případě je pak pochopitelné, že se dětský svědek cítí bojácně a nekomfortně.

Otázka dotazujícího č. 3: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslýchaný ve specializované výslechové místnosti. (dále jen SVM)

Odpověď respondentky č. 2: podle mého názoru zásadní, a to v pozitivním slova smyslu, výslech je veden v hezkém prostředí, bez dalších rušivých elementů, kdy já vnímám jako jeden ze zásadních pozitiv absenci psaní výslechu do počítače, kdy se tak vyhnete psaní, které může dětského svědka unavovat a je pro něj nezajímavé, stejně tak, když nepíšete do počítače, můžete se svědkem držet oční kontakt, který je dle mého názoru důležitý. ¹

Otázka dotazujícího č. 4: jaké vnější okolnosti mohou ovlivnit dětského svědka a průběh výslechu.

Odpověď respondentky č. 2: ruch v okolí výslechové místnosti, obavy dětského svědka z výslechu.

Otázka dotazujícího č. 5: jaký vliv na výpověď mohou mít další osoby v místnosti.

Odpověď respondentky č. 2: pokud se jedná o osobu důvěrníka, kterou si sama osoba zvolí, protože je mu blízká a cítí se v jeho přítomnosti v bezpečí, nevnímám jeho přítomnost jako rušivý element, avšak přítomnost dalších neznámých osob, které dítě nezná, může mít na něj negativní vliv, protože pokud se jedná např. o osobu psychologa, který jen sleduje průběh výslechu, verbální a neverbální projevy dítěte, kdy s ním jinak nenaváže kontakt, tak to může být pro dítě stresující, obecně vzato já sama preferuji ve výslechové místnosti přítomnost pouze vyslychané osoby a vyslychajícího.

Otázka dotazujícího č. 6: zda má nějakou výhodu, že je výslech zaznamenáván ve specializované výslechové místnosti.

Odpověď respondentky č. 2: Rozhodně to svojí výhodou má, kdy stěžejní je video záznam, kde je zachycen neverbální projev dítěte, jeho reakce, tón hlasu, pláč, smích, v neposlední řadě jsou věrohodně zaznamenány věci, které dětský svědek ukazuje, které je mnohdy slovy těžko popsat.

Otázka dotazujícího č. 7: co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondentky č. 2: Neprofesionální přístup vyslychající osoby.

Otázka dotazujícího č. 8: co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondentky č. 2: Neprofesionální přístup vyslychané osoby, opakování výslechu, příliš zdouhavý výslech. Pohyb dalších osob. Otevřená kancelář. Hlasité projevy a nečekaná gesta. Nevěnování pozornosti. Neodhadnutí citlivějšího dítěte.

Otázka dotazujícího č. 9: co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondentky č. 2: Citlivý přístup vyslychající osoby, pozitivní prostředí, předání hračky, vysvětlení situace přiměřeně věku osoby vyslychané

Otázka dotazujícího č. 10: co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondentky č. 2: Citlivý přístup vyslychající osoby, předání hračky, zajištění příjemného prostředí a absenci dalšího kolegy v kanceláři, zamezení vyzvánění telefonu a návštěvy jiných osob.

Otázka dotazujícího č. 11: jakou výhodu může mít specializovaná místnost oproti kanceláři, co se týče možnosti využití výslechových pomůcek (loutky Jája a Pája).

Odpověď respondentky č. 2: Co se týče možnosti využití výslechových pomůcek (loutky Jája a Pája) – bezesporu neodmyslitelnou, použití daných pomůcek může vést ke klidu dětského svědka, který se nemusí obávat toho, že nedokáže popsat to, co zažil, jelikož za užití pomůcek to ukáže a je to zaznamenáno na kameru, dětskými svědky jsou většinou osoby ve věku, pro něž je hra přirozenou součástí a tedy za užití hraček ukázat traumatickou zkušenost je pro ně schůdnější, než o tom mluvit, dále vzhled daných loutek je v současné době tak propracovaný, že jsou pro dítě líbivé.

Rozhovor s respondentkou č. 3 PhDr. Alexandra Machková

V rámci mé diplomové práce na Policejní akademii ČR v Praze, kterou píšu na téma Dětská výslechová místnost, budete respondentem nestandardizovaného rozhovoru. V případě, že Vám položím otázku, která by byla nepříjemná nebo nebudete chtít odpověď, odpovědět nemusíte. Účast na tomto rozhovoru je dobrovolná, souhlasíte tedy?

Odpověď respondentky č. 3:

Ano, souhlasím s tímto rozhovorem.

Otázka dotazujícího č. 1 : jak prostředí může ovlivňovat výslech dětského svědka

Odpověď respondentky č. 3 : Dle mého názoru prostředí, ve kterém je poškozená osoba vyslychaná, může mít vliv na jeho prožívání, stejně jako osoba vyslychajícího. Tyto dvě „věci“ musí být kompatibilní. A proto sebelepší výslechová místnost nemusí mít ten správný efekt, pokud osoba vyslychajícího neumí navázat kontakt s vyslychaným, dostatečně naslouchat, nemá adekvátní znalosti vývojové psychologie, klade nevhodné otázky, neumí pracovat s vlastními předsudky apod.

Otázka dotazujícího č. 2: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslychaný v kanceláři.

Odpověď respondentky č. 3 : Výslech zejména dětského svědka považuji za nevhodný, a to z několika důvodů. Mnohdy se jedná o situace, kdy do kanceláře vstupují nečekaně kolegové, zvoní telefony, někdy jsou dveře kanceláře otevřeny a přichází hluk z chodby, jsou slyšet rozhovory kolemjdoucích apod. Tyto vedlejší podněty můžou narušovat celkový kontakt, samotnou výpověď z hlediska nedostatečné koncentrace pozornosti, pocitu, že „mně slyší další lidi“ apod. Pokud je zajištěna příjemná atmosféra a osobnost vyslychajícího je profesionální, lidská, s vnímáním potřeb svědka, nemusí být ani výslech v kanceláři dalším nepříjemným zážitkem.

Otázka dotazujícího č. 3: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslychaný ve specializované výslechové místnosti. (dále jen SVM)

Odpověď respondentky č. 3: Vliv může mít podle mého názoru pozitivní, a to zejména z toho důvodu, že je výslech veden bez dalších přítomných osob, telefonů, absenci psaní výslechu do počítače, čímž je zachován bezprostřední kontakt a také kontakt oční mezi dotyčnými. Jedná se mnohdy o příjemná prostředí. Tyto atributy mohou zachovat určitý pocit přijetí, soukromí a bezpečí. Tedy pokud vyslychající nenechá svědka čekat dlouhé minuty před zahájením úkonu samotného v místnosti.

Otázka dotazujícího č. 4: jaké vnější okolnosti můžou ovlivnit dětského svědka a průběh výslechu.

Odpověď respondentky č. 3: Mezi takové faktory bych uvedla určitě přítomnost dalších osob, které dítě nezná a může v něm vzbuzovat úzkostné pocity. Více traumatizované dítě, stydlivější nebo také mladší, může v prostředí více dospělých osob mít pocity nejistoty a strachu jakkoli se vyjádřit. Dále, když v okolí jsou další zvuky, které dítě nezná a může se jich leknot a vyrušit tak jeho pozornost od toho co říká nebo dokonce rozhodit, že není schopné se soustředit.

Otázka dotazujícího č. 5: jaký vliv na výpověď můžou mít další osoby v místnosti.

Odpověď respondentky č. 3: pokud se jedná o osobu, kterou si zvolila poškozená osoba, tak to může mít na osobu uklidňující efekt (důvěrník, zvolený zmocněnec apod.). Pokud se jedná o osobu nebo vícero cizích přítomných (obhájce pachatele, OSPOD, státní zástupce, zapisovatelka), tak to může narušovat důvěru, možnost eliminace tenze, navázání kontaktu s vyslychajícím a vznik bezpečného pracovního vztahu. Cizí osoba zvyšovat napětí, nervozitu, uzavřenost apod. Dalším osoby v místnosti mohou obecně reagovat verbálně či neverbálně tak, že poškozená osoba nemusí adekvátně vypovídat, může se stáhnout či reagovat z pohledu ostatních neadekvátně (obraný mechanismus).

Otázka dotazujícího č. 6: zda má nějakou výhodu, že je výslech zaznamenáván ve specializované výslechové místnosti.

Odpověď respondentky č. 3 : takovýto záznam může být důležitým podkladem pro zpracování znaleckého posudku, jelikož je na záznamu zachycen jak neverbální projev vyslychaného, tak způsob kladení otázek, tón hlasu a další emoce, které v psané formě nelze autenticky zachytit. Dále takovýto záznam může být přínosný pro soud, kdy při líčení může být videozáznam puštěn a analyzován. Důležité je, že první výpověď svědka, je považována za tu autentickou.

Otázka dotazujícího č. 7: co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondentky č. 3 : Rozhodně osobnost vyslychajícího, jeho celkový přístup, kladení otázek a celkově nevytvoření přijatelně bezpečného a v rámci možností klidného prostředí.

Otázka dotazujícího č. 8 : co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondentky č. 3 : neprofesionální, direktivní a komisní přístup policisty ke svědkovi, přítomnost dalších osob, otevřená kancelář, hluk, zvonění a přijímání telefonických hovorů, příliš zdouhavý výslech, nevhodně položené otázky, dlouhý výslech, nedostatečné vnímání potřeb svědka apod.

Otázka dotazujícího č. 9: co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondentky č. 3 : Osobnost vyslychajícího, navázání kontaktu, profesionální, lidský a citlivý přístup, pozitivní prostředí, vysvětlení situace přiměřeně věku osoby vyslychané.

Otázka dotazujícího č. 10 : co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondentky č. 3 : osobnost a celkový přístup policisty, navázání kontaktu a jeho nepřerušování vlivem odchodů z kanceláře, eliminace telefonických hovorů, vstup cizích osob do kanceláře, ale i do samotného výslechu a zajištění protokolace výslechu tak, aby nerušila celý průběh kontaktu. Je důležité, aby policista adekvátně k věku popsal, vysvětlil, co se bude dít, citlivě vysvětlil důvody výslechu, naváže kontakt s osobou skrz nějakou hračku či zájmovou činnost tak, aby vytvořil přátelštější atmosféru a navázal přirozený kontakt apod.

Otázka dotazujícího č. 11: jakou výhodu může mít specializovaná místnost oproti kanceláři, co se týče možnosti využití výslechových pomůcek (loutky Jája a Pája).

Odpověď respondentky č. 3 : jak jsem již uvedla, jednak izolaci od dalších osob, které by mohli jakkoli narušovat výslech, vlnější prostředí z hlediska klidu, vybavení, vzájemného usazení se. Využití demonstračních pomůcek (ty se však dají použít také v kanceláři), možnost nerušeného výslechu díky nahrávání – zachycení neverbálních projevů, emocí, kladení otázek – nahrávka jako důkazný materiál. Stále však platí, že kromě SVM, sehrává důležitou roli při výslechu svědka osoba vyslyšajícího.

Rozhovor s respondentkou č. 4 PhDr. Alena Kolářová

V rámci mé diplomové práce na Policejní akademii ČR v Praze, kterou píšu na téma Dětská výslechová místnost, budete respondentem nestandardizovaného rozhovoru. V případě, že Vám položím otázku, která by byla nepříjemná nebo nebudete chtít odpověď, odpovědět nemusíte. Účast na tomto rozhovoru je dobrovolná, souhlasíte tedy?

Odpověď respondentky č. 4:

Ano, souhlasím s tímto rozhovorem.

Otázka dotazujícího č. 1: jak prostředí může ovlivňovat výslech dětského svědka.

Odpověď respondentky č. 4: může v dítěti vyvolat pocit bezpečí a chuť se otevřít anebo naopak ho zúzkostnit natolik, že se do sebe uzavře a nebude chtít vůbec vypovídat a spolupracovat, nejde sice u výslechu o nejzásadnější důvody, proč se výslech povede nebo ne, ale rozhodně v dítěti může vyvolat příjemnější a zklidňující pocity takové prostředí, které působí útulně, hravě, prosvětleně a veseleji, oproti tomu, když by bylo vyslyšchané v stísněných, kde je více osob, které soustředěně dítě pozorují. Dítě je velice vnímavé a proto, veškeré okolnosti, které třeba už ani dospělý nevnímá, může velice ovlivnit průběh a výsledek výslechu. V neposlední řadě, díky citlivému výslechu může být dítě méně traumatizováno, díky čemuž se může minimalizovat riziko další viktimizace.

Otázka dotazujícího č. 2: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslyšchaný v kanceláři.

Odpověď respondentky č. 4: nemusí to vždy být na škodu, když je kvalitní vyslyšající, který je připraven a umí pracovat s dítětem natolik, že ho zaujme a má s ním dobře navázáno, chová se vnímavě a citlivě, potom to, kde je výslech veden je až druhořadé.

Otázka dotazujícího č. 3: jaký vliv má na výslech dětského svědka, když je vyslyšchaný ve specializované výslechové místnosti (dále jen SVM).

Odpověď respondentky č. 4: rozhodně pozitivní, jak jsem již uvedla hlavně z důvodu toho, že další osoby které musí být přítomné u výslechu, nejsou přímo v místnosti a psychologicky na dítě nemůžou působit. Může se tak cítit víc bezpečně a klidně, líp se dítěti může rozpomínat na nějaké věci. Také spíše vznikne v tomto prostředí lepší navázání kontaktu s vyslyšající, což může mít vliv na to, že dítě bude mít větší důvěru a potřebu se svěřit a otevřít. Dále také, že vyslyšající se může plně soustředit na vyslyšchaného a neztrácet s ním oční kontakt, zdržovat se zaznamenáváním výslechu. Velké pozitivum je i to, že prostředí bývá vlnější a přívětivější, než když je takový výslech veden v kanceláři. V neposlední řadě, dobře provedený výslech se již nemusí opakovat, jelikož je nahráván, takže se tím snižuje viktimizace takového dítěte. To už nemusí opakovat svou výpověď a nedochází k dalším traumatům a viktimizaci. V neposlední řadě, takto zachycený výslech může být velice prospěšný i pro následující vypracovávání znaleckého posudku, anebo pro soud, kdy lze takovýto záznam pustit při soudním líčení.

Otázka dotazujícího č. 4: jaké vnější okolnosti můžou ovlivnit dětského svědka a průběh výslechu.

Odpověď respondentky č. 4: v první řadě bych řekla, že neadekvátní a nekomfortní prostředí, které působí chladně a nevlídně a rozhodně také, když se osoba vyslyšající chová neprofesionálně, neumí navázat kontakt, který by vzbudil v dítěti pocit klidu, jistoty a bezpečí. Tyto

dva aspekty nejdou oddělit. Dále také to, když se v místnosti pohybují další osoby anebo jsou v něm jiný hluk, jako například zvonění telefonátu, rádio, hluky z okolních kanceláří či chodeb.

Otázka dotazujícího č. 5: jaký vliv na výpověď můžou mít další osoby v místnosti.

Odpověď respondentky č. 4: u výslechu by měla být osoba přítomna, ale nemyslím si, že je to vhodné, jelikož má ta osoba má mluvit o všech možných svých intimních a jiných věcech, které už tak těžko otvírá před jedním cizím člověkem natož, když je tam ještě další, ač by to byl kolega, který se aktivně nezapojuje do výslechu, ale často pracuje na svých věcech, takže vyrušuje nejen svou přítomností ale i tím, že píše do počítače apod. Mimo jiné další osoby, které tam mají být ze zákona, jako je obhájce, můžou svým nevybíravým a neprofesionálním vstupovat do výslechu a tak poškozenu osobu, dítě, můžou rozhodit natolik, že se stáhne a již nebude chtít pokračovat ve výslechu, anebo to zkrátí natolik, aby co nejrychleji mohl odejít.

Otázka dotazujícího č. 6: zda má nějakou výhodu, že je výslech zaznamenáván ve specializované výslechové místnosti.

Odpověď respondentky č. 4: velice, nesporně již proto, že takovýto záznam může být použit pro znalecké vyhodnocení, kde vlastně vidí nejvíce autentický výslech, kdy prvotně takhle osoba kolikrát komplexně vypovídá o tom, co se stalo, dále takový výslech může být přehrán nejen u soudu, ale zpětně i vyslychajícím, který si může jednat udělat poznámky k dalším informacím, které mu třeba během výslechu unikly a bylo by dobré je dojistit, Také může sloužit k nějaké sebereflexi a sebehodnocení, aby se zlepšil a poučil z případných chyb anebo věcí které v takovém výslechu zvládl. V neposlední řadě je třeba říct, že díky takhle pořízenému záznamu je možnost výslech již neopakovat a tím pádem netraumatizovat znovu dítě opakováním výslechu.

Otázka dotazujícího č. 7: co může zvyšovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondentky č. 4: rozhodně nevhodné navázání kontaktu a chování vyslychajícího, a to nejen svým chováním verbálním, ale také nonverbálním či celkovým zevnějškem, kdy je oblečen zcela nevhodně. Dále svou nepřipraveností a neodhadnutí povahy dítěte.

Otázka dotazujícího č. 8: co může zvyšovat viktimizaci svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondentky č. 4: všechny vnější vjemy, které na osobu působí z okolí, nenavázání kontaktu mezi vyslychajícím. Nevhodnost kladení otázek, přístup dalších osob do kanceláře při výslechu. Chybí vhodné prostředí a pomůcky, kde by dítě mohlo něco nakreslit nebo něco ukázat, když by mu to nešlo popsat slovy. Opakování otázek z důvodu zapisování odpovědí do počítače a tím i ztráta nějakého navázaného kontaktu. Případně viktimizace z opakování popisování nepříjemných situací. Ztráta pozornosti a soustředěnosti pro vyslychaného z důvodu zdlouhavosti. Nevyvolání pocitu bezpečí pro nevlídné prostředí kanceláře.

Otázka dotazujícího č. 9: co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v SVM.

Odpověď respondentky č.4: vnímavý přístup vyslychajícího, když dokáže navázat kontakt s dítětem a vyvolávat v něm pocit důvěry a bezpečí. Příjemné, útulné, tiché prostředí.

Otázka dotazujícího č. 10: co může snižovat viktimizaci dětského svědka při výslechu v kanceláři.

Odpověď respondentky č. 4: zásadně přístup policisty. Jeho schopnost a dovednost s dítětem navázat kontakt, zachovat si profesionální přístup avšak umět projevit vlídnost a přístupnost, aby dítě se cítilo klidně, že je vnímáno, a nemusí se ničeho bát. Dále prostředí, které je klidné a bez dalších vlivů, které by dítě jakkoli rozhazovalo a rozrušovalo.

Otázka dotazujícího č. 11: jakou výhodu může mít specializovaná místnost oproti kanceláři, co se týče možnosti využití výslechových pomůcek (loutky Jája a Pája).

Odpověď respondentky č. 4: pomocí těchto pomůcek může dojít ke snížení stresu a tlaku na dítě, jelikož nemusí situaci popisovat verbálně, kdy samo ještě nemusím mít takovou slovní zásobu, ale stačí, když to ukáže na loutce. Což je pro něho jednak přirozenější a méně stresující a také touto cestou může dítě názorněji ukázat, co se stalo nebo co vidělo. Tím pádem odpadají doplňující otázky, které by dítě zbytečně zatěžovaly a viktimizovaly.